

OFICyna WYDAWNICZA
UCZELNI ŁAZARSKIEGO

Jacek Sierak, Kamila Lubańska, Paweł Wielądek, Marcin Sienicki,
Tetiana Kononenko, Ryma Alsharabi, Malwina Kupska,
Bartłomiej Rutkowski, Bogdan Olesiński, Remigiusz Górniak

EFEKTY WYKORZYSTANIA DOTACJI UNIJNYCH W RAMACH REGIONALNYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH W LATACH 2007–2013

Cz. 1

Województwa Polski Północnej, Zachodniej i Południowej

**Efekty wykorzystania dotacji unijnych
w ramach
Regionalnych Programów Operacyjnych
w latach 2007–2013**

Cz. 1

Województwa Polski Północnej, Zachodniej i Południowej

Jacek Sierak, Kamila Lubańska, Paweł Wielądek,
Marcin Sienicki, Tetiana Kononenko, Ryma Alsharabi,
Malwina Kupska, Bartłomiej Rutkowski,
Bogdan Olesiński, Remigiusz Górniak

Efekty wykorzystania dotacji unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w latach 2007–2013

Cz. 1

Województwa Polski Północnej, Zachodniej i Południowej

OFICyna WYDAWNICZA
UCZELNI ŁAZARSKIEGO

Warszawa 2016

Recenzenci
dr hab. Zbigniew Grzymała
dr Łukasz Konopielko

Korekta
Halina Maczunder

Projekt okładki
Agnieszka Miłaszewicz

Redaktor prowadzący
Ewa Komendowska

© Copyright by Uczelnia Łazarskiego
Warszawa 2016

ISBN 978-83-64054-66-2
ISBN 978-83-64054-70-9 (cz. 1)

Katalogowanie w procesie wydawniczym / Cataloguing-in-publication

Efekty wykorzystania dotacji unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w latach 2007–2013. Cz. 1, Województwa Polski Północnej, Zachodniej i Południowej w latach 2007–2013 / Jacek Sierak, Kamila Lubańska, Paweł Wielądek, Marcin Sienicki, Tetiana Kononenko, Ryma Alsharabi, Malwina Kupska, Bartłomiej Rutkowski, Bogdan Olesiński, Remigiusz Górniak

Warszawa : Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarskiego, 2016, 142 s.

ISBN 978-83-64054-66-2

ISBN 978-83-64054-70-9 (cz. 1)

Słowa kluczowe: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego; fundusze Unii Europejskiej – wykorzystanie; fundusze Unii Europejskiej – zarządzanie; Regionalne Programy Operacyjne
KBK: HF1532.935.P739 S571 2016 t.1

Ark. wyd. 9,5

Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarskiego
02-662 Warszawa, ul. Świeradowska 43
tel. 22 54-35-450
www.lazarski.pl
wydawnictwo@lazarski.edu.pl

Opracowanie komputerowe, druk i oprawa:
Dom Wydawniczy ELIPSA
ul. Inflancka 15/198, 00-189 Warszawa
tel./fax 22 635 03 01, 22 635 17 85
e-mail: elipsa@elipsa.pl, www.elipsa.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
1. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie wielkopolskim	9
2. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie małopolskim	27
3. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie zachodniopomorskim	43
4. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie opolskim	59
5. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie dolnośląskim	73
6. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie pomorskim	85
7. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie kujawsko-pomorskim	102
8. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie śląskim	108
9. Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie lubuskim	126
Zakończenie	138
Informacja o autorach	140

Wstęp

Oddawana do rąk Czytelników monografia stanowi formę dokumentacji aktywności naukowej studentów dwóch Studenckich Kół Naukowych Uczelni Łazarskiego: *Finansów publicznych* i *Finansowania projektów unijnych*, pracujących pod kierownictwem dr. Jacka Sieraka. Obrazuje ona wyniki całorocznej działalności badawczej studentów zainteresowanych problematyką rozwoju lokalnego i regionalnego i rolę środków unijnych w kształtowaniu tych procesów. Warto zauważyć, że studenci, prowadząc badania i analizy, łączą wiedzę teoretyczną z praktyką, a także wzbogacają efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Mamy nadzieję, że efekty prac młodych badaczy świata ekonomii i finansów zaciekawią czytelników, a także zainspirują do podjęcia dyskusji z prezentowanymi poglądami.

Opublikowanie monografii ma również za zadanie wspieranie procesu kształcenia oraz integrację środowiska poprzez przygotowanie wspólnych przedsięwzięć wydawniczych.

Przedmiotem niniejszej publikacji jest ocena wykorzystania funduszy w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Część I dotyczy województw zlokalizowanych w północnej, zachodniej i południowej części Polski. Zakres czasowy obejmuje unijną perspektywę finansową lat 2007–2013.

W ramach prowadzonych prac dokonano analizy sprawozdań finansowych i rzeczowych, zbadano efekty wykorzystania środków unijnych, poszukiwano najważniejszych i tych mniej ważnych projektów, zastanawiając się, czy dzięki wsparciu unijnemu nastąpił wzrost konkurencyjności polskich regionów.

Autorzy poszczególnych rozdziałów dokonali przeglądu ogłaszanych konkursów, planowanych realizacji projektów, wreszcie oddawanych do użytkowania obiektów, sieci i urządzeń mających poprawiać jakość życia mieszkańców i warunki funkcjonowania podmiotów gospodarczych.

Zakres tematyczny tekstów obejmuje ocenę wykorzystania funduszy unijnych w poszczególnych województwach. W każdym z rozdziałów dokonano oceny

poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego analizowanego regionu, omówiono założenia Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), wielkość zaangażowanych w ich ramach środków oraz wybrane efekty zrealizowanych zadań. Ponadto w ostatnim artykule dotyczącym woj. lubuskiego Lubuski Regionalny Program Operacyjny ukazany jest w kontekście pozostałych, z których środki wykorzystane zostały na terenie tego województwa, tj. POIiŚ (Infrastruktura i Środowisko), POKL (Kapitał Ludzki), POIG (Innowacyjna Gospodarka).

Zachęcamy do lektury publikacji, na którą składa się dziewięć rozdziałów. Ich autorami są studenci: Kamila Lubańska, Paweł Wielądek, Marcin Sienicki, Tetiana Kononenko, Ryma Alsharabi, Malwina Kupska, Bartłomiej Rutkowski. Do współpracy z Kołem Naukowym Finansów publicznych zaprosiliśmy przedstawicieli praktyki samorządowej, a jej efektem jest udział w publikacji: Bogdana Olesińskiego, Burmistrza Dzielnicy Mokotów m. st. Warszawy oraz dr. Remigiusza Górniaka, Zastępcy Burmistrza Miasta Sulejówek, który był także wykładowcą Uczelni Łazarskiego.

Mamy nadzieję, że książka będzie dla Czytelników przydatna, ciekawa i inspirowająca.

Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie wielkopolskim

1. Ogólna charakterystyka województwa

Wielkopolska położona w środkowo-zachodniej Polsce, w dorzeczu Odry, jest drugim co do wielkości województwem z powierzchnią wynoszącą 29 826 km², co stanowi 9,5% obszaru Polski¹. Jest regionem nizinnym, na którym przeważają słabe gleby: biellicowe oraz rdzawe. Województwo to należy do terenów o ubogich zasobach wodnych, ilość jego wód powierzchniowych należy do najmniejszych w kraju. Podstawą zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną są wody podziemne. Większość z nich klasyfikuje się do I i II klasy czystości, co oznacza, że wymagają tylko niewielkiego oczyszczania.

Zgodnie z danymi z Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2014 roku województwo wielkopolskie zamieszkiwało około 3,47 mln osób, co w porównaniu z 2007 rokiem oznacza wzrost o 2,5%. Na strukturę administracyjną Wielkopolski u schyłku 2014 roku składało się 226 gmin tworzonych przez 110 miast i 4344 wsie. Niemal 4/5 wszystkich miast tego województwa stanowią miasteczka liczące poniżej 20 tys. mieszkańców. 55,1% mieszkańców regionu stanowiła ludność mieszkająca w miastach. Jednak od 2007 roku, kiedy było to prawie 57%, zauważalna jest tendencja spadkowa. Zachodzi tu zjawisko charakterystyczne dla Wielkopolski – suburbanizacja, w wyniku której wzrasta liczba mieszkańców obszarów wiejskich oraz mniejszych miast zlokalizowanych w pobliżu największych ośrodków miejskich. Wskutek tego zjawiska obniżeniu ulega poziom wskaźnika urbanizacji. Na przestrzeni ostatnich 12 lat największą część wielkopolskiej ludności stanowią osoby w wieku produkcyjnym, jednak od roku 2010 zauważalna jest tendencja spadkowa, co przy rosnącym procentowym udziale osób w wieku poprodukcyjnym oraz malejącej liczbie ludności w wieku przedprodukcyjnym prowadzi do

¹ Stat.gov.pl, dostęp: 28.12.2015.

starzenia się wielkopolskiego społeczeństwa². Zjawisko to przekłada się na wiele aspektów życia całego społeczeństwa. Autor książki „Ekonomia starzejącego się społeczeństwa” zauważa ekonomiczne skutki tego zjawiska. Zalicza do nich m.in. zwiększone wydatki emerytalne i na ochronę zdrowia, zmiany na rynku pracy – co jest ogromnym wyzwaniem dla gospodarki i społeczeństwa każdego regionu³.

Wielkopolski rynek pracy charakteryzuje się zmiennością i zależnością od czynników społeczno-gospodarczych, np. wspomnianego wcześniej widocznego starzenia się społeczeństwa. Pomimo różnorodnych wahań w województwie liczba osób zatrudnionych systematycznie wzrasta, a równocześnie udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym cechuje się tendencją malejącą. Co warte podkreślenia, bezrobocie na koniec 2014 roku wyniosło 7,8% i było najniższe w kraju. Województwo wielkopolskie na tle kraju ma bardzo silną pozycję pracodawcy, dając zatrudnienie 10% wszystkim pracującym w Polsce. W 2013 roku ponad połowa (53%) pracowników w województwie związana była z sektorem usług, 31% z przemysłem i budownictwem, a niemal 16% z rolnictwem, leśnictwem i rybactwem⁴. Aktywność zawodowa ludności w wieku produkcyjnym wzrasta i na koniec 2014 wyniosła 75,1%. Wskaźnik aktywności zawodowej jest znacznie wyższy wśród mężczyzn – na koniec 2014 roku wyniósł 80,5%. W przypadku kobiet jest o 11,4% mniejszy i wynosi 69,1%.

Kolejnym wartym podkreślenia faktem jest rosnąca tendencja przeciętnego miesięcznego dochodu w przeliczeniu na osobę, w wielkopolskich gospodarstwach domowych. W 2014 wynosił on 1206,72 PLN. W głównej mierze spowodowane to jest wzrostem przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, które kształtowało się na poziomie 3512 PLN. Jednak pomimo ciągłego wzrostu jest nadal niższe od średniego wynagrodzenia w Polsce, które w analogicznym okresie wynosiło 3650 PLN⁵.

Województwo wielkopolskie na tle innych regionów charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą. Długość dróg przypadająca na 100 km² powierzchni regionu wynosi 93,2 km, co jest wartością wyższą od średniej krajowej kształtującej się na poziomie 90,7 km. Przez centralną część województwa przebiega autostrada A2. Ponadto region ma sprzyjające położenie w układzie Polski oraz Europy. Krzyżują się tu ważne szlaki komunikacyjne łączące Warszawę i Moskwę z Berlinem i Paryżem oraz Szczecin i Świnoujście ze Śląskiem, Budapesztem i Bratysławą⁶. Dodatkowo dzięki zainwestowanym środkom unijnym w ostatnich latach na terenie województwa wykonano m.in. obwodnice Murowanej Gośliny,

² *ibid.*

³ S.J. Schieber, S.A. Nyce, *Ekonomiczne konsekwencje starzenia się społeczeństw*, Warszawa 2011, s. 91, 138–159.

⁴ <http://wrot.umww.pl>, dostęp: 28.12.2015.

⁵ [Stat.gov.pl](http://stat.gov.pl), dostęp: 28.12.2015.

⁶ <http://wrot.umww.pl>, dostęp: 28.12.2015.

Śremu i Wolsztyna oraz obwodnicę wschodnią miasta Poznania w ciągu drogi ekspresowej S5, a także dwa odcinki zachodniej obwodnicy miasta Poznania w ciągu drogi ekspresowej S11.

Długość sieci kolejowej w Wielkopolsce wynosi 2071 km, co stanowi ponad 10% ogólnej długości linii w Polsce⁷. Linia ta dzięki Wielkopolskiemu Regionalnemu Programowi Operacyjnemu 2007–2013 była rozbudowywana i modernizowana. W 2011 roku oddano do użytku jej odcinek Poznań Wschód – Wągrowiec.

Zdecydowanym plusem województwa, który może przyczynić się do jego dalszego rozwoju, jest port lotniczy – Poznań Ławica. Liczba pasażerów korzystających z lotniska ciągle rośnie. W 2013 roku odprawionych zostało 1 355 056 osób⁸.

W województwie wielkopolskim wodę pobiera się z ujęć podziemnych i powierzchniowych. Zużycie wody w gospodarstwach domowych w 2014 roku wyniosło 123,4 m³, z czego 67,3 m³ stanowiło zużycie przez mieszkańców miast. Zużycie na jednego mieszkańca w porównaniu do roku 2013 nieznacznie wzrosło. Od 2007 roku wzrosła liczba mieszkańców mająca możliwość korzystania z sieci kanalizacyjnej. W 2007 roku było to 69,2% wielkopolskiej ludności, a na koniec 2014 roku 71%⁹.

W roku szkolnym 2014/2015 w Wielkopolsce funkcjonowało łącznie 1212 szkół. Większość z tych placówek stanowią gimnazja, 38 to uczelnie wyższe, a 240 placówek przeznaczonych jest do kształcenia osób dorosłych¹⁰. Na obszarze województwa widoczne są dysproporcje w zakresie warunków nauczania oraz wyposażenia w pracownie, sale gimnastyczne, laboratoria, sprzęt komputerowy i pomoce naukowe.

W Wielkopolsce w 2014 roku funkcjonowały 63 szpitale ogólne, 3 zakłady psychiatryczne oraz 5 ośrodków leczenia odwykowego. Szpitale dysponowały 15,6 tys., łóżek ogółem. Liczba ta wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 1006 miejsc¹¹.

Wielkopolska ma zmodernizowaną strategię rozwoju. 17 grudnia 2012 r. została ona uchwalona przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego. Dokument ten tworzy podstawę programów, działań i projektów na rzecz rozwoju województwa. Kierunki w nim określone dały dobrą podstawę do efektywnego wykorzystania funduszy. Na podstawie strategii można przeanalizować silne i słabe strony województwa, które mają wpływ na jego rozwój (tabela 1).

⁷ *ibid.*

⁸ <http://www.investinwielkopolska.pl/>

⁹ *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2015*, Urząd Statystyczny w Poznaniu.

¹⁰ *ibid.*

¹¹ *ibid.*

Tabela 1. Silne i słabe strony województwa wielkopolskiego

Silne strony województwa	Słabe strony województwa
<ul style="list-style-type: none"> • sprzyjające położenie w układzie Polski oraz Europy, • rozwinięta aglomeracja poznańska, • baza edukacyjna i akademicka, • dobrze wykształcona siła robocza, • dobra baza surowcowa, • potencjał naukowy, • lotnisko oraz korzystny układ sieci rzecznej dla rozwoju transportu rzecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • dysproporcje między aglomeracją poznańską, a resztą regionu, • teren ubogi w zasoby wodne, • starzenie się społeczeństwa, • niski poziom oraz niewielkie tempo wzrostu PKB poza aglomeracją poznańską, • niskie nakłady na działalność naukowo-badawczą.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Zaktualizowanej strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020*, Poznań 2012.

2. Wykorzystanie dotacji unijnych w ramach RPO województwa wielkopolskiego

Zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia, które wspierają wzrost gospodarczy oraz zatrudnienie, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny (WRPO) na lata 2007–2013 stanowił jeden z programów będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nim celów przy wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Celem głównym programu był wzrost konkurencyjności i zatrudnienia oraz wzmocnienie potencjału rozwojowego województwa. Miało to zostać osiągnięte dzięki m.in. utworzeniu do 2013 roku 10 090 miejsc pracy (w tym 4268 dla mężczyzn i 5822 dla kobiet) oraz podniesienie poziomu zatrudnienia z 1223,7 tys. w roku 2005 do 1709,9 do końca 2013 roku. Program przewidywał środki finansowe przeznaczone na realizację projektów w wysokości 2 082 471 mln EUR. Były one alokowane poprzez:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – 1 332,574 mln EUR,
- budżet państwa – 106,100 mln EUR,
- budżety jednostek samorządu terytorialnego – 336,709 mln EUR,
- inne ośrodki publiczne – 0,830 mln EUR,
- ośrodki prywatne – 306,26 mln EUR¹².

Poniżej, w tabeli 2., przedstawiono zakładany podział środków finansowych z Unii Europejskiej na poszczególne grupy zadań. Jak widać nie jest on proporcjonalny. Największe kwoty zostały przewidziane na rozwój infrastruktury komunikacyjnej, konkurencyjność przedsiębiorstw, zaś najmniejsze na rewitalizację obszarów problemowych oraz pomoc techniczną.

¹² *Wielkopolski Program Operacyjny na lata 2007–2013*, Poznań 2013.

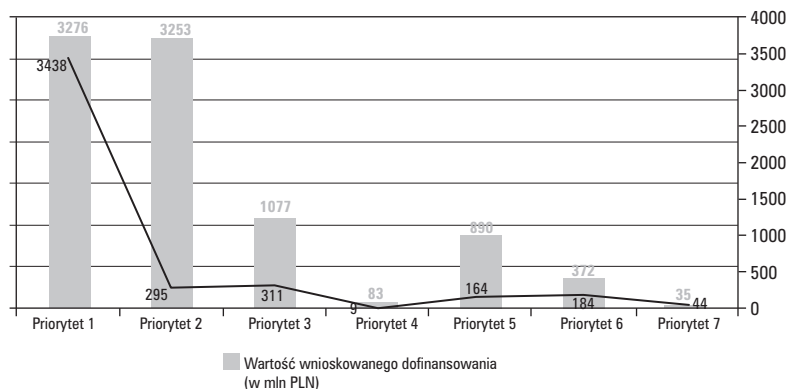
Tabela 2. Podział środków według priorytetów w ramach WRPO

Priorytety WRPO 2007–2013	Środki EFRR	
	mln EUR	%
Priorytet 1 – Konkurencyjność przedsiębiorstw	343,368	25,77
Priorytet 2 – Infrastruktura komunikacyjna	537,662	40,35
Priorytet 3 – Środowisko przyrodnicze	173,821	13,04
Priorytet 4 – Rewitalizacja obszarów problemowych	54,06	4,06
Priorytet 5 – Infrastruktura dla kapitału ludzkiego	121,284	9,10
Priorytet 6 – Turystyka i środowisko kulturowe	61,47	4,61
Priorytet 7 – Pomoc techniczna	40,909	3,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wielkopolskiego programu operacyjnego na lata 2007–2013*, Poznań, styczeń 2013.

Od początku trwania Programu do końca I półrocza 2015 roku ocenę formalną przeszło 4445 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę 8 987 143 049 PLN¹³. Na wykresie 1. zobrazowano wartość wnioskowanego dofinansowania w rozbiciu na liczbę złożonych wniosków i podziale na priorytety. Najwyższe kwoty dotyczą Priorytetu I – *Konkurencyjność przedsiębiorstw* oraz Priorytetu II – *Infrastruktura komunikacyjna*. W obu tych przypadkach została złożona także największa liczba wniosków.

Wykres 1. Wartość wnioskowanego dofinansowania wraz z liczbą złożonych wniosków

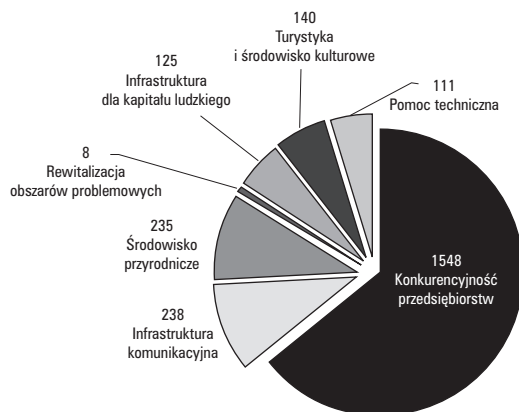

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

¹³ *Sprawozdanie okresowe z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

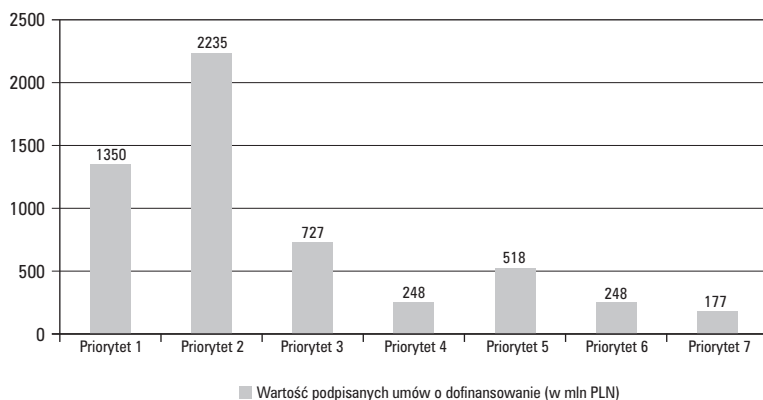
W trakcie realizacji WRPO podpisano umowy o wartości 10 042 477 367 PLN, w tym dofinansowanie UE wynosiło 5 503 705 248 PLN. Łącznie do końca I półrocza 2015 roku podpisano 2405 umów, których udział w poszczególnych priorytetach zaprezentowany jest na wykresie 2., a wartości kwotowe – na wykresie 3¹⁴.

Wykres 2. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

Wykres 3. Wartość dofinansowania w rozbiciu na poszczególne priorytety

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

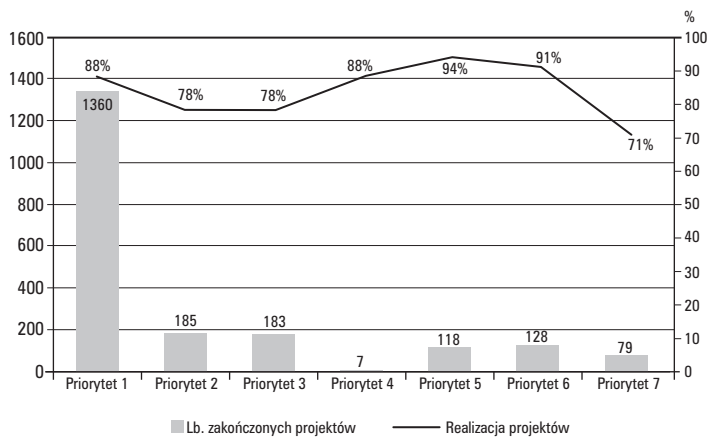
Liczba podpisanych umów nie w każdym przypadku jest proporcjonalna do wielkości wnioskowanego dofinansowania. Najwięcej złożonych wniosków dotyczy *Konkurencyjności przedsiębiorstw*, ponad sześciokrotnie więcej niż *Infrastruktury*

¹⁴ *ibid.*

komunikacyjnej. Wartość przyznanego dofinansowania w ramach Priorytetu 1 wyniosła 1 350 mln PLN, zaś w ramach Priorytetu 2 kwota ta jest niemal dwukrotnie wyższa, tj. 2 234 mln PLN. Wynika to z faktu, iż w ramach drugiego priorytetu realizowane były duże inwestycje infrastrukturalne dotyczące dróg czy linii kolejowych.

Na wykresie numer 4 zestawiono projekty zakończone do końca I półrocza 2015 r.

Wykres 4. Zakończone projekty w ramach WRPO

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

W okresie tym zatwierdzono 2060 wniosków o płatność końcową realizowanych projektów, co przekłada się na 86% zakończonych inwestycji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Najwięcej projektów zostało ukończonych w Priorytecie V – 94% oraz VI – 91%, najmniej natomiast w Priorytecie VII, II oraz III odpowiednio po 71%, 78% i 78%.

3. Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego w podziale na priorytety

3.1. Priorytet I – Konkurencyjność przedsiębiorstw

Celem działania było podwyższenie konkurencyjności regionalnej gospodarki przy wykorzystaniu istniejącego potencjału: zwiększenie potencjału ekonomicznego przedsiębiorstw, rozwój regionalnego systemu innowacyjnego oraz umocnienie powiązań nauki z gospodarką. Zakładano także rozwój instytucjonalnych, finansowych i usługowych instrumentów wsparcia przedsiębiorstw. Ponadto

priorytet uwzględniał przygotowanie terenów inwestycyjnych i promocję gospodarki przyjaznej dla środowiska. Do jego realizacji przypisane zostały następujące działania: rozwój mikroprzedsiębiorstw, wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój systemu finansowych instrumentów wsparcia przedsiębiorczości, wsparcie projektów związanych z Regionalną Strategią Innowacji, promocja regionalnej gospodarki, rozwój sieci i kooperacji, a także przygotowanie terenów inwestycyjnych. Ekonomista Leszek Żabiński w jednej ze swoich publikacji¹⁵ podkreślił znaczenie, jakie mają badania i rozwój oraz zdolność do wdrażania postępu naukowo-technicznego wraz z powiązaniem kooperacyjnymi dla konkurencyjności przedsiębiorstw oraz strategii rozwoju. Do końca I połowy 2015 roku w ramach Priorytetu I zostało zawartych 1548 umów (zakończono 1360 projektów). Łączna wartość dofinansowania UE wyniosła 1 350 474 144 PLN, a wydatki wykazane przez beneficjentów 1 288 032 056 PLN. Wysokość otrzymanego dofinansowania została podzielona na poszczególne działania:

- 61,5 mln PLN – Działanie 1.1 – Rozwój mikroprzedsiębiorstw,
- 672,9 mln PLN – Działanie 1.2 – Wsparcie rozwoju MSP,
- 376,0 mln PLN – Działanie 1.3 – Rozwój systemu finansowych instrumentów wsparcia przedsiębiorczości,
- 177,4 mln PLN – Działanie 1.4 – Wspieranie przedsięwzięć powiązanych z Regionalną Strategią Innowacji,
- 11,4 mln PLN – Działanie 1.5 – Promocja regionalnej gospodarki,
- 11,1 mln PLN – Działanie 1.6 – Rozwój sieci i kooperacji,
- 40,2 mln PLN – Działanie 1.7 – Przygotowanie terenów inwestycyjnych¹⁶.

Założonym w Priorytecie I najistotniejszym obszarem aktywności było działanie 1.2 – Wspieranie rozwoju MSP. Do końca I półrocza 2015 zakontraktowano 1038 projektów z tego zakresu, z czego 1028 zostało zakończonych. Najwięcej umów – 714 – dotyczyło projektów inwestycyjnych (709 zrealizowano do końca I półrocza); 245 wniosków obejmowało projekty w ramach pomocy de minimis (w tym 241 zakończono); 27 umów dotyczyło projektów badawczych (wszystkie zostały zakończone); 52 wnioski podpisano w ramach projektów inwestycyjnych z zastosowaniem nowych technologii (51 udało się już zakończyć w I półroczu 2015 r.).

Zgodnie z założeniami WRPO działania dotyczące tego obszaru na koniec 2013 miały osiągnąć zakładane wartości. Zostały one ujęte w tabeli 3. w zestawieniu ze stanem faktycznym na koniec I półrocza 2015 roku. Do końca tego okresu nie udało się osiągnąć w 100% żadnego z przedstawionych celów ilościowych.

¹⁵ E. Kieźel, K. Śliwińska, L. Żabiński, Z. Kędzior, *Marketing: koncepcje, badania, zarządzanie*, Polskie Wyd. Ekonomiczne, Warszawa 2002.

¹⁶ *Sprawozdanie..., op. cit.*

Tabela 3. Realizacja zakładanych w WRPO wartości – Konkurencyjność przedsiębiorstw

	Zakładana wartość w 2013 r.	Wartość na koniec I półrocza 2015 r.	%
Dodatkowe inwestycje	600 000 000 EUR	258 488 834,55 EUR	43,08
Liczba utworzonych miejsc pracy	4200	3161,6	75,28
– w tym kobiety	2300	1081,86	47,04
Miejsca pracy w zakresie badań i rozwoju	150	34	22,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

3.2. Priorytet II – Infrastruktura komunikacyjna

Dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa tworzy warunki dla kształtowania rozwoju lokalnego i regionalnego. Występujące braki infrastrukturalne nie pozwalają na pełne wykorzystanie istniejącego potencjału. Nie tylko w gospodarce – także w edukacji, nauce, kulturze czy turystyce. Brak dobrze rozwiniętej sieci drogowej sprzyja utrzymywaniu się dużych różnic rozwojowych pomiędzy poszczególnymi częściami kraju. Mając powyższe na uwadze, można stwierdzić, iż brak nowoczesnej infrastruktury stanowi barierę rozwoju społeczno-gospodarczego państwa i jego poszczególnych regionów¹⁷.

Wielkopolska jest regionem o dobrym poziomie rozwoju infrastruktury. Realizacja Priorytetu II miała głównie za zadanie likwidację różnic wewnątrzregionalnych, podniesienie jakości oraz powiązanie z systemami zewnętrznymi niezbędnej infrastruktury: drogowej, kolejowej, lotniczej oraz informatycznej. Cel ten był realizowany poprzez działania zakładające wzmocnienie regionalnego układu powiązań drogowych, zwiększenie dostępności do regionalnego i ponadregionalnego układu drogowego, modernizację układu kolejowego. Ważnym elementem był także rozwój miejskiego transportu oraz infrastruktury służącej rozwojowi społeczeństwa informacyjnego. Istotność relacji między infrastrukturą a rozwojem regionalnym zauważają autorzy książki *Infrastruktura w rozwoju regionalnym i lokalnym. Wybrane problemy*. Uważają oni, że jej poziom jest jednym z ważniejszych kryteriów oceny rozwoju terytorialnego. Jest przejawem, jak i ważnym czynnikiem rozwoju¹⁸.

Do końca I połowy 2015 roku w ramach tego priorytetu zostało zawartych 238 umów, z czego zakończono 185 projektów. Łączna wartość dofinansowa-

¹⁷ J. Sierak, *Fundusze Unii Europejskiej jako źródło finansowania rozwoju infrastruktury komunalnej*, Wydawnictwo SGH, Warszawa 2010, s. 68.

¹⁸ T. Kudłacz, A. Hołuj (red.), *Infrastruktura w rozwoju regionalnym i lokalnym. Wybrane problemy*, Wydawnictwo CeDeWu, 2015, s. 81–85.

nia UE wyniosła 2 234 867 488 PLN, a wydatki wykazane przez beneficjentów 1 595 312 054 PLN. Wysokość otrzymanego dofinansowania została podzielona na poszczególne działania:

- 599,9 mln PLN – Działanie 2.1 – Wzmocnienie regionalnego układu powiązań drogowych,
- 475,4 mln PLN – Działanie 2.2 – Poprawa dostępności do regionalnego i ponadregionalnego układu drogowego,
- 188,0 mln PLN – Działanie 2.3 – Modernizacja regionalnego układu kolejowego,
- 162,3 mln PLN na Działanie 2.4 – Tabor kolejowy dla regionalnych przewoźników pasażerskich,
- 291,9 mln PLN – Działanie 2.5 – Rozwój miejskiego transportu zbiorowego,
- 34,9 mln PLN – Działanie 2.6 – Rozwój regionalnej infrastruktury lotniczej,
- 325,6 mln PLN – Działanie 2.7 – Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego,
- 108,6 mln PLN – Działanie 2.8 – Zapewnienie dostępu do Internetu szerokopasmowego.
- 48,2 mln PLN – Działanie 2.9 – Informatyzacja sektora publicznego¹⁹.

W ramach Priorytetu II najistotniejszym obszarem aktywności było działanie 2.1 – Wzmocnienie regionalnego układu powiązań drogowych. Łącznie na ten cel zostało przeznaczone 599,9 mln PLN. Do końca I półrocza 2015 zakontraktowano 33 projekty, z czego 17 zostało zakończonych. Kluczowymi pracami w ramach zakończonych inwestycji była budowa drogi nr 434, obwodnicy miasta Śrem oraz drogi nr 196, obwodnicy miasta Murowana Goślina. Łącznie przeznaczono na nie 71 991 675 PLN dofinansowania UE²⁰.

Kolejnym istotnym działaniem w tym zakresie była Modernizacja regionalnego układu kolejowego. Do końca I połowy 2015 roku podpisano 4 umowy na łączną kwotę dofinansowania 188 016 670 PLN²¹. Celem tych inwestycji jest poprawienie mobilności i szybkości przemieszczania się w regionie oraz poprawa dostępności ośrodków położonych poza aglomeracją poznańską. Kluczowe projekty w tym zakresie zostały zakończone. Modernizacja linii nr 357 na trasie Sulechów – Luboń, która ma ogromne znaczenie w obsłudze połączeń z mniejszych miejscowości z centrum województwa, uzyskała wsparcie unijne w wysokości 52 565 128 PLN (co stanowi ponad 62% całości inwestycji). Drugą ważną trakcją, która została

¹⁹ *Sprawozdanie..., op. cit.*

²⁰ *ibid.*

²¹ *ibid.*

zmodernizowana jest linia 356 Poznań Wschód – Bydgoszcz. Dofinansowanie obu inwestycji stanowi 62% wartości ogółu.

Zgodnie z założeniami WRPO działania dotyczące tego obszaru na koniec 2013 r. miały osiągnąć zakładane w tabeli 4. wartości. Zostały one zestawione ze stanem faktycznym na koniec I półrocza 2015 roku. Zdecydowana większość projektów dotyczących dróg została wykonana. Większość z nich dotyczy dróg gminnych i powiatowych. Przez okres trwania WRPO jakość sieci kolejowych oraz komunikacji miejskiej znacznie się polepszyła. Z zakładanych do realizacji zakontraktowanych 27 projektów, które miały przyczynić się do rozwoju infrastruktury informatycznej, do końca I półrocza 2015 roku, zrealizowano tylko jeden.

Tabela 4. Realizacja zakładanych w WRPO wartości – infrastruktura komunikacyjna

	Zakładana wartość w 2013 r.	Wartość na koniec I półrocza 2015 r.	%
Długość nowych dróg (km)	64	55,45	86,64
Długość wyremontowanych dróg (km)	780	769,45	98,65
Długość wyremontowanych linii kolejowych (km)	80	123,28	154,1
Lb. zakupionych jednostek komunikacji zbiorowej	230	231	100,43
Lb. projektów informatycznych	27	1	3,7
– w tym e-usługi	5	0	
– w tym na obszarach wiejskich	20	0	
Lb. połączeń do Internetu szerokopasmowego	100 000	0	

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

3.3. Priorytet III – Środowisko przyrodnicze

Stan środowiska, bezpieczeństwo ekologiczne oraz technologiczne są ważnym zapleczem inwestycyjnym. Priorytet III w Wielkopolsce wzmocnić miał głównie redukcję zanieczyszczeń wód, ziemi oraz powietrza. Ważnym elementem były także działania zapewniające wzrost udziału energii odnawialnej, co przełożyć się miało na bezpieczeństwo energetyczne oraz poprawę środowiska.

Do końca I połowy 2015 roku w ramach działań dotyczących środowiska przyrodniczego zostało zawartych 235 umów, z czego zakończono 117 projektów. Łączna wartość dofinansowania UE sięgała 726 852 815 PLN, a wydatki wyka-

zane przez beneficjentów wyniosły 636 968 892 PLN. Otrzymane dofinansowanie podzielono na konkretne działania:

- 76,1 mln PLN – Działanie 3.1 – Racjonalizacja gospodarki odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
- 113,6 mln PLN – Działanie 3.2 – Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku,
- 3,5 mln PLN – Działanie 3.3 – Wsparcie ochrony przyrody,
- 349,0 mln PLN – Działanie 3.4 – Gospodarka wodno-ściekowa,
- 42,2 mln PLN – Działanie 3.5 – Wzmocnienie ochrony przeciwpowodziowej zagrożonych obszarów oraz zwiększenie retencji,
- 76,0 mln PLN – Działanie 3.6 – Poprawa bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego,
- 66,4 mln PLN – Działanie 3.7 – Zwiększenie wykorzystywania odnawialnych zasobów energii²².

Tabela 5. Realizacja zakładanych w WRPO wartości – środowisko przyrodnicze

	Zakładana wartość w 2013 r.	Wartość na koniec I połowy 2015 r.	%
Liczba projektów poprawiających jakość powietrza	30	71	236,67
– w tym na obszarach wiejskich	10	23	230
Liczba projektów dot. gospodarowania odpadami	2	0	0
Liczba projektów z zakresu energii	40	89	222,5
– w tym energii odnawialnej	30	35	116,67
– w tym na obszarach wiejskich	10	40	400
Liczba osób podłączonych do sieci wodociągowej	20 000	234	1,17
– w tym na obszarach wiejskich	10 000	0	0
Liczba osób podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	25 000	35 941	143,76
– w tym na obszarach wiejskich	15 000	28 040	186,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

W ramach tego priorytetu zakładanym najistotniejszym obszarem aktywności było działanie 3.4 skupiające się na gospodarce wodno-ściekowej. Ogólna wartość inwestycji wyniosła 624 880 076 PLN. Do końca I półrocza 2015 podpisano

²² *Sprawozdanie..., op. cit.*

59 umów i zakończono 49 projektów. Kluczowym zespołem inwestycyjnym, którego dotyczyło najwięcej realizowanych projektów (61%) była budowa systemu kanalizacji zbiorczej. Wartość dofinansowania UE skierowana na ten cel wyniosła 154 953 454 PLN. Do 30.06.2015 roku zakończono budowę kanalizacji w miejscowościach: Miejska Górka, Zbąszyń, Strzałkowo czy Kłodawa. W II połowie 2015 roku były jeszcze w trakcie realizacji dwa największe projekty (budowa kanalizacji w Wieluniu; rozbudowa oczyszczalni ścieków oraz ochrona wód zlewni rzeki Noteć), na które przeznaczono 80 749 356 PLN z całego otrzymanego dofinansowania.

Zgodnie z założeniami WRPO działania dotyczące tego obszaru na koniec 2013 miały osiągnąć zakładane wartości, które w tabeli 5 zostały zestawione ze stanem faktycznym na koniec I półrocza 2015 roku. Większość projektów poza inwestycjami dotyczącymi gospodarowania odpadami oraz siecią wodociągową przekroczyła wartości zakładane w 2013 roku.

3.4. Rewitalizacja obszarów problemowych

Działania tego Priorytetu skupiają się na rozwiązaniu problemów dotyczących wykluczenia społecznego, wysokiego poziomu przestępczości oraz na pogarszającej się jakości życia na zubożonych terenach miejskich. W ramach tych inwestycji wspierane są projekty przyczyniające się do wykształcenia bądź wzmocnienia potencjału rozwojowego danego terytorium. Jednym z warunków osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej jest prawidłowo prowadzona polityka społeczna. Poprawa standardów i zwiększenie liczby placówek opiekuńczych i wychowawczych umożliwi zapobieganie zjawisku wykluczenia społecznego²³.

Do końca I połowy 2015 roku w ramach działań dotyczących środowiska przyrodniczego zostało zawartych 8 umów, z czego zostało zakończonych 7 projektów. Łączna wartość dofinansowania UE wyniosła 248 173 746 PLN, a wydatki wykazane przez beneficjentów wyniosły 247 924 919 PLN. Wysokość otrzymanego dofinansowania została podzielona na konkretne działania:

- 193,2 mln PLN na Działanie 4.1 – Rewitalizacja obszarów miejskich,
- 55,0 mln PLN na Działanie 4.2 – Rewitalizacja zdegradowanych obszarów przemysłowych i powojaskowych²⁴.

W ramach tego priorytetu najistotniejszym obszarem aktywności było działanie 4.1 dotyczące rewitalizacji obszarów miejskich. Na ten cel łącznie zostało przeznaczonych 257 567 000 PLN.

²³ J. Śliwa, *Fundusze unijne bez tajemnic*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008.

²⁴ *Sprawozdanie..., op. cit.*

Zgodnie z założeniami WRPO 2007–2013 działania dotyczące tego obszaru na koniec 2013 miały osiągnąć zestawione w tabeli 6. wartości. Do końca I półrocza 2015 r. żadna z zakładanych wartości nie została osiągnięta. Nie powstał żaden projekt dotyczący odnowy i rewitalizacji miast.

**Tabela 6. Realizacja zakładanych w RPO wartości
– rewitalizacja obszarów problemowych**

	Zakładana wartość w 2013 r.	Wartość na koniec I półrocza 2015 r.	%
Liczba projektów z zakresu odnowy i rewitalizacji miast	20	0	0
Liczba miejsc pracy utworzona na obszarach problemowych	450	125,80	27,96
– w tym dla kobiet	250	39	15,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

3.5. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego

Inwestycje poniesione w tym zakresie skupiają się na zatrzymaniu niekorzystnych tendencji w zakresie niskiej aktywności mieszkańców regionu. W tym celu działania dotyczą dostosowania systemu edukacji do potrzeb rynku pracy. W województwie wielkopolskim widoczne są dysproporcje w warunkach nauczania oraz wyposażenia sal dydaktycznych. Działania w ramach tego obszaru skupiają się także na poprawie standardów opieki medycznej oraz strefie społecznej.

Do końca I połowy 2015 roku w ramach wyżej wymienionych działań zostało zawartych 125 umów, z czego zostało zakończonych 112 projektów. Łączna wartość dofinansowania UE wyniosła 517 791 260 PLN, a wydatki wykazane przez beneficjentów wyniosły 463 277 452 PLN. Wysokość otrzymanego dofinansowania została podzielona na poszczególne działania:

- 199,6 mln PLN na Działanie 5.1 – Infrastruktura szkolnictwa wyższego,
- 47,7 mln PLN na Działanie 5.2 – Rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym kształcenia ustawicznego,
- 250,3 mln PLN na Działanie 5.3 – Poprawa warunków funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w województwie,
- 20,3 mln PLN na Działanie 5.4 – Wzmocnienie pozostałej infrastruktury społecznej²⁵.

²⁵ *Sprawozdanie..., op. cit.*

Najistotniejszym obszarem aktywności tego priorytetu było działanie 5.3 skupiające się na poprawie warunków funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w województwie. Ogólna wartość inwestycji w tym zakresie wyniosła 383 953 002 PLN²⁶. Aby poprawić warunki funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w regionie do końca I półrocza 2015 podpisano 73 umowy, z czego 69 projektów zostało zakończonych. W ramach inwestycji realizowanych jest 9 projektów kluczowych dotyczących poprawy poziomu funkcjonowania i świadczenia usług Wojewódzkich Ochrony Zdrowia. Do końca czerwca 2016 siedem z nich zostało zakończonych.

W ramach projektów dotyczących szkolnictwa wyższego podpisano 11 umów o wartości ogółem 344 289 168 PLN oraz dofinansowaniu UE 199 555 133 PLN²⁷. Za projekt kluczowy zostało uznane wyposażenie sal dydaktycznych Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

Zgodnie z założeniami WRPO 2007–2013 działania dotyczące tego obszaru na koniec 2013 miały osiągnąć wartości przedstawione w tabeli 7. Wartości docelowe zostały zestawione ze stanem faktycznym na koniec I półrocza 2015 roku. Wszystkie z zakładanych celów zostały osiągnięte ponad założone wielkości.

**Tabela 7. Realizacja zakładanych w WRPO wartości
– infrastruktura dla kapitału ludzkiego**

	Zakładana wartość w 2013 r.	Wartość na koniec I połowy 2015 r.	%
Lb. projektów z zakresu edukacji	32	35	109,37
– w tym na obszarach wiejskich	14	16	114,29
Lb. projektów dot. Ochrony zdrowia	65	69	106,15
Lb. studentów korzystających z efektów projektów	20 000	72 496	362,48
Lb. uczniów korzystających z efektów projektów	10 000	28 036	280,36
Lb. osób korzystających z obiektów opieki zdrowotnej objętych wsparciem	350 000	1 002 352	286386

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

3.6. Turystyka i środowisko kulturowe

Akweny Pojezierza Wielkopolskiego sprawiają, że jest to region bardzo atrakcyjny turystycznie. Posiada gęstą sieć rzek, duże, naturalnie ukształtowane jeziora

²⁶ *Sprawozdanie..., op. cit.*

²⁷ *ibid.*

oraz liczne oczka polodowcowe przyciągają miłośników przyrody. Przedmiotem tego priorytetu jest wsparcie projektów mających na celu rozbudowę infrastruktury turystycznej, wykorzystując środowisko przyrodnicze i kulturowe regionu.

Do końca I połowy 2015 roku w ramach działań dotyczących turystyki i kultury zostało zawartych 140 umów, z czego zostało zakończonych 128 projektów. Łączna wartość dofinansowania UE wyniosła 248 330 234 PLN a wydatki wykazane przez beneficjentów wyniosły 236 222 091 PLN. Wysokość otrzymanego dofinansowania została podzielona na poszczególne działania:

- 133,04 mln PLN na Działanie 6.1 – Turystyka,
- 115,29 mln PLN na Działanie 6.2 – Rozwój kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego²⁸.

W ramach tego priorytetu najistotniejszym obszarem aktywności było działanie 6.1 skupiające się na turystyce. Ogólna wartość inwestycji w tym zakresie wyniosła 280 061 311 PLN. Do 30.06.2015 roku podpisano 73 umowy, z czego 68 projektów zostało zakończonych. W ramach inwestycji założonych było kilka projektów kluczowych. Jeden z nich – „Kompleksowa promocja markowego produktu turystyki wodnej Wielka Pętla Wielkopolski” o wartości 4 853 177 PLN uzyskał dofinansowanie UE w wysokości 3 431 899 PLN²⁹.

Zgodnie z założeniami WRPO 2007–2013 działania dotyczące tego obszaru na koniec 2013 miały osiągnąć zakładaną w tabeli wartość. Zostały one zestawione ze stanem faktycznym na koniec I półrocza 2015 roku (tabela 8).

Tabela 8. Realizacja zakładanych w WRPO wartości – turystyka i środowisko kulturowe

	Zakładana wartość w 2013 r.	Wartość na koniec I połowy 2015 r.	%
Liczba projektów z zakresu turystyki	40	68	170
– w tym na obszarach wiejskich	30	32	106,67
Liczba zbudowanych/zmodernizowanych obiektów kultury	40	44	110
Liczba utworzonych miejsc pracy	500	240,1	48,02
– w tym dla kobiet	275	147,6	53,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania okresowego z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*

²⁸ *Sprawozdanie..., op. cit.*

²⁹ *ibid.*

3.7. Pomoc techniczna

Program ten zakłada zapewnienie skutecznej informacji i promocji. W ramach priorytetu wsparcie jest skierowane na działania wzmacniające proces zarządzania i wdrażania.

Do końca I połowy 2015 roku w ramach działań dotyczących pomocy technicznej zawarto 111 umów, z czego zostało zakończonych 79. Na ten cel została przeznaczona najmniejsza część dofinansowania UE – 177 215 561 PLN. Wydatki wykazane przez beneficjentów wyniosły 142 188 602,33 PLN³⁰.

W ramach tych projektów najistotniejszym obszarem aktywności jest działanie dotyczące wsparcia instytucjonalno-kadrowego procesu zarządzania i wdrażania WRPO. Ogólna wartość inwestycji w tym zakresie wyniosła 169 497 063 PLN, z czego kwota dofinansowania UE to 161 784 514 PLN. Do 30.06.2015 roku podpisano 31 umów o dofinansowanie oraz wydano 64 decyzje.

Podsumowanie

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013 stanowi jeden z programów będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w funduszach strukturalnych oraz Funduszu Spójności celów. Przy wykorzystaniu otrzymanych środków ma on za zadanie wyrównać dysproporcje rozwojowe, pomóc małym firmom i pobudzić inwestycje. Ma także na celu restrukturyzację obszarów, w których zachodzi zjawisko przemysłu zanikającego oraz walkę z bezrobociem.

Przedmiotem analizy było wykorzystanie funduszy unijnych w województwie wielkopolskim. Dzięki WRPO pozyskano 1 332,57 mln EUR dofinansowania z UE. Do końca I połowy 2015 roku zostało zrealizowanych 2060 projektów, co stanowi 86% wszystkich inwestycji. Główny nacisk położono na projekty dotyczące konkurencyjności przedsiębiorstw oraz infrastruktury komunikacyjnej. Świadczy o tym największa liczba złożonych wniosków oraz wartość dofinansowania Unii Europejskiej.

Dzięki pozyskanym środkom zostały zmodernizowane i wybudowane drogi, wzmocniono ich lokalną sieć, zmodernizowano i ulepszono linie kolejowe. Wsparto rozwój transportu regionalnego oraz transport publiczny. Dzięki licznym projektom z zakresu gospodarki wodno-ściekowej takich jak m.in.: budowa, rozbudowa oraz modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej poprawiono poziom życia mieszkańców. Zrealizowano projekty z zakresu odnawialnych źródeł energii, których rozwój stanowi ważny czynnik zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ochrony środowiska. Dzięki nowoczesnym systemom energetycznym region osią-

³⁰ *Sprawozdanie..., op. cit.*

gnie szybszy i efektywniejszy rozwój społeczny oraz gospodarczy, a co się z tym wiąże, będzie w mniejszym stopniu wpływał negatywnie na środowisko. Działania podjęte w sferze społecznej z zakresu edukacji, ochrony zdrowia i pomocy społecznej przyczyniły się do wzrostu poziomu wykształcenia społeczeństwa, podniesienia poziomu życia i aktywności mieszkańców tego regionu.

Wszystkie wymienione w WRPO działania mają na celu doprowadzenie do rozwoju województwa, a przede wszystkim wzmocnienia jego konkurencyjności i bazy zatrudnienia. Ukończone już projekty, dzięki pozyskanym funduszom, wpłynęły już w zauważalnym stopniu na rozwój tego regionu. Z pewnością doświadczenia nabyte podczas organizacji konkursów w ramach tego WRPO będą wykorzystywane w trakcie nowej perspektywy finansowej WRPO 2014–2020.

Bibliografia

Literatura

1. Kudłacz T., Hołuj A. (red.), *Infrastruktura w rozwoju regionalnym i lokalnym. Wybrane problemy*, Wydawnictwo CeDeWu 2015.
2. Sierak J., *Fundusze Unii Europejskiej jako źródło finansowania rozwoju infrastruktury komunalnej*, Wydawnictwo SGH, Warszawa 2010.
3. Schieber S.J., Nyce S.A., *Ekonomiczne konsekwencje starzenia się społeczeństw*, Warszawa 2011.
4. Śliwa J., *Fundusze unijne bez tajemnic*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008.
5. Żabiński L. (red.), *Marketing: koncepcje, badania, zarządzanie*, Akademia Ekonomiczna im. Karola Adameckiego, Katowice 2002.

Raporty i sprawozdania

6. *Sprawozdanie okresowe z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 za I półrocze 2015 r.*
7. *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2015*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2015.
8. *Wielkopolski Program Operacyjny na lata 2007–2013*, Poznań 2013.
9. *Zaktualizowana strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020*, Poznań 2012.

Źródła internetowe

10. www.stat.gov.pl – strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego.
11. www.wrot.umww.pl – strona internetowa Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego.
12. www.investinwielkopolska.pl – strona internetowa Centrum Obsługi Inwestora działającego przy Stowarzyszeniu Gmin i Powiatów Wielkopolski.

Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie małopolskim

1. Ogólna charakterystyka województwa małopolskiego

Województwo małopolskie zlokalizowane jest w południowo-wschodniej części kraju. Zajmuje powierzchnię 15 190 km², co stanowi 5% obszaru Polski. Od 2003 roku liczba mieszkańców Małopolski systematycznie rośnie. W 2014 roku wynosiła 3 360 581 osób, z czego 82,3% to osoby w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Na 100 mężczyzn przypadało 106 kobiet. Średnia długość życia w przypadku mężczyzn wynosiła 82 lata, a wśród kobiet 75 lat. Gęstość zaludnienia ogółem wynosi 222 osoby na km².

Największym miastem województwa małopolskiego jest Kraków, który jednocześnie pełni funkcję stolicy regionu i jest drugim pod względem liczby mieszkańców i powierzchni miastem w Polsce. Liczba osób zamieszkujących miasto w 2014 roku wynosiła 761 873 osób. Innymi większymi miastami w rejonie są: Tarnów, Nowy Sącz, Olkusz, Chrzanów, Oświęcim, Nowy Targ.

Wskaźnik zatrudnienia według BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności) w województwie małopolskim w 2014 roku wynosił 50,8%. W porównaniu do roku 2010, w 2014 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie małopolskim wzrosło o 17,20%.

Infrastruktura komunalna i mieszkaniowa województwa małopolskiego od szeregu lat systematycznie poprawia się. W porównaniu z rokiem 2010 sieć kanalizacyjna ogólnospławna zwiększyła się o 3501 km, a jej łączna długość w 2014 r. wyniosła 13 509 km. Liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych w 2014 wyniosła 267 158 sztuk. Efektem tych inwestycji była zmiana ilości odprowadzanych ścieków z gospodarstw domowych, która w roku 2014 wyniosła 72 832,6 dam³.

Długość sieci wodociągowej przesyłowej wzrosła w roku 2014 w porównaniu do roku 2010 o 3,6%. W związku z tym liczba przyłączy wodociągowych prowa-

dających do budynków mieszkalnych wzrosła z poziomu 4 947 378 sztuk w 2010 do 5 372 455 sztuk w roku 2014, czyli o 8,6%.

Atutem województwa małopolskiego jest dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna. Dowodem na to jest gęsta sieć dobrze utrzymanych dróg lokalnych oraz dwa ciągi komunikacyjne: ze wschodu na zachód: międzynarodowa droga E40 obejmująca autostradę A4 i drogę krajową nr 4 oraz z północy na południe – międzynarodowa droga E77 obejmująca drogę krajową nr 7. W 2014 r. łączna długość sieci drogowej na terenie województwa małopolskiego wynosiła 28 060 km.

Województwo małopolskie charakteryzuje się także dobrze rozbudowaną infrastrukturą kolejową. Jej łączna długość wynosi 1016 km i zapewnia obsługę pasażerską dziewiętnastu spośród 22 powiatów.

Dogodne połączenie z wieloma miastami świata zapewnia największy regionalny port lotniczy Kraków-Balice, który jest położony 11 km na zachód od Krakowa. Jest on dobrze skomunikowany z siecią dróg krajowych (przylega do autostrady A4) i wojewódzkich, a także z siecią kolejową. Oddziałuje on bezpośrednio na 7,9 mln mieszkańców w promieniu 100 km od Krakowa.

2. Środki unijne dla województwa małopolskiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego

Podstawowym dokumentem realizacji polityki rozwoju regionu jest Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013 (MRPO). Głównym celem programu było stworzenie warunków zapewniających wzrost gospodarczy oraz poprawę sytuacji na rynku pracy. Jego realizacji służyły także cele operacyjne i szczegółowe poszczególnych osi priorytetowych. Wśród nich istotne znaczenie przypisano realizacji inwestycji infrastrukturalnych wzmacniających konkurencyjność, wspierających innowacyjność i budowę społeczeństwa informacyjnego, a także poprawę stanu środowiska naturalnego i kulturowego.

Od początku realizacji MRPO podpisane zostały 2924 umowy o łącznej wartości 1 319 108 234,97 EUR¹. Podział środków z EFRR dokonany został wg kategorii interwencji z podziałem na osie priorytetowe (tabela 1). Największa ilość środków została przekazana na rozwój infrastruktury gospodarczej, spójności wewnątrzregionalnej oraz rozwój Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego.

¹ *Sprawozdanie roczne z realizacji Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 (MRPO).*

Tabela 1. Środki z EFRR, które zostały zakontraktowane wg kategorii interwencji. Z podziałem na osie priorytetowe od momentu uruchomienia MRPO

Priorytety MRPO 2007–2013	Wartość EFRR (w EUR)	Alokacja (%)
1. Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy	155 636 010,5	12,22
2. Gospodarka regionalnej szansy	164 018 046,05	12,88
3. Turystyka i przemysł kulturowy	101 326 878,87	7,95
4. Infrastruktura dla rozwoju gospodarczego	406 410 365,6	31,90
5. Krakowski Obszar Metropolitalny	170 840 388,79	13,41
6. Spójność wewnątrzregionalna	171 974 392,81	13,50
7. Infrastruktura ochrony środowiska	93 867 357,55	7,37
8. Współpraca międzyregionalna	10 000 399	0,74
9. Pomoc Techniczna	54 792 746,00 (kwota występująca na początku programu)	3,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MRPO.

Pierwsza oś priorytetowa wyznaczona w MRPO nosi nazwę *Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy*. Działania tu podejmowane miały na celu poprawę dostępu do edukacji oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego. W ramach tego założenia przedsięwzięcia dofinansowywane są w dwóch głównych obszarach:

- infrastruktura szkolnictwa wyższego i kształcenia ustawicznego,
- infrastruktura i technologie służące rozwojowi społeczeństwa informacyjnego.

W ramach środków UE przeznaczono na ten cel 162,8 mln EUR, z czego 96,8 mln EUR na realizację projektów w ramach Działania 1.1 *Poprawa jakości usług edukacyjnych* (59,5% alokacji w ramach osi priorytetowej), a 65,98 mln EUR na Działanie 1.2 *Rozwój społeczeństwa informacyjnego* (40,5% alokacji w ramach osi priorytetowej).

W ramach programu zrealizowano 49 projektów z zakresu edukacji oraz 31 projektów polegających na adaptacji i modernizacji obiektów infrastruktury szkół wyższych i zawodowych. Dodatkowo doposażono w aparaturę naukowo-badawczą na potrzeby dydaktyki 13 placówek naukowych. Efektem rozbudowy, modernizacji oraz doposażenia szkół był wzrost liczby studentów (do 135 438). Z infrastruktury/bazy kształcenia ustawicznego/zawodowego wspartego w wyniku realizacji projektu skorzystały 29 974 osoby.

Celem drugiej osi priorytetowej *Gospodarka Regionalnej szansy* był wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez ukierunkowane działania prowadzące do utworzenia silnego, ale równocześnie stabilnego sektora małych i średnich przedsiębiorstw, a także agitowanie przedsiębiorców w celu wykorzystania procesów i produktów przyjaznych dla środowiska. W ramach tych założeń udzielane było bezzwrotne dofinansowanie przedsięwzięć, głównie w obszarze bezpośredniego wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw przy jednoczesnym wzmacnianiu ich otoczenia instytucjonalnego, a także wsparcie komercjalizacji badań naukowych.

Wartość środków UE przeznaczonych na realizację dwóch zadań w ramach tego priorytetu (tabela 2), z zakresu wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw i komercjalizacji badań naukowych stanowiła 12,1% alokacji na lata 2007–2013 i wyniosła 163 708 698 EUR.

Tabela 2. Działania w ramach osi *Gospodarka Regionalna*

Lp.	Nazwa działań, w ramach których zaplanowano realizację projektów	Wartość projektów (w EUR)	Alokacja (%)
1	Działanie 2.1 Rozwój i podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw	153 136 081	93,5
2	Działanie 2.2 Wsparcie komercjalizacji badań naukowych	10 572 617	6,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MRPO.

W latach 2007–2013 zatwierdzono do dofinansowania 2189 wniosków, ostatecznie zaś podpisano 1757 umów o łącznej wartości dofinansowania 164 018 046 EUR. Stanowi to 100,2% alokacji przeznaczonej na tę oś priorytetową. Największą liczbę umów (1576) zrealizowano w ramach Działania 2.1. Dotyczyły one głównie projektów z zakresu poddziałania *Bezpośrednie wsparcie inwestycji w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach*, a tylko w 7,5% projektów inwestycyjnych przedsiębiorstw z zakresu praca badawczo-rozwojowych (B+R).

Biorąc pod uwagę liczbę funkcjonujących podmiotów gospodarczych, Małopolska zajmuje 4 miejsce wśród wszystkich województw. Wraz z końcem 2014 roku liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wynosiła 356,8 tys.; 97,7% z nich działało w sektorze prywatnym.

Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla MŚP wyniosła 1328. Od uruchomienia programu do końca 2014 roku zostało utworzonych 2728 etatów, w tym 846 miejsc pracy dla kobiet i 1882 dla mężczyzn.

Trzeci priorytet wyznaczony w Małopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym to *Turystyka i Przemysł Kulturowy*. Jego realizacja miała doprowadzić do wzrostu konkurencyjności turystycznej regionu.

Podstawą atrakcyjności turystycznej Małopolski jest bogate dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze. Znajduje się tu 55,3 tys. zespołów zabytkowych i obiektów nieruchomości, z których 3 tys. widnieje w wojewódzkim rejestrze zabytków. Turystyka jest jednym z najważniejszych elementów gospodarki regionalnej. Postrzegana jest przez pryzmat tzw. sektora „regionalnej szansy”, którego rozwój niesie największy potencjał pozytywnej zmiany.

Na realizację zadań z zakresu turystyki i ochrony dziedzictwa kulturowego przeznaczono w MRPO środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego o wartości 101 004 036 EUR. Kierunki alokacji tych środków obrazuje tabela 3.

Tabela 3. Projekty w ramach 3 działań zaplanowanych dla osi *Turystyka i Przemysł Kulturowy*

Lp.	Nazwa działań, w ramach których zaplanowano realizację projektów	Wartość projektów (w EUR)	Alokacja (%)
1	Działanie 3.1 Rozwój infrastruktury turystycznej	43 556 463	43,1
2	Działanie 3.2 Rozwój produktu dziedzictwa kulturowego	25 841 609	25,6
3	Działanie 3.3 Instytucje kultury	31 605 964	31,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MRPO.

Liczba umów podpisanych od początku programu w ramach tej osi priorytetowej wyniosła 196, z czego 94 w Działaniu 3.1 *Rozwój infrastruktury turystycznej*. Ukończonych zostało 146 projektów, wśród których 62 dotyczyły infrastruktury turystycznej, 33 dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, a 51 instytucji kultury oraz organizacji imprez kulturalnych.

W ramach Działania 3.1 zrealizowano 53 projekty z zakresu budowy, rozbudowy, przebudowy oraz modernizacji produktów turystycznych oraz obiektów noclegowych. Efektem tych przedsięwzięć był w ciągu roku 2014 wzrost ruchu turystycznego do poziomu 2 445 361 osób. Łącznie w tym roku liczba turystów odwiedzających obiekty na terenie całego województwa małopolskiego wyniosła 13,1 mln osób.

W ramach Działania 3.2 zrealizowano 88 projektów z zakresu wsparcia obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Efektem tych przedsięwzięć było odnotowanie w 2014 roku 5,6 mln odwiedzających. W przypadku obiektów dziedzictwa przyrodniczego liczba korzystających z obiektów objętych wsparciem wyniosła 256,7 tys. osób.

W wyniku realizacji projektów udostępniono turystom nowo otwarte komory (Lill Górna i Kazanów) w Kopalni Soli „Wieliczka”. Miejsca te kryją wiele niespodzianek dla zwiedzających, m.in. pierwsze na świecie podziemne kino 5D. Zrealizowano także 5 projektów z zakresu zabezpieczeń i udostępniania walorów

przyrodniczych. Liczba tych ostatnich przedsięwzięć jest niewielka, jednak przyczyniły się one do zapewnienia ochrony obszarów przyrodniczych oraz zwiększenia świadomości ekologicznej w odniesieniu do obszarów chronionych.

Na koniec 2014 roku zakończyła się realizacja 51 umów o dofinansowanie. Wskutek tego nastąpił wzrost zainteresowania ofertą kulturalną regionu wśród turystów. W zmodernizowanym Muzeum Domu Rodzinnego Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach otwarto w 2014 roku nowoczesną interaktywną ekspozycję.

W ramach Działania 3.3 zrealizowano 706 projektów z zakresu wsparcia obiektów infrastruktury kultury, a także zorganizowano wiele imprez okolicznościowych lub cyklicznych, m.in. w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu. Jako przykład można tu wskazać projekt Międzynarodowego Festiwalu Kina Niezależnego OFF PLUS CAMERA.

Głównym założeniem 4 osi priorytetowej *Infrastruktura dla rozwoju gospodarczego* były bezzwrotne dofinansowania przedsięwzięć w obszarze infrastruktury drogowej, transportu zbiorowego oraz stref aktywności gospodarczej. Miały one przyczynić się do wzrostu społeczno-gospodarczego.

Sieć drogowa województwa Małopolskiego jest w pełni powiązana z układem drogowym nie tylko województw sąsiednich, ale również układem dróg krajowych i międzynarodowych. Dowodem tego jest III Paneuropejski Korytarz Transportowy, który przebiega przez obszar województwa. Wchodzi on w skład sieci TINA i tworzy Transeuropejską Sieć Transportową TENT-T.

Założona suma środków przeznaczonych na realizację zadań z zakresu infrastruktury w ramach MPRO z EFRR wynosiła 418 336 457 EUR, co stanowiło 30,9% środków na wszystkie priorytety w latach 2007–2013. Zakładane ogólne wartości projektów realizowanych w ramach trzech działań tej osi przedstawione zostały w tabeli 4.

Tabela 4. Realizacja projektów w ramach 3 działań zaplanowanych w ramach osi *Infrastruktura dla rozwoju gospodarczego*

Lp.	Nazwa działań, w ramach których zaplanowano realizację projektów	Wartość projektów (w EUR)	Alokacja (%)
1	Działanie 4.1 Rozwój infrastruktury drogowej	326 766 247	78,2
2	Działanie 4.2 Zwiększenie roli transportu zbiorowego w obsłudze regionu	38 671 635	9,2
3	Działanie 4.3 Tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej	52 898 575	12,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MRPO.

W okresie programowym (2007–2013) podpisano 130 umów o dofinansowanie. Wśród nich największą liczbę stanowiły umowy w ramach Działania 4.1 *Rozwój infrastruktury drogowej*. Wartość przedsięwzięć wyniosła 326 766 247 EUR. Od początku realizacji programu zakończono 99 projektów: 70 drogowych, 9 w ramach transportu miejskiego i kolejowego oraz 20 w ramach stref aktywności.

Od początku programu do końca 2014 roku zakończyła się realizacja 70 z 84 projektów z zakresu Działania 4.2. W ramach realizacji projektów zwiększających rolę transportu wybudowano 2,83 km dróg regionalnych oraz 27,57 km nowych obwodnic. Dodatkowo zrekonstruowano 333,14 km dróg regionalnych oraz 353,77 km dróg lokalnych. W wyniku tych przedsięwzięć wartość oszczędności czasu w przewozach pasażerskich i towarowych wyniosła 119 646 720 EUR/rok. Zrealizowano też 9 projektów z zakresu transportu zbiorowego polegających na zakupie 67 nowych autobusów miejskich oraz 5 jednostek taboru publicznego. Dodatkowo zmodernizowano 15,64 km linii kolejowych. Efektem tych działań jest przyrost ludności korzystającej z komunikacji (do 9 852 107 osób). Dodatkowo wartość oszczędności czasu (liczona w EUR) na nowych i zmodernizowanych liniach kolejowych wyniosła 489 453 EUR/rok.

Jednym z elementów mających znaczący wpływ na wzrost poziomu inwestycji jest tworzenie stref aktywności gospodarczej. Istotnie wpływa na atrakcyjność inwestycyjną regionu, a także związany z tym rozwój przedsiębiorczości oraz kreowanie nowych miejsc pracy. W ramach realizacji 35 projektów z zakresu Działania 4.3 powierzchnia stworzonych i rozbudowanych stref inwestycyjnych wyniosła 745,46 ha i powstało 2506 miejsc pracy.

Podmiotem piątej osi priorytetowej uczyniono *Krakowski Obszar Metropolitalny* i umocnienie jego pozycji, a także stworzenie z tego obszaru znaczącego ośrodka metropolitalnego w Europie.

Powierzchnia Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wynosi 4068,55 km² i obejmuje Kraków wraz z 52 sąsiednimi gminami. Obszar ten zamieszkuje 1416 tys. osób, wśród których ok. 750 tys. to mieszkańcy Krakowa. W celu jego wzmocnienia udzielano dofinansowania do przedsięwzięć związanych z wzmocnieniem potencjału badawczego KOM, rozwojem funkcji metropolitalnych, a także zintegrowaniem transportu metropolitalnego.

Wartość środków przeznaczonych z EFRR w ramach MRPO na realizację zadań z zakresu tego priorytetu wyniosła 175 397 053 EUR. Oznacza to 12,9% alokacji na lata 2007–2013 w odniesieniu do wszystkich osi. Wartości realizowanych projektów oraz ich alokacje w rozbiciu na 3 działania zaplanowane w ramach osi Krakowski Obszar Metropolitalny przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Realizacja projektów w ramach 3 działań osi KOM

Lp.	Nazwa działań w ramach których zaplanowano realizację projektów	Wartość projektów (w EUR)	Alokacja (%)
1	Działanie 5.1 Krakowski Obszar Metropolitalny	27 111 001	15,5
2	Działanie 5.2 Rozwój funkcji metropolitalnych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego	117 930 879	67,2
3	Działanie 5.3 Rozwój funkcji metropolitalnych	30 355 173	17,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MRPO.

Głównym założeniem Działania 5.1 było utworzenie z Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego prężnego ośrodka naukowo-badawczego oraz centrum nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki. Następstwem tego miało być poszerzenie Europejskiej Przestrzeni Badawczej na miarę potrzeb budowy gospodarki opartej na wiedzy, która powinna dążyć do właściwego przepływu wykwalifikowanej kadry naukowej, powstania światowej klasy infrastruktury naukowo-badawczej oraz wysokiej klasy instytucji naukowo-badawczych. Na realizację tych założeń przeznaczono 27 111 001 EUR, co stanowiło 15,5% ogółu środków w tym priorytecie. Od momentu uruchomienia MRPO zatwierdzono (w ramach działania 5.1) 8 wniosków o łącznej wartości dofinansowania z EFRR 26 238 126 EUR (15,0% całkowitej alokacji). Podpisano 4 umowy na dofinansowanie inwestycji przy tworzeniu platformy umożliwiającej zaawansowane badania eksperymentalne oraz na styku nauk biologicznych, medycyny i technologii. Dodatkowo celem przeznaczonych środków było wsparcie budowy nowego obiektu do realizacji zadań własnych Akademickiego Centrum Komputerowego (ACK) Cyfronet AGH, konsolidacji środowisk naukowych oraz podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową, a także budowy laboratorium do prowadzenia badań w dziedzinie technologii niskoenergetycznych. Zrealizowano także 4 projekty z zakresu innowacji.

Istotą Działania 5.2. był wzrost znaczenia roli Krakowa jako metropolii europejskiej oraz umocnienie funkcji metropolitalnych obszaru. Tęgo działania dotyczyła największa od momentu uruchomienia osi liczba umów o dofinansowanie (14 z 27). W związku z jednym z kryteriów definiujących obszary metropolitalne, interwencje w ramach tego działania podzielono na dwa schematy:

1. Schemat w zakresie wsparcia infrastruktury kulturalnej, kongresowej oraz wystawienniczej.
2. Schemat w zakresie wspierania ośrodków leczenia specjalistycznego, służących implementacji nowoczesnych technologii medycznych i informatycznych do sektora ochrony zdrowia oraz w centra wysokospecjalistycznej diagnostyki i terapii.

Wartość środków przeznaczonych na Działanie 5.2 była najwyższa wśród 3 działań zaplanowanych w ramach tej osi i wynosiła 117 930 879 EUR (62,7%).

Na dzień 31.12.2014 zakontraktowano 14 przedsięwzięć, które stanowiły 52,0% wszystkich projektów realizowanych w ramach 5 osi. Zakończono 6 projektów, w tym 4 z zakresu kultury i 2 z zakresu ochrony zdrowia. W wyniku realizacji projektów wsparto 599 752 osoby korzystające z infrastruktury metropolitarnej. Przewiduje się, że docelowo liczba ta wzrośnie do 1 mln użytkowników.

Interwencje w wymienionym obszarze mają wpływ na wzrost potencjału Krakowa jako siły napędowej rozwoju Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, a w dalszej kolejności – całego regionu. Należy wspomnieć, iż przyczyniają się one bezpośrednio do uatrakcyjnienia małopolskiej oferty kulturalno-turystycznej skierowanej do mieszkańców i przyjezdnych, a także rozwoju sektora biznesu i nauki.

Założeniem Działania 5.3 była integracja komunikacyjna obszarów bezpośrednio otaczających Kraków ze stolicą województwa małopolskiego. Miało to nastąpić poprzez poprawę standardów transportu publicznego oraz zwiększenie jego udziału w przewozach pasażerskich, a także poprawę dostępności komunikacyjnej portu lotniczego Kraków-Balice.

Podjęwane przedsięwzięcia miały na celu wypromowanie komunikacji zbiorowej jako konkurencji dla transportu indywidualnego oraz wsparcie budowy inteligentnych systemów zarządzania komunikacją. Zakupiono nowy tabor autobusowy, a także wprowadzono organizację ruchu ułatwiającą komunikację zbiorową. Poprzez takie interwencje jak wytyczenie odrębnych pasów dla transportu publicznego, przebudowa torowisk czy węzłów przesiadkowych udało się osiągnąć założone efekty, skrócono czasy przejazdu przy jednoczesnym wzroście komfortu podróży pasażerów. Ma to także znaczenie dla ludności dojeżdżającej z regionów otaczających Kraków, a także wpływa na konkurencyjność przejazdów środkami komunikacji zbiorowej w porównaniu do komunikacji indywidualnej oraz na poprawę dostępności centrum aglomeracji krakowskiej dla inwestorów. Na realizację przedsięwzięć w ramach Działania 5.3 przeznaczono 30 355 173 EUR, co stanowiło 17,3% alokacji.

W ramach tego działania w I kwartale 2014 roku podpisano umowę na realizację projektu *Budowa wewnętrznego układu komunikacyjnego Portu Lotniczego w Krakowie*. Wartość projektu wynosiła 10,60 mln EUR, z czego 4,95 mln EUR pochodziło z EFRR. Podstawą przedsięwzięcia był wpływ portu lotniczego w Balicach na rozwój gospodarczy regionu. Jego istotą zaś realizacja trzech zadań inwencyjnych obejmujących budowę i przebudowę wewnętrznego układu komunikacyjnego, budowę pieszej kładki komunikacyjnej łączącej terminal pasażerski z garażem wielopoziomowym i przystankiem kolejki oraz budowę przystanku kolejowego. Dodatkowo projekt obejmował stworzenie wewnętrznego układu komunikacyjnego integrującego połączenia z lotniskiem za pośrednictwem autostrady A4, drogi wojewódzkiej nr 774 i tzw. Trasy Balickiej.

Założeniem projektu był wzrost przepustowości krakowskiego lotniska do 8 milionów pasażerów rocznie, a także zwiększenie przepustowości dróg na terenie portu, oszczędność czasu dojazdu z centrum Krakowa oraz poprawa bezpieczeństwa podróży. Głównym efektem zaś – wzrost liczby turystów odwiedzających region.

Istotą 6 osi priorytetowej (*Spójność wewnątrzregionalna*) były działania mające prowadzić do zmniejszenia infrastrukturalnych barier w dostępie do usług społecznych. W ramach wyżej wymienionego działania udzielane było bezzwrotne dofinansowanie przedsięwzięć w zakresie rozwoju miast, obszarów wiejskich, a także poprawy bezpieczeństwa mieszkańców i infrastruktury opieki nad dziećmi do lat 3. Wykaz czterech działań tej osi oraz alokacje środków przeznaczonych na ich realizację przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Realizacja projektów w ramach 4 działań zaplanowanych w ramach osi *Spójność wewnątrzregionalna*

Lp.	Nazwa działań, w ramach których zaplanowano realizację projektów	Wartość projektów (w EUR)	Alokacja (%)
1	Działanie 6.1 Rozwój miast	65 272 439	37,3
2	Działanie 6.2 Rozwój obszarów wiejskich Schemat A – Odnowa centrów wsi Schemat B – Infrastruktura społeczna, w tym edukacyjna i sportowa	58 394 943	33,3
3	Działanie 6.3 Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców w tym socjalnego i zdrowotnego	48 826 058	27,9
4	Działanie 6.4 Infrastruktura opieki na dziećmi do lat 3	2 690 364	1,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MRPO.

Kwota środków EFRR, które przeznaczono na projekty wyłonione w ramach 7 konkursów ogłoszonych od początku trwania programu, wyniosła 147 641 933 EUR. Stanowiło to 84,3% alokacji w ramach osi.

Istotą Działania 6.1 była rewitalizacja obszarów miejskich, przebudowa obiektów infrastruktury szkół, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych oraz przebudowa lub doposażenie obiektów z zakresu infrastruktury społecznej. W ramach rozwoju miast wartości docelowe wskaźników zostały osiągnięte w wysokim stopniu. W efekcie końcowym wzrósł poziom dostępności do nowoczesnej infrastruktury społecznej, co przyczyniło się do wzrostu poziomu życia mieszkańców miasta i poprawę jego wizerunku. Dodatkowo nastąpił rozwój gospodarczy poprzez wzmocnienie ruchu turystycznego i powstanie nowych miejsc pracy. Powstała również przestrzeń spacerowa i wypoczynkowa w miastach, a zakończone projekty sportowe i rekreacyjne wpłynęły na promocję

sportu wśród mieszkańców. Na Działanie 6.1 przeznaczono najwięcej środków (65 272 439 EUR, 37,3% alokacji).

Celem Działań 6.2 była realizacja projektów prowadząca do rewitalizacji obszarów wiejskich, a także budowa, przebudowa lub doposażenie obiektów infrastruktury szkół (z naciskiem na potrzeby osób niepełnosprawnych) oraz obiektów z zakresu infrastruktury społecznej, obiektów turystycznych i rekreacyjnych oraz obiektów infrastruktury opiekuńczo-wychowawczej. W ramach programu zrealizowano 7 projektów z zakresu naprawy infrastruktury uszkodzonej w wyniku działania żywiołu oraz 17 projektów w obszarze odbudowy, remontu oraz zmodernizowania obiektów infrastruktury. Dodatkowo samorządy, dzięki środkom przeznaczonym na dofinansowanie do usuwania skutków klęsk żywiołowych wybudowały, wyremontowały oraz zmodernizowały 72,34 km infrastruktury drogowej zniszczonej w trakcie działania żywiołu. W wyniku zrealizowanych projektów poprzez kompleksowe zagospodarowanie terenu, m.in. uporządkowanie przestrzeni publicznej i nadanie nowych funkcji zgodnie z założonymi kierunkami rozwoju, wzrósł poziom rozwoju cywilizacyjnego obszarów wiejskich. Rozwój usług turystyczno-uzdrowiskowych doprowadził do podwyższenia poziomu i jakości życia mieszkańców wsi. Dodatkowo w ramach inwestycji w infrastrukturę edukacyjną i sportową zmniejszyły się dysproporcje w dostępie do edukacji pomiędzy miastem a wsią. Zauważalny efekt przyniosły również inwestycje w zakresie sportu i rekreacji, które doprowadziły do rozwoju aktywności kulturalnej i rozpropagowanie zdrowego stylu życia.

Głównym założeniem Działania 6.3 była przebudowa struktury instytucji ochrony zdrowia oraz budowa i doposażenie obiektów infrastruktury opiekuńczo-wychowawczej. W ramach programu zrealizowano 16 projektów infrastruktury społecznej, w tym ochrony zdrowia oraz 28 projektów w obszarze budowy, przebudowy oraz modernizacji obiektów opieki społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych. Na te cele przeznaczono 48 826 058 EUR. Efektem wymienionych przedsięwzięć jest wzrost liczby ludności korzystającej z infrastruktury opieki społecznej do poziomu 5514 osób. Liczba osób korzystających z infrastruktury zdrowia wzrosła do 388 840, a liczba specjalistycznych badań medycznych przeprowadzonych sprzętem wzrosła do 69 387. W następstwie dostosowania obiektów i zaplecza technicznego do norm określonych przepisami prawa wzrósł również poziom bezpieczeństwa ludności korzystającej z usług świadczonych przez szpitale. Dodatkowo wprowadzono całodobową, specjalistyczną opiekę oraz zwiększono liczbę miejsc dostępnych w placówkach dla osób chorych, co prowadzi do skrócenia czasu oczekiwania na przyjęcie do domów pomocy społecznej na terenie województwa małopolskiego, a samym potrzebującym zapewnia godne i bezpieczne warunki do życia.

Przyrost naturalny w województwie małopolskim jest wyższy od średniej krajowej. Według danych z 2013 roku 259 tysięcy mieszkańców to dzieci w wieku

0–6 lat. Przez następne lata liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli i żłobków stale rosła. W tym celu realizowane były przedsięwzięcia w ramach Działania 6.4, których istotą była budowa, przebudowa oraz modernizacja żłobków i przedszkoli. W ramach realizacji programu zrealizowano 5 projektów z zakresu opieki dla dzieci w wieku do lat 3.

Głównym założeniem 7 osi priorytetowej *Infrastruktura Ochrony Środowiska* było dążenie do wyeliminowania zaniedbań w ochronie środowiska i racjonalnym zarządzaniu zasobami. W tym celu przekazywane jest bezzwrotne dofinansowanie do przedsięwzięć w obszarze gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami, przedsięwzięć prowadzących do poprawy jakości powietrza i zwiększenia roli odnawialnych źródeł energii, a także poprawy bezpieczeństwa ekologicznego oraz ochrony przed skutkami klęsk żywiołowych.

W ramach MRPO ze środków EFRR na powyższe cele przeznaczono 98 003 516 EUR, czyli 7,2% całej alokacji na lata 2007–2013. W ramach tej osi realizowano następujące działania zestawione w tabeli 7.

**Tabela 7. Realizacja projektów
w ramach 4 działań osi *Infrastruktura Ochrony Środowiska***

Lp.	Nazwa działań, w ramach których zaplanowano realizację projektów	Wartość projektów (w EUR)	Alokacja (%)
1	Działanie 7.1 Gospodarka wodno-ściekowa	33 477 508	34,2
2	Działanie 7.2 Poprawa jakości powietrza i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	41 334 726	42,2
3	Działanie 7.3 Gospodarka odpadami	6 479 516	6,6
4	Działanie 7.4 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz ochrona przed skutkami klęsk żywiołowych	16 711 766	17,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MRPO.

W wyniku decyzji podjętych w ramach tej osi priorytetowej zrealizowano 33 projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. W wyniku tych działań wybudowano 421,8 km sieci kanalizacyjnej oraz 122,2 km sieci wodociągowej. W efekcie końcowych do nowo wybudowanej sieci podłączono 4736 osób (sieć wodociągowa) oraz 16 061 osób (sieć kanalizacyjna).

Wzrastający poziom wskaźników jest w dużym stopniu odzwierciedleniem dofinansowania projektów w zakresie sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, a także budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków. W ostatnich 7 latach notowana jest stała tendencja wzrostowa długości sieci kanalizacyjnej. Jej średni roczny przyrost wynosi 6,9%. Nieco wolniejszy (2,1% rocznie) jest przyrost sieci wodociągowej. Obecnie sieć kanalizacyjna w Małopolsce wynosi 12 371 km, a sieć wodociągowa 18 508 km.

Z punktu widzenia zapewnienia dostępności infrastruktury komunalnej najbardziej kosztochłonne są małe miasta. Można tu zwrócić uwagę na następującą zależność – czym mniejsze miasto, tym koszty są relatywnie wyższe. Jest to przede wszystkim następstwem stosunkowo małych rozmiarów urządzeń centralnych (zasilających) oraz ekstensywności zabudowy. Tendencja wzrostu kosztów występuje także w dużych miastach². Warto także zwrócić uwagę na uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju infrastruktury komunalnej na obszarach wiejskich. Koszty jej budowy i funkcjonowania mają tam związek z występującą w Polsce zróżnicowaną siecią osadniczą – obszarami, na których miejsca zamieszkania są na wsi bardzo skoncentrowane, jak i z silnie rozproszoną zabudową. Znacząco wpływa to na koszty świadczenia usług komunalnych i społecznych³.

Województwo małopolskie należy do regionów o największym zanieczyszczeniu powietrza w Polsce. Inwestycje prowadzone w ramach Działania 7.2 miały przyczynić się do ograniczenia emisji ze źródeł spalania paliw, a także rozbudowy infrastruktury wykorzystywanej do produkcji i przesyłaniu energii odnawialnej. Według J. Paska, T. Surma i M. Sałek wykorzystywanie odnawialnych zasobów źródeł energii jest jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju przynoszącym wymierne efekty gospodarcze, ekologiczne oraz społeczne⁴. W tym celu czynione są działania polegające na wyposażeniu instalacji w urządzenia ograniczające emisję zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza, a także wykorzystanie energii geotermalnej oraz budowę instalacji do wykorzystania biomasy.

W ramach programu zrealizowano 18 projektów w obszarze poprawy jakości powietrza oraz 46 projektów z zakresu energii odnawialnej. W wyniku przedsięwzięć z ostatniego sektora moc zainstalowana ze źródeł odnawialnych wyniosła 7,50 ME. Istotą Działania 7.3 było wsparcie poprzez środki z EFRR inwestycji w budowie infrastruktury do przetwarzania, odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz wyeliminowanie niebezpiecznych odpadów komunalnych. Dodatkowo miało to zwiększyć udział odpadów segregowanych w ogólnej ilości odpadów, a także wspomóc rozbudowę i modernizację systemów gospodarki odpadami. W ramach podejmowanych działań zrealizowano 14 projektów z zakresu gospodarki odpadami, powstało 55 stanowisk dla pojemników do selektywnej zbiórki odpadów, usunięto azbest z 2945 budynków, zmodernizowano lub zrehabilitowano 7 składowisk odpadów.

Województwo małopolskie cechuje wyższy od średniej krajowej (o ok. 15%) poziom zagrożenia powodziowego. W celu ochrony mieszkańców województwa przed skutkami powodzi na jego obszarze zlokalizowano 7 zbiorników zdolnych

² M. Bitner J. Sierak, *Uwarunkowania i kierunki zmian koncepcji wyrównywania poziomu w systemie finansów samorządowych*, „Samorząd Terytorialny” nr 3/2016, s. 5–20.

³ *ibid.*

⁴ J. Paska, T. Surma, M. Sałek, *Wytwarzanie energii elektrycznej ze źródeł energii odnawialnych w Unii Europejskiej*, „Energetyka” nr 1/2008.

do zatrzymania około 8% rocznego odpływu wód z powierzchni Małopolski. Z powodu dużej zmienności przepływów generujących zagrożenie powodziowe uświadamia jak ważne są przedsięwzięcia realizowane w ramach Działania 7.4, które mają na celu wzmocnienia stanu bezpieczeństwa ekologicznego oraz poprawę bilansu wodnego województwa. W ramach tych przedsięwzięć zawarto 3 umowy o dofinansowanie m.in. w 2014 r. dla zbiornika Biezanów w Krakowie. Liczba osób objętych ochroną przeciwpowodziową wyniesie 829 858.

Istotą 8 osi priorytetowej jest stworzenie szerokiej oraz stabilnej podstawy współpracy międzyregionalnej. Aby osiągnąć główny cel, udzielane było bezwrotne dofinansowanie przedsięwzięć w obszarze promocji Małopolski na arenie międzynarodowej oraz budowania pozycji województwa małopolskiego w europejskich sieciach współpracy.

W ramach środków UE na realizację zadań z zakresu współpracy międzyregionalnej przeznaczono 10 000 399 EUR. Poniżej zamieszczono tabelę, która przedstawia wartość poszczególnych realizowanych projektów oraz ich alokacje realizowaną w ramach 2 Działań zaplanowanych w ramach przedmiotowej osi.

**Tabela 8. Realizacja projektów
w ramach 2 Działań zaplanowanych w ramach przedmiotowej osi**

Lp.	Nazwa działań, w ramach których zaplanowano realizację projektów	Wartość projektów (w EUR)	Alokacja (%)
1	Działanie 8.1 Promocja Małopolski na arenie międzynarodowej	4 666 911	46,7
2	Działanie 8.2 Budowanie pozycji Małopolski w Europejskich sieciach współpracy	5 333 488	53,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MRPO.

Od początku funkcjonowania programu w ramach osi priorytetowej ogłoszono 7 konkursów, które do końca okresu sprawozdawczego zostały zakończone. Kwota przeznaczona na wszystkie ogłoszone konkursy wyniosła 9 759 231 EUR.

W trakcie trwania konkursów MRPO podpisano łącznie 51 umów o wartości 9 791 655 EUR dofinansowania z EFRR, co stanowiło 97,9% alokacji przeznaczonej na tę oś priorytetową. 31 spośród nich przypadło na Działanie 8.2 Budowanie pozycji Małopolski w Europejskich sieciach współpracy. Zakończono 34 projekty, wśród których 15 dotyczyło promowania Małopolski na arenie międzynarodowej, a 19 budowania pozycji Małopolski w Europejskich sieciach współpracy. Prowadzone w ramach Działania 8.1 projekty przyczyniły się do konsekwentnej realizacji celu osi, jakim jest tworzenie szerokiej i stabilnej platformy współpracy.

W ramach programu zrealizowano 19 projektów z zakresu promocji Małopolski na arenie międzynarodowej. Efektem zrealizowanych projektów, w ramach

których organizowano wydarzenia promocyjne o różnorodnej tematyce dotyczącej regionu skierowanej do szerokiego grona odbiorców, wzrosła rozpoznawalność Małopolski na arenie międzynarodowej. Dodatkowo zorganizowano 79 imprez oraz wydarzeń promujących region, w których wzięło udział 30 462 227 osób.

W ramach Działania 8.2. były realizowane projekty, których celem było wsparcie tworzenia sieci współpracy umożliwiającej sprawną wymianę informacji dotyczących możliwości podjęcia działań przez małopolskie podmioty wspólnie z partnerami zagranicznymi, a także pozwalających na pozyskiwanie partnerów do realizacji projektów oraz tworzenia szansy na wymianę doświadczeń, wiedzy, know-how, jak również dobrych praktyk.

W ramach programu zrealizowano 19 projektów z zakresu współpracy międzyregionalnej, jednocześnie angażując do współpracy 73 partnerów zagranicznych.

W ramach RPO tego województwa zrealizowany został również priorytet 9 w całości dedykowany projektom z zakresu pomocy technicznej.

Podsumowanie

Województwo Małopolskie otrzymało łącznie z EFRR 1 355 991 195,49 EUR. Środki, jakie zostały przeznaczone na rozwój województwa odznaczają się wysoką efektywnością w odniesieniu do rzeczywistych działań tj. rozbudowy infrastruktury drogowej oraz tworzenia stref aktywności gospodarczej mających pozytywny wpływ na rozwój i podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, które uczyniły województwo małopolskie atrakcyjnym regionem nie tylko dla mieszkańców, ale również dla potencjalnych inwestorów, firm zagranicznych czy turystów. Małopolski Program Operacyjny na lata 2007–2013 jest dowodem na zgodność realizacji z wizją rozwoju województwa. Obszar ten już stał się regionem wszechstronnego rozwoju ludzi i nowoczesnej gospodarki. Zwiększył się nie tylko dostęp do edukacji (a co za tym idzie – rozwój społeczeństwa informacyjnego), ale również wzrosła liczba miejsc pracy oraz liczba zarejestrowanych firm. Dzięki działaniom prowadzonym w ramach 3 osi priorytetowej, wzrosła atrakcyjność województwa małopolskiego jako regionu turystycznego. Z kolei to przekłada się na wzrost gospodarczy spowodowany zwiększeniem ruchu turystycznego na tym obszarze. Oczywiście turyści nie mogliby dotrzeć bez dobrze rozwiniętej infrastruktury drogowej, która służy również wzrostowi atrakcyjności województwa w oczach krajowych i zagranicznych firm. Ponadto projekty realizowane w ramach 6 osi miały na celu zapobieganie powstawaniu zbyt dużych różnic między poszczególnymi obszarami na terenie Małopolski.

Bibliografia

Literatura

1. Bitner M., Sierak J., *Uwarunkowania i kierunki zmian koncepcji wyrównywania poziomu w systemie finansów samorządowych*, „Samorząd Terytorialny” nr 3/2016, s. 5–20.
2. Paska J., Surma T., Sałek M., *Wytwarzanie energii elektrycznej ze źródeł energii odnawialnych w Unii Europejskiej*, „Energetyka” nr 1/2008.

Raporty i sprawozdania:

3. *Sprawozdanie roczne z realizacji Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 (MRPO)*, Sprawozdanie za rok 2014.
4. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 780/07 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 4 października 2007 r. w sprawie przyjęcia Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013.

Źródła internetowe:

5. <http://strateg.stat.gov.pl/Home/Strateg>.
6. <http://stat.gov.pl>.
7. <http://www.malopolskie.pl/Urząd/Informacje/>.
8. <http://www.fundusze20072013.malopolska.pl/mrpo/Strony/default.aspx>.

Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie zachodniopomorskim

1. Ogólna charakterystyka województwa

Województwo zachodniopomorskie jest położone w północno-zachodniej części kraju, na wybrzeżu Morza Bałtyckiego, jego stolicą jest Szczecin. Powierzchnia województwa wynosi 22 892,48 km². Jest ono piątym co do wielkości województwem w Polsce; zajmuje 7,3% powierzchni kraju¹. Województwo tworzy 18 powiatów, 3 miasta na prawach powiatów oraz 114 gmin (11 – miejskich; 49 – wiejskich; 54 – miejsko-wiejskich). W skład tego obszaru wchodzi morskie wody wewnętrzne polskiej części Zalewu Szczecińskiego oraz wody wokół cieśnin Dziwny i Świny, które są częścią Morza Bałtyckiego. Północną część województwa tworzy linia brzegowa nad Zatoką Pomorską i dalszą częścią Bałtyku. Długość tej granicy wynosi 185 km. Przez rejon województwa przepływa kilkadziesiąt rzek, w tym druga co do długości rzek w Polsce – Odra. Największym zbiornikiem wodnym jest Zalew Szczeciński².

Województwo liczy 1,72 miliona mieszkańców, z czego – na koniec 2015 – 51,29% stanowiły kobiety, a 48,71% mężczyźni. Średnia gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 75 osób. W latach 2002–2015 liczba mieszkańców wzrosła o 1%. Według danych GUS z 2015 średni wiek kobiet wynosił 42,4 lat, a mężczyzn 39,2 lat i był zbliżony do średniego wieku mieszkańców całej Polski³.

¹ *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*, Szczecin, czerwiec 2010, s. 10.

² *Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego*, Wojewódzki Urząd Pracy, Szczecin 2014, s. 12.

³ *Statystyczne Vademecum Samorządowca – portrety terytorium. Województwo Zachodniopomorskie*, http://szczecin.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_zachodniopomorskie/portret_wojewodztwa/wojewodztwo_zachodniopomorskie.pdf/, dostęp: 2.06.2016.

Województwo zachodniopomorskie ma ujemny przyrost naturalny (-749). Wskaźnik przyrostu naturalnego wynosił -0,4 na 1000 mieszkańców. Współczynnik dynamiki demograficznej jest nieznacznie mniejszy od średniej dla całego kraju wynosi 0,95. Według danych GUS 63,8% mieszkańców zachodniopomorskiego jest w wieku produkcyjnym, 17,75% w wieku przedprodukcyjnym, a 18,7% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym⁴.

Największa liczba zatrudnionych występuje w przemyśle – blisko 100 tys. osób oraz w handlu – 84 tys. Bezrobocie w województwie w 2014 roku wynosiło 15,5%, z czego 17,5% wśród kobiet i 13,8% wśród mężczyzn. W zachodniopomorskim na 1000 mieszkańców pracowały 194 osoby. Wynik ten jest znacznie niższy od średniej krajowej, z oszacowanej liczby pracujących, 52,1% stanowią kobiety, a 47,9% mężczyźni.

Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto wynosi 3649,27 PLN, co odpowiada 91,10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród zawodowo aktywnych mieszkańców regionu 102 tys. osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 86 tys. pracujących przyjeżdża do pracy spoza miasta, w którym mieszka. Wynika z tego, że saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -16 tys. W sektorze rolniczym pracuje 12,9% aktywnych zawodowo mieszkańców, 27,8% pracuje w przemyśle i budownictwie, 21,8% w usługach (gastronomia, handel, transport, hotelarstwo, naprawa pojazdów, informacja i komunikacja), a 3,5% w sektorze finansowym. Na terenie województwa funkcjonuje 20 podstref czterech różnych specjalnych stref ekonomicznych, w których przedsiębiorcy mogą skorzystać z ulg podatkowych⁵.

Główną rolę w województwie zachodniopomorskim odgrywają: przemysł stoczniowy, energetyczny, chemiczny, papierniczy i drzewny oraz produkcja rolno-spożywcza, w tym przemysł browarniczy i rybołówstwo. Dla regionu duże znaczenie mają również 4 morskie porty handlowe, 10 małych portów rybackich⁶.

Infrastruktura drogowa województwa zachodniopomorskiego jest oparta na sieci dróg i kolei i jest znacząco niższa od średniej krajowej. Długość dróg publicznych wynosiła 19 699 km. Dróg o twardej nawierzchni 13 699,6 km; z tego dróg krajowych – 1145,6 km (8,4%), a samorządowych – 12 554 km (91,6%). Autostrady i drogi ekspresowe stanowiły łącznie 1,2% długości dróg o twardej nawierzchni w województwie i wynosiły odpowiednio 21,6 km i 139,4 km. W strukturze dróg województwa przeważały drogi o znaczeniu lokalnym (powiatowe i gminne stanowiące 83,5% całej długości dróg publicznych). W 2013 roku w województwie

⁴ *Stan i prognoza...*, *op. cit.*, s. 12.

⁵ http://www.wios.szczecin.pl/bip/files/E3C91C4A3102415C9A1BFC7FED3BB774/II_Og%C3%B3lna_charakterystyka_wojew%C3%B3dztwa_zachodniopomorskiego.pdf/, dostęp: 3.06.2016.

⁶ <http://www.wzs.wzp.pl/programowanie-rozwoju/aktualizacja-strategii-rozwoju-województwa-zachodniopomorskiego-do-roku-22/>, dostęp: 2.06.2016.

zachodniopomorskim sieć linii kolejowych w ruchu pasażerskim i towarowym wynosiła 1183 km. Kolejowe linie jednotorowe stanowiły 64,3% a pozostałe 35,7% – linie dwu- i więcej torowe. Długość zelektryfikowanych linii wyniosła 749 km. Zachodniopomorskie na tle innych województw należy do regionów o słabo rozwiniętej sieci kolejowej, na każde 100 km² powierzchni przypadało 5,2 km linii kolejowych, w kraju – 6,2 km⁷.

Na podstawie Strategii Województwa Zachodniopomorskiego w tabeli 1. zaprezentowano jego mocne i słabe strony.

Tabela 1. Mocne i słabe strony województwa

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • względnie wysoki udział usług w tworzeniu PKB, • korzystne warunki rozwoju turystyki, • zapoczątkowanie tworzenia klastrów przemysłowych, • korzystne warunki dobrego wykształcenia bazy przemysłowej, • dobrze rozwinięta baza materialna portów morskich, • duża powierzchnia obszarów rolnych i leśnych o znacznym potencjale gospodarczym w dziedzinie przetwórstwa drewna, • rozwój sektora prywatnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • nieefektywna struktura gospodarki, • osłabienie pozycji przemysłu stoczniego i żeglugowego jako gałęzi tradycyjnie określających specjalizację regionu, • silne dysproporcje rozwojowe wewnątrz województwa, • relatywnie niski poziom inwestycji krajowych i zagranicznych w regionie, • wysoki stopień dekapitalizacji majątku trwałego, • niewystarczająco rozwinięty system wspierania przedsiębiorczości, • niski stopień bezpieczeństwa w obrocie gospodarczym.

Źródło: *Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego*, Wojewódzki Urząd Pracy, Szczecin 2014.

Duże znaczenie ma dla województwa Port Lotniczy Szczecin-Goleniów im. NSZZ „Solidarność”. Obiekt ten należy do podstawowej sieci portów lotniczych w kraju i jest w pełni przystosowany do obsługi cywilnego ruchu pasażerskiego. W 2013 roku z jego usług skorzystało 324 tys. pasażerów, co daje 11 wynik na liście 15 najbardziej ruchliwych portów lotniczych w kraju. Transport wodny śródlądowy odbywa się Odrzańską Drogą Wodną o długości 124 km. Stan ilościowy taboru barkowego na koniec 2013 roku wynosił 393 sztuki. W strukturze rodzajowej dominowały jednostki wykorzystywane w systemie pchanym i stanowiły one 90,1% taboru barkowego⁸.

⁷ <http://eregion.wzp.pl/>, dostęp: 2.06.2016.

⁸ *Stan i prognoza...*, op. cit., s. 22.

2. Środki unijne dla województwa Zachodniopomorskiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego

2.1. Cele i ogólny podział środków

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2007–2013 był rozwój województwa zmierzający do zwiększenia konkurencyjności gospodarki, spójności przestrzennej, społecznej oraz wzrost poziomu życia mieszkańców⁹.

Cel główny programu jest spójny z celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, określonym jako tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Ambicją województwa jest osiągnięcie poziomu PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca wysokości 70% średniej wszystkich krajów członkowskich. W tabeli 2. przedstawiono alokację środków finansowych z EFRR¹⁰.

Tabela 2. Alokacja środków finansowych z EFRR (w EUR)

Oś priorytetowa	Alokacja EFRR (w EUR) zgodna z dokumentami programowymi
1. Gospodarka – Innowacje – Technologie	250 753 899
2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej	225 159 580
3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	42 000 000
4. Infrastruktura ochrony środowiska	61 280 000
5. Turystyka, kultura i rewitalizacja	74 935 655
6. Rozwój funkcji metropolitalnych	116 780 745
7. Rozwój infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia	58 480 000
8. Pomoc techniczna	33 417 525
Razem	862 807 404

Źródło: <http://online.smartlink.pl/online/rpo>, dostęp: 4.06.2016.

Do 31 grudnia 2014 roku złożono 3077 wniosków dotacyjnych o ogólnej sumie dofinansowania 1,27 mln EUR (w tym EFRR oraz Budżetu Państwa), co stanowi

⁹ <http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/>, dostęp: 4.06.2016.

¹⁰ https://static3.bzwbk.pl/asset/r/p/o/rpo_wz_2007-2013_23052011_25788.pdf/ dostęp: 4.06.2016.

137,97% alokacji przeznaczony na realizację Programu. Do końca 2014 roku podpisano 1711 umów o łącznej wartości dofinansowania 841 342 817,33 EUR ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego¹¹.

Najwięcej wniosków oraz największa kwota dofinansowania dotyczyła pierwszej osi priorytetowej. W ramach tej osi złożono 2196 wniosków na łączną kwotę dofinansowania z UE 454,08 mln EUR. Najmniej wniosków oraz najniższe dofinansowanie dotyczy trzeciej osi priorytetowej, w ramach której złożono 45 wniosków na kwotę dofinansowania 72,95 mln EUR (tabela 3).

Tabela 3. Liczba złożonych wniosków oraz wartość dofinansowania (w EUR)

Oś	Liczba złożonych wniosków	Wartość dofinansowania ogółem
1	2196	454 084 430,45
2	182	289 342 922,33
3	45	72 952 021,59
4	219	120 195 579,99
5	203	112 462 017,72
6	143	144 285 844,11
7	89	76 306 481,52
8	29	33 364 695,26

Źródło: Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007–2013, Szczecin, 24 lutego 2016, s. 18.

3. Efekty w ramach poszczególnych osi priorytetowych

I oś priorytetowa – Gospodarka – Innowacje – Technologie

Celem głównym tej osi priorytetowej było podniesienie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionu. W ramach tego celu planowano: wzrost inwestycji w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu oraz rozwój sieci powiązań kooperacyjnych sektora przedsiębiorstw, edukacji i nauki, badań i rozwoju¹².

W ramach tej osi dotowano działania wspierające sektor MSP poprzez inwestycje i doradztwo oraz finansowanie wydatków związanych ze wsparciem instrumentów inżynierii finansowej. Priorytetowo traktowane były projekty, które

¹¹ Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007–2013, Szczecin 2016, s. 18.

¹² <http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/>, dostęp: 4.06.2016.

miały na celu podniesienie konkurencyjności oraz zdolności inwestycyjnej mikroprzedsiębiorstw¹³.

Na koniec 2014 r. w ramach I osi priorytetowej złożono 2196 wniosków na łączną kwotę dofinansowania 454,08 mln EUR. Wniosków zatwierdzonych do realizacji było 1294. Do końca 2014 roku podpisano 1072 umowy na realizację projektów o łącznym dofinansowaniu z UE 205,69 mln EUR. W ramach działania 1.1 *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez innowacyjne inwestycje* zostało podpisanych 739 umów; w ramach działania 1.2 *Innowacje i transfer technologii* podpisano 23 umowy; 1.3 *Zaawansowane usługi wsparcia dla przedsiębiorstw* – 309 umów; 1.4 *Wsparcie prac przygotowawczych projektów o strategicznym znaczeniu dla realizacji celów osi priorytetowej nr 1* – 1 umowa¹⁴.

W ramach 1 osi priorytetowej oferowane było bezpośrednie wsparcie przede wszystkim przedsiębiorstwom – do końca 2014 roku podpisano 1027 umów. Wsparcie uzyskały również jednostki samorządu terytorialnego, związki lub stowarzyszenia – w sumie 25 umów; szkoły wyższe – 12 umów. Przez instytucje otoczenia biznesu podpisanych zostało 5 umów, 2 umowy – przez jst oraz 1 umowa przez organizację pozarządową.

Z przedsiębiorców najbardziej aktywni przy aplikowaniu o dofinansowanie byli mikroprzedsiębiorcy, którzy podpisali 544 umowy. Mali przedsiębiorcy podpisali 313 umów i kwotowo uzyskali najwyższe dofinansowanie. Średnie przedsiębiorstwa podpisały 166 umów, natomiast duże – 4 umowy. Od początku uruchomienia Programu zrealizowano 30 projektów ukierunkowanych na współpracę pomiędzy instytucjami produkcyjnymi a badawczymi. Natomiast na początku planowano, iż będą tylko 4 takie umowy. Od początku trwania Programu wsparto 599 projektów z zakresu bezpośredniej pomocy inwestycyjnej dla sektora MSP. Od uruchomienia Programu stworzono 1321,45 miejsc pracy (w Programie zakładano, że do końca 2015 roku zatrudnienie wzrośnie do 2945,38 etatów, a wskaźnik zostanie zrealizowany na poziomie 140,26%). Na obszarach wiejskich stworzono 379,05 miejsc pracy¹⁵. Do końca 2014 roku dzięki wsparciu Programu wykreowano dodatkowe inwestycje o wartości 117,54 mln EUR. Uzyskana wartość stanowi 213,71% zakładanego poziomu docelowego wskaźnika¹⁶.

II oś priorytetowa – Rozwój Infrastruktury transportowej i energetycznej

Celem głównym tej osi był rozwój społeczno-gospodarczy poprzez poprawę stanu infrastruktury transportowej i technicznej. Cel ten miał zostać zrealizo-

¹³ <http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/poznaj-program-regionalny-i-jego-zasady/regionalny-program-operacyjny-województwa-zachodniopomorskiego-2007-2013/>, dostęp: 6.06.2016.

¹⁴ <http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/>, dostęp: 4.06.2016.

¹⁵ <http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/>, dostęp: 4.06.2016.

¹⁶ <http://www.bierzdotacje.pl/category/region/woj-zachodniopomorskie//>, dostęp: 4.06.2016.

wany poprzez: wzrost dostępności komunikacyjnej regionu, rozwój i podniesienie jakości transportu publicznego, wzrost dostępności do infrastruktury elektrycznej i gazowej na obszarach deficytowych.

W ramach tej osi wsparcie otrzymały projekty związane z budową, przebudową i remontem dróg wojewódzkich (zgodnie z „Programem zadań inwestycyjnych na drogach wojewódzkich w latach 2007–2013”), powiatowych i gminnych, a także poprawę infrastruktury towarzyszącej w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego. Inwestycje mają za zadanie ułatwienie dostępu do sieci dróg krajowych i międzynarodowych, a także do istniejących lub planowanych obszarów inwestycyjnych, lotnisk, portów morskich i rzecznych, obiektów transportu publicznego, infrastruktury turystycznej. W ramach poprawy jakości transportu miejskiego realizowane były projekty związane m.in. z zakupem taboru, budową i przebudową infrastruktury niezbędnej do uruchomienia nowych linii transportowych.

W ramach drugiej osi priorytetowej zakładano przyznanie 224,17 mln EUR, co stanowi 25,98% całego Programu. Od uruchomienia Programu w ramach ogłoszonych naborów udostępniono 227,56 mln EUR, co stanowi 102% alokacji przeznaczonej na tę oś. Łącznie złożono 182 wnioski na sumę 289,34 mln EUR, a 140 wniosków zatwierdzono do realizacji. W ramach tej osi do końca 2014 roku podpisano 135 umów (o łącznej wartości dofinansowania z EFRR 220,81 mln EUR) na realizację projektów z zakresu infrastruktury transportowej i energetycznej. Projekty II osi realizowano w ramach trzech działań: 2.1 *Zintegrowany system transportowy województwa*, 2.2 *Lokalna infrastruktura energetyczna* oraz 2.3 *Wsparcie prac przygotowawczych projektów o strategicznym znaczeniu dla realizacji celów osi priorytetowej nr 2*. Najwięcej projektów zostało zrealizowanych w ramach działania 2.1 (124 projekty), działanie 2.2 to 7 projektów, natomiast 4 projekty dotyczą działań 2.3¹⁷.

Z umów zawartych w ramach II osi wynika, że działania 2.1 i 2.2 realizowane były zarówno na obszarze wiejskim, jaki i miejskim: obszarów miejskich dotyczyły 52 projekty, wiejskim – 79¹⁸.

Z analizy umów zawartych do końca 2014 roku pod kątem profilu beneficjentów wynika, że najwięcej projektów (117) zakontraktowanych zrealizowały jednostki samorządu terytorialnego oraz związki lub stowarzyszenia tych jednostek, 7 umów zostało podpisanych przez operatorów komunikacji zbiorowej, tyle samo umów zawarli przedsiębiorcy. Po 2 umowy zawarli zarządcy infrastruktury transportowej oraz jednostki sektora finansów publicznych. Do końca 2014 roku, w ramach II osi najwięcej umów podpisano na realizację projektów z zakresu kategorii interwencji nr 23 (*Drogi regionalne/lokalne*) – 113 umów, co stanowi 83,70% wszystkich projektów tej osi. Kwota jaką wsparło projekty drogowe to

¹⁷ *Podręcznik Wnioskodawcy RPO WZ 2007–2013*, wersja 4/2013, Szczecin 2013, s. 11.

¹⁸ *ibid.*, s. 12.

144,99 mln EUR. W ramach kategorii interwencji nr 18 (*Tabor kolejowy*) realizowano 2 projekty (dofinansowanie o wysokości 40,51 mln EUR¹⁹).

Na koniec 2014 roku zakończonych było 109 projektów (80,74% z zaplanowanych 135 projektów). Spośród 109 projektów, 105 zrealizowało wskaźnik *Liczba projektów z zakresu infrastruktury transportowej*. To znacząco więcej (437,50%) aniżeli zaplanowano na etapie programowania.

Efektem realizacji inwestycji z zakresu drogowej infrastruktury transportowej jest przebudowanie 311,94 km dróg. Do końca 2015 roku zakładano zmodernizowanie 352,07 km (225,69% zakładanej wartości). Wartość wskaźnika przebudowy linii kolejowych wynosi 50,99% (103 km). Wskaźnik ten realizowany był w przypadku dwóch inwestycji: *Modernizacja regionalnej Linii kolejowej 403 Wałcz – Kalisz Pomorski – Ulikowo* oraz *Modernizacja regionalnej linii kolejowej 402 Goleniów – Kołobrzeg wraz z budową łącznicy do Portu Lotniczego Szczecin – Goleniów*²⁰.

III oś priorytetowa – Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Celem głównym osi priorytetowej był rozwój regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Cel ten miał zostać zrealizowany poprzez: budowę i rozbudowę infrastruktury sieciowej warunkującej prawidłowy rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez powszechność oraz dostępność do jego usług, stworzenie dostępu do usług, stworzenie dostępu do usług informacyjnych oraz rozwój infrastruktury komunikacji elektronicznej i rozwój e-usług. W ramach tej osi priorytetowej finansowane były projekty związane z rozwojem infrastruktury teleinformatycznej, mającej wspierać oraz zintensyfikować rozwój społeczny i gospodarczy województwa.

W ramach II osi poszczególne grupy podmiotów osiągnęły następujące dofinansowanie (w tys. EUR): szkoły wyższe – 1083,96; inne podmioty – 1922,5; przedsiębiorcy lub przedsiębiorstwa – 9551,44; jst – 17 992,4 (źródło: <http://online.smartlink.pl/online/rpo/> dostęp: 4.06.2016).

Na III oś priorytetową przeznaczono 32,41 mln EUR, co stanowi 3,76% alokacji całego Programu. W ramach tej osi podpisano 32 umowy o wartości 30,55 mln EUR. W ramach działania 3.1 (*Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego*) zostały podpisane 22 umowy; w ramach działania 3.2 (*Rozwój systemów informatycznych i e-usług*) zawarto 10 umów. Obszarów miejskich dotyczyło 21 umów, o łącznym dofinansowaniu z UE 17,63 mln EUR. Natomiast obszarów wiejskich dotyczyło 11 podpisanych umów o dofinansowaniu 12,91 mln EUR. Najwięcej umów w ramach III osi (19) zawarły jst, 7 – przedsiębiorstwa, 4 – szkoły,

¹⁹ <http://rpo2007-2013.wzp.pl/>, dostęp: 7.06.2016.

²⁰ <http://projektyrpo.wzp.pl/osie/os-3>, dostęp: 4.06.2016.

2 – inne podmioty. Poniższy wykres przedstawia wartość dofinansowania podpisanych umów²¹.

IV oś priorytetowa – Infrastruktura Ochrony Środowiska

Zgodnie z regulacjami Unii Europejskiej wsparcie z funduszy pomocowych nie może być udzielone na projekty prowadzące do degradacji lub znacznego pogorszenia stanu środowiska naturalnego. Zatem wszystkie projekty powinny być neutralne dla środowiska lub mieć na nie pozytywny wpływ. Jeśli projekt służy ochronie i poprawie jakości środowiska naturalnego, to ma pozytywny wpływ na realizację zasady zrównoważonego rozwoju²².

Celem głównym osi priorytetowej IV była poprawa stanu środowiska naturalnego w województwie zachodniopomorskim. Cel ten miał zostać zrealizowany poprzez ograniczenie ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza, wód i gleby, poprawę jakości wody pitnej dostarczanej mieszkańcom, usprawnienie systemu gospodarki odpadami, czynną ochronę przyrody, wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych oraz poprzez poprawę stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, przeciwpożarowego i ochronę przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń środowiska. W ramach tej osi realizowane były projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami polegające na budowie, rozbudowie oraz modernizacji linii kanalizacyjnych. Inwestycje przyczynić się miały do poprawy jakości wód i zapobiegania odprowadzaniu zanieczyszczeń do gruntów²³.

Bardzo ważnym zakładanym obszarem wsparcia w ramach tego priorytetu było zagospodarowanie odpadów, a priorytetem organizowanie i wprowadzenie zbiórki odpadów i recyklingu oraz modernizacja składowisk odpadów²⁴.

Na realizację IV osi priorytetowej przeznaczono 56,71 mln EUR z UE, co stanowi 6,57% całego Programu. Do końca 2014 roku podpisano 148 umów o wartości dofinansowania z UE 55,33 mln EUR. Projekty wdrażane były w ramach 5 działań: 4.1 *Energia odnawialna i zarządzanie energią* – 29 umów (26%), 4.2 *Gospodarka odpadami* – 19 umów (24%), 4.3 *Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków* – 15 umów (7%), 4.4 *Ochrona powietrza* – 9 umów (2,6%) oraz 4.5 *Ochrona przyrody i zapobieganie zagrożeniom* – 76 umów (41%).

Ze wszystkich podpisanych umów 50 projektów (o łącznej kwocie dofinansowania z UE 10,52 mln EUR) zrealizowanych zostało na terenach miejskich. Na

²¹ <http://online.smartlink.pl/online/rpo/>, dostęp: 4.06.2016.

²² G. Maśloch, M. Ziółkowski, *Ocena i realizacja projektów inwestycyjnych*, w: *Gospodarka i finanse samorządu terytorialnego*, (red. nauk.) G. Maśloch, J. Sierak, Wyd. SGH, Warszawa 2013, s. 247–256.

²³ <http://projektyrpo.wzp.pl/osie/os-3>, dostęp: 4.06.2016.

²⁴ <http://www.wzp.pl/biuro-prasowe/aktualnosci/o-pois-2007-2013-i-rpo-wz-2014-2020/>, dostęp: 4.06.2016.

obszarach wiejskich realizowanych jest 98 projektów o łącznej kwocie dofinansowania z UE 44,80 mln EUR.

Do końca 2014 roku najczęściej umów podpisały jednostki samorządu terytorialnego – 101 umów (28 786 tys. EUR), a następnie: przedsiębiorcy – 38 umów (23 467,02 tys. EUR), administracja rządowa – 4 umowy (2310,73 tys. EUR), fundacje, stowarzyszenia lub organizacje pozarządowe – 3 umowy (721,72 tys. EUR), PGL Lasy Państwowe lub jednostki organizacyjne – 2 umowy (47,44 tys. EUR) (źródło: KSI/SIMIK 2007–2013).

Na koniec 2014 roku w ramach działania 4.3 zakończono realizację 13 projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Dzięki tym projektom wybudowano m.in. 117,48 km sieci kanalizacyjnej. Do sieci wodociągowej zostało podłączonych 3618 gospodarstw domowych, a do sieci kanalizacyjnej 9282 osoby.

Do końca 2014 roku zakończono 14 projektów z zakresu działań 4.2 (*Gospodarka odpadami*). Z szacunków wynika, iż dzięki tym działaniom selektywną zbiórką odpadami zostało objętych 205 tys. osób. Z zakresu działania 4.5 (*Prewencja zagrożeń*) zrealizowano 22 projekty. Przekłada się to na realizację założonego wskaźnika na poziomie 220%. Dzięki wdrożonym projektom 1 690 969 osób²⁵ zabezpieczono przed pożarami lasów i innymi zagrożeniami.

Należy jeszcze zwrócić uwagę, że zapotrzebowanie na projekty inwestycyjne zależy w dużym stopniu od wielkości i charakteru jednostki terytorialnej. Ściśle wiąże się z tym poziom kosztów ogółem i kosztów jednostkowych budowy elementów infrastruktury komunalnej w powiązaniu z wydajnością lokalnych budżetów. Duże znaczenie ma także możliwość osiągnięcia korzyści skali. Łatwiej jest zbudować sieć infrastruktury w obrębie zwartej i przestrzennie uporządkowanej zabudowy mieszkalnej, gdzie duża liczba odbiorców na niewielkim obszarze ułatwia jej instalację (a w przyszłości zapewnia lepsze wykorzystanie oraz wyższe przychody z opłat za korzystanie z niej), niż na terenach o rozproszonej zabudowie²⁶.

V oś priorytetowa – Turystyka, kultura i rewitalizacja

Obserwacja życia społecznego i procesów gospodarczych prowadzi do wniosku, że usługi odgrywają coraz większą rolę zarówno w gospodarce, jak też w regulowaniu zjawisk społecznych²⁷. Stale wzrasta udział usług w strukturze zatrudnienia, w tworzeniu produktu krajowego brutto, w konsumpcji realizowanej przez

²⁵ <http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/przeczytaj-sprawozdania-raporty-analzy/>, dostęp: 10.06.2016.

²⁶ J. Sierak, R. Górniak, *Ocena efektywności i finansowanie projektów inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego współfinansowanych funduszami UE*, Wyd. SGH, Warszawa 2011, s. 17.

²⁷ Por. A. Dąbrowska, *Znaczenie usług w tworzeniu nowego ładu gospodarczego*, w: *O nowy ład gospodarczy w Polsce*, R. Bartkowiak, J. Ostaszewski red., Warszawa 2008.

gospodarstwa domowe, w wymianie międzynarodowej (np. usługi turystyczne), w zaspokajaniu nowych potrzeb zgłaszanych przez przedsiębiorstwa (usługi szkoleniowe, doradztwo prawne i ekonomiczne etc.)²⁸.

Celem głównym V osi priorytetowej było podniesienie atrakcyjności województwa poprzez rozwój turystyki, kultury oraz rewitalizację obszarów zdegradowanych. Cel ten miał zostać zrealizowany poprzez: stworzenie i rozwój regionalnych i ponadregionalnych produktów turystycznych wpływających na wydłużenie sezonu turystycznego, wzrost atrakcyjności turystycznej i kulturalnej regionu, rewitalizację i pobudzenie gospodarcze obszarów problemowych²⁹.

Oś ta miała wspierać projekty związane z budową oraz rozbudową infrastruktury turystycznej. Działania te miały na celu poprawę jakości ośrodków turystycznych oraz przyczynienie się do wzrostu roli turystyki jako czynnika sprzyjającego rozwojowi społeczno-gospodarczemu regionu. Priorytetowo były traktowane projekty wykazujące ewidentny efekt ekonomiczny oraz zachęcające turystów do odwiedzenia regionu. Oś ta miała też za zadanie zwiększenie udziału ludzi w życiu kulturalnym. Założenie to realizowane były poprzez budowę oraz modernizację placówek kulturalnych m.in. muzeów, filharmonii, oper i teatrów³⁰.

Na V oś priorytetową przeznaczono 77 mln EUR dofinansowania z UE, co stanowi 8,93% alokacji przewidzianej na cały Program. Do końca 2014 roku udostępniono 62,84 mln EUR, co stanowi 82% środków przeznaczonych na tę oś. Do końca 2014 roku podpisano 109 umów o łącznym dofinansowaniu w wysokości 61,43 mln EUR. Najwięcej umów podpisano w ramach działania 5.1 Infrastruktura turystyczna (42 projekty), po 29 projektów dotyczyło działań 5.2 (*Rozwój kultury – ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego*) i 5.5 (*Rewitalizacja*). Najmniejsze dofinansowanie (8 projektów) otrzymały projekty w ramach działania 5.3 (*Ścieżki rowerowe*) oraz działania 5.4 (*Promocja, ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego*) – 1 projekt. Projekty realizowane były przede wszystkim na obszarach miejskich. Tylko 2 projekty z działania 5.3 (*Ścieżki rowerowe*) zrealizowane zostały na terenie wiejskim³¹.

Najwięcej umów podpisały jst – 89. Jedną umowę podpisała jednostka sektora finansów publicznych. Przedsiębiorstwa podpisały 7 umów, 5 – jednostki organizacyjne, 2 umowy podpisały kościoły i związki wyznaniowe lub osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych. Wspólnoty mieszkaniowe lub spółdzielnie zawarły łączne 9 umów, jedną umowę podpisała instytucja kultury (Złocieniecki Ośrodek Kultury).

²⁸ H. Sochacka-Krysiak, *Usługi społeczne*, w: *Gospodarka i finanse samorządu terytorialnego*, (red. nauk.) G. Maśloch, J. Sierak, Wyd. SGH, Warszawa 2013, s. 462.

²⁹ *Uszczegółowienie Regionalnego Programu...*, *op. cit.*, s. 18.

³⁰ *Podręcznik Wnioskodawcy...*, *op. cit.*, s. 16.

³¹ <http://rpo2007-2013.wzp.pl/>, dostęp: 7.06.2016.

Od uruchomienie programu do końca 2014 roku zrealizowano 63 projekty, co przekłada się na wykonanie w dużej mierze zakładanych wskaźników. Zrealizowano 24 projekty z zakresu turystyki, co przekłada się na wartość planowanego wskaźnika na poziomie 240%. W wyniku realizacji tych projektów wybudowano i zmodernizowano 47 obiektów infrastruktury turystycznej. Z zakresu kultury zrealizowano 19 projektów, co przekłada się na wartość zakładanego wskaźnika na poziomie 475%. Dzięki tym projektom udało się wybudować lub zmodernizować 21 obiektów kulturalnych.

VI oś priorytetowa – Rozwój funkcji metropolitalnych

Celem głównym osi priorytetowej było budowanie potencjału rozwojowego Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. Cel ten miał zostać zrealizowany poprzez: rozwijanie efektywnego, atrakcyjnego i przyjaznego dla środowiska transportu publicznego, rewitalizacji i racjonalnego zagospodarowania obiektów i obszarów o znaczeniu metropolitalnym oraz poprzez wzrost atrakcyjności turystycznej i kulturalnej Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. W ramach tej osi były wspierane budowy nowych sieci transportu publicznego, zapewniające skomunikowania z metropolią ośrodków podmiejskich³².

Realizowane projekty dotyczyły budowy i modernizacji elementów infrastruktury liniowej i punktowej np. torowiska, trakcje, pasy dla autobusów, systemy parkingowe. Wspierane były również działania rewitalizujące obszary zdegradowane, oraz projekty służące poprawie usług publicznych³³.

Na VI oś priorytetową przeznaczono 115,31 mln EUR, co stanowi 13,36% wszystkich środków Programu. Od początku jego trwania wykorzystano 110,85 mln EUR, co stanowi 96% alokacji przeznaczonej na tę oś. Podpisano 108 umów na realizację projektów z zakresu kultury, turystyki i infrastruktury transportu miejskiego zlokalizowanego na terenie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego, o łącznym dofinansowaniu z UE w wysokości 94,76 mln EUR³⁴.

Najwyższe dofinansowanie otrzymały projekty z działania 6.2 *Wzrost atrakcyjności kulturalnej na obszarze metropolitalnym* – 28 umów o kwocie 42 mln EUR. Następnie, pomimo znacząco mniejszej liczby podpisanych umów, wysokie dofinansowanie otrzymały projekty objęte działaniem 6.4 *Zintegrowany system transportu publicznego na obszarze metropolitalnym* – 7 umów o kwocie 21 mln EUR. Kolejnym działaniem pod względem wysokości dofinansowania było działanie 6.1 *Infrastruktura turystyczna na obszarze metropolitalnym* – 38 umów o kwocie

³² Podręcznik Wnioskodawcy..., *op. cit.*, s. 16.

³³ *Sprawozdanie okresowe z realizacji RPO WZ*, www.rpo20072013.wzp.pl/rpo/sprawozdania_z_realizacji_rpo_wz/rok_2015.htm/, dostęp: 9.06.2016.

³⁴ <http://rpo2007-2013.wzp.pl/>, dostęp: 9.06.2016.

14 mln EUR. Podpisano też 11 umów (o kwocie 5 mln EUR) w ramach działania 6.3 *Ścieżki rowerowe na obszarze metropolitalnym*. Najmniej umów (po jednej) oraz najmniejsze dofinansowanie otrzymały projekty z działania 6.5 *Inteligentne systemy transportowe na obszarze metropolitalnym* i 6.8 *Wsparcie prac przygotowawczych projektów o strategicznym znaczeniu dla realizacji celów VI osi priorytetowej*³⁵.

Znacząca większość projektów zrealizowana została na terenach miejskich – 85 projektów o łącznym dofinansowaniu 86,59 mln EUR. Na obszarze wiejskim zrealizowano 18 projektów o łącznej wartości dofinansowania 4,71 mln EUR, oraz 5 projektów zrealizowano na obszarach nieprzyporządkowanych. Największymi beneficjentami VI osi priorytetowej są jst, które podpisały 60 umów o kwocie dofinansowania 43 mln EUR. Instytucje kultury podpisały 8 umów o kwocie 19 mln EUR, operatorzy komunikacji zbiorowej podpisali 4 umowy o kwocie 14 mln EUR, jednostki sektora finansów publicznych 4 umowy o kwocie 6 mln EUR, administracja rządowa – 2 umowy o kwocie 3,9 mln EUR. Kościoły i związki wyznaniowe lub osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych podpisały 7 umów o kwocie 2,6 mln EUR. Dofinansowanie otrzymały również spółdzielnie lub wspólnoty mieszkaniowe – 14 umów o kwocie 1,8 mln EUR. Przedsiębiorcy zawarli 4 umowy o kwocie 0,9 mln EUR, fundacje stowarzyszenia lub organizacje pozarządowe – 4 umowy o kwocie 0,9 mln EUR. Jedną umowę (o kwocie 0,08 mln EUR) podpisała jednostka organizacyjna JST – Ośrodek Sportu i Rekreacji w Policach³⁶.

Realizacja zadań związanych z poprawą infrastruktury transportowej od początku uruchomienia Programu przełożyła się na zakup taboru komunikacji miejskiej o pojemności 8491 miejsc (na etapie programowania zakładano pojemność 3000 miejsc). Przełożyło się to na wysokość wskaźnika na poziomie 283,03%. Do końca 2014 roku zakończono 48 projektów z zakresu działań 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5. Przełożyło się to na wygenerowanie 55 nowych etatów z zakresu turystyki, 28 miejsc pracy z zakresu kultury, 2 miejsc pracy w transporcie. Wymiar tych etatów znacząco przekracza zakładane poziomy wskaźników³⁷.

VII oś priorytetowa – Rozwój infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia

Celem głównym była poprawa jakości i dostępności do infrastruktury edukacyjnej, sportowej, ochrony zdrowia oraz infrastruktury rynku pracy dla osób niepełnosprawnych. Cel ten miał zostać zrealizowany poprzez: podniesienie jakości infrastruktury edukacji, podniesienie jakości i rozwój bazy sportowej, poprawę

³⁵ <http://rpo2007-2013.wzp.pl/>, dostęp: 9.06.2016.

³⁶ *Sprawozdanie okresowe z realizacji RPO WZ*, www.rpo20072013.wzp.pl/rpo/sprawozdania_z_realizacji_rpo_wz/rok_2015.htm/, dostęp: 9.06.2016.

³⁷ <http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/przeczytaj-sprawozdania-raporty-analizy/> dostęp: 10.06.2016.

jakości i dostępności placówek ochrony zdrowia, poprawę jakości i dostępności infrastruktury rynku pracy osób niepełnosprawnych. Priorytetowo były traktowane projekty związane z poprawą kształcenia szczególnie z uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego i technicznego oraz kształcenia ustawicznego. Projekty z tego zakresu miały obejmować budowę i modernizację obiektów szkolnych, sal do nauki praktycznej oraz wyposażenie obiektów. Zakładany cel inwestycji to umożliwienie doskonalenia i rozwijania kwalifikacji ogólnych³⁸.

Kwota przeznaczona na realizację tej VII osi priorytetowej wynosiła 63,35 mln EUR, co stanowi 7,34% alokacji przeznaczonej na cały Program. Podpisano 67 umów o łącznej wartości dofinansowania 62,41 mln EUR. Najwyższe dofinansowanie otrzymały projekty realizowane w ramach działań 7.3 *Infrastruktura ochrony zdrowia* – 22 umowy o kwocie 44 mln EUR. Drugie miejsce pod względem wartości podpisanych umów zajmuje działanie 7.1 *Infrastruktura edukacyjna* – 32 projekty o kwocie 9 mln EUR. Na działanie 7.2 *Infrastruktura sportowa* przypadło 11 umów o kwocie 5 mln EUR, a na 7.4 *Infrastruktura osób niepełnosprawnych* – 2 umowy o kwocie 3 mln EUR. Większość projektów została zrealizowana na obszarze miejskim – 58 umów o łącznej kwocie dofinansowania 56,84 mln EUR. Na obszarach wiejskich zrealizowano 9 umów o łącznej kwocie dofinansowania z UE 5,5 mln EUR³⁹.

Od początku uruchomienia Programu najwięcej umów podpisały jednostki samorządu terytorialnego – 41 umów o wartości dofinansowania 12 mln EUR, zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia – 14 umów o najwyższej kwocie dofinansowania (40 mln EUR). Szkoły wyższe zawarły 10 umów o kwocie 5 mln EUR, fundacje, stowarzyszenia lub organizacje pozarządowe – 2 umowy o kwocie 4 mln EUR. Od początku trwania Programu zrealizowano 27 projektów z zakresu *Infrastruktury oświaty*. Ilość sfinalizowanych projektów znacznie przekroczyła zaplanowaną wartość wskaźnika. Na koniec 2014 roku osiągnął on 270% zakładanej wartości. Dzięki środkom wydatkowanym w ramach działania 7.3 udało się zmodernizować 12 szpitali (na etapie programowania zakładano modernizację jedynie 5). W ramach tego działania zakupiono również 488 sztuk sprzętu medycznego. Do końca 2014 roku zrealizowano 11 projektów z zakresu *Infrastruktury sportowej*, co oznacza, że poziom zakładanego wskaźnika jest wyższy o 10% od zakładanego. W ramach tych działań 118 tys. osób skorzystało z nowo powstałej infrastruktury⁴⁰.

³⁸ *Podręcznik Wnioskodawcy...*, op. cit., s. 18.

³⁹ *Sprawozdanie okresowe z realizacji RPO WZ*, www.rpo20072013.wzp.pl/rpo/sprawozdania_z_realizacji_rpo_wz/rok_2015.htm/, dostęp: 9.06.2016.

⁴⁰ *Sprawozdanie okresowe z realizacji RPO WZ*, www.rpo20072013.wzp.pl/rpo/sprawozdania_z_realizacji_rpo_wz/rok_2015.htm/, dostęp: 9.06.2016.

VIII Oś priorytetowa – Pomoc techniczna

Celem głównym było stworzenie sprawnego systemu wdrażania i zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2007–2013. Cel ten miał zostać zrealizowany poprzez zapewnienie efektywności działania administracji zaangażowanej we wdrażanie funduszy strukturalnych w ramach RPO oraz zwiększenie potencjału administracyjnego poprzez realizację „Planu działań na rzecz zwiększenia potencjału administracji samorządowej zmierzającego do zapewnienia właściwej realizacji RPO 2007–2013” oraz stworzenie efektywnego systemu promocji i informacji. W ramach tej osi podejmowane były działania ukierunkowane na właściwą organizację i funkcjonowanie systemu wdrażania i zarządzania RPO. Prawidłowe zarządzanie RPO wiąże się z systematyczną oceną działań związanych z realizacją Programu, analizą postępu jego realizacji, oceną przydatności podejmowanych działań oraz oceną oddziaływania zaangażowanych środków na rozwój społeczno-gospodarczy województwa⁴¹.

W ramach VIII osi priorytetowej przeznaczono 33 mln EUR, co stanowi 3,87% alokacji przeznaczonej na Program. Wszystkie wydatki w ramach Pomocy Technicznej realizowane były w oparciu o Roczne Plany Działań stanowiące wykaz i szczegółowy opis wydatków planowanych do realizacji⁴².

Podsumowanie

Do końca 2014 roku podpisano 1711 umów o łączną wartość dofinansowania 841 342 817,33 EUR ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, co stanowi 98,19%. Wartość większości zakładanych wskaźników przekroczyło 100% założeń.

Cele głównym Programu dla województwa zachodniopomorskiego był „Rozwój województwa zmierzający do zwiększenia konkurencyjności gospodarki, spójności przestrzennej, społecznej oraz wzrost poziomu życia mieszkańców”. Pomimo bardzo dobrego i skutecznego wykorzystania środków unijnych w ramach Perspektywy 2007–2013 nie udało się osiągnąć zakładanego poziomu 70% PKB średniej na mieszkańca UE.

⁴¹ *Uszczegółowienie Regionalnego Programu...*, op. cit., s. 21.

⁴² <http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/przeczytaj-sprawozdania-raporty-analizy/>, dostęp: 10.06.2016.

Bibliografia

1. Dąbrowska J., *Znaczenie usług w tworzeniu nowego ładu gospodarczego*, w: *O nowy ład gospodarczy w Polsce*, R. Bartkowiak, J. Ostaszewski (red.), Warszawa 2008.
2. Maśloch G., Ziółkowski M., *Ocena i realizacja projektów inwestycyjnych*, w: *Gospodarka i finanse samorządu terytorialnego*, red. nauk. G. Maśloch, J. Sierak, Wyd. SGH, Warszawa 2013.
3. Sierak J., Górniak R., *Ocena efektywności i finansowanie projektów inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego współfinansowanych funduszami UE*, Wyd. SGH, Warszawa 2011.
4. Sochacka-Krysiak H., *Usługi społeczne*, w: *Gospodarka i finanse samorządu terytorialnego*, red. nauk. G. Maśloch, J. Sierak, Wyd. SGH, Warszawa 2013.

Raporty i sprawozdania

5. *Podręcznik Wnioskodawcy RPO WZ 2007–2013*, Wersja 4/2013, Szczecin 2013.
6. *Sprawozdanie okresowe z realizacji RPO WZ*, www.rpo20072013.wzp.pl/rpo/sprawozdania_z_realizacji_rpo_wz/rok_2015.htm, dostęp: 9.06.2016.
7. *Stan i prognoza rozwoju województwa zachodniopomorskiego*. Województwo Zachodniopomorskie, Wojewódzki Urząd Pracy, Szczecin 2014.
8. *Statystyczne Vademecum Samorządowca – portrety terytorium*. Województwo Zachodniopomorskie, http://szczecin.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_zachodniopomorskie/portret_wojewodztwa/wojewodztwo_zachodniopomorskie.pdf, dostęp: 2.06.2016.
9. *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*, Szczecin 2010.
10. *Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007–2013*, Szczecin 2016.

Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie opolskim

1. Ogólna charakterystyka województwa opolskiego

Województwo Opolskie jest położone w południowo-zachodniej Polsce. Jest najmniejszym z 16 województw w Polsce, z powierzchnią obejmującą obszar 9412 km² i liczbą mieszkańców wynoszącą 1 000 858 osób (stan na 31 grudnia 2014 roku). Stolicą i jednocześnie siedzibą władz województwa jest Opole. W skład opolskiego wchodzi 34 miasta i jedno miasto na prawach powiatu. Główną rzeką województwa jest Odra, inne rzeki to Mała Panew oraz Nysa Kłodzka. Największymi jeziorami są zbiorniki sztuczne, tj. Otmuchowskie, Jeziora Nyskie i Turawskie.

Analizując sytuację demograficzną województwa opolskiego, należy zwrócić uwagę na notowany od dłuższego czasu spadek liczby mieszkańców. W dniu 31 grudnia 2014 r. opolskie zamieszkiwało 100,9 tys. osób, z czego 51,6% stanowiły kobiety, a 48,4% mężczyźni. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,7 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski¹.

Zmniejszający się stan ludnościowy jest następstwem ujemnego przyrostu naturalnego. W odniesieniu do 2013 r. odnotowano spadek ludności o 3,6 tys. osób (tj. o 0,4%), a w relacji do 2010 r. – o 16,4 tys. osób (tj. o 1,6%)². W województwie opolskim w 2014 r. podobnie jak rok wcześniej zanotowano ujemny przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów ukształtowała się na poziomie minus 1215, podczas gdy rok wcześniej wynosiła minus 2040, a w 2010 r. minus 719³.

¹ <http://www.polskawliczbach.pl/opolskie>, dostęp: 15.04.2016.

² Stan i ruch ludności w Województwie Opolskim w 2014 r. – Raport GUS, dostęp: 6.05.2016.

³ *ibid.*

Z analizy zjawiska migracji zagranicznych wynika, że w 2014 r. w stosunku do 2013 r. o 774 osoby zmniejszyła się liczba mieszkańców województwa opolskiego wyjeżdżających za granicę na pobyt stały. W analogicznym okresie 2013 r. odnotowano wzrost o 637 osób. W latach 2013–2014, jak i w 2010 r. liczba osób emigrujących za granicę była większa od liczby osób powracających z zagranicy i meldujących się na pobyt stały w województwie opolskim⁴.

Województwo opolskie charakteryzuje się niekorzystnymi relacjami pomiędzy ekonomicznymi grupami wieku. Na koniec 2014 r. liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 roku życia wynosiła 161,7 tys. i zmniejszyła się o 1,5% w stosunku do 2013 r., a o 7,2% w porównaniu z 2010 r. Ludność w wieku produkcyjnym (18–59 lat dla kobiet, 18–64 lata dla mężczyzn) w omawianym okresie wyniosła 643,3 tys. i zmniejszyła się zarówno w relacji do 2013 r. (o 1,1%), jak i w odniesieniu do 2010 r. (o 3,5%). Zwiększyła się natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety – 60 lat i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej). Na koniec 2014 r. odnotowano w tej grupie 195,9 tys. osób, tj. więcej o 3,0% niż w 2013 r., a o 11,3% w stosunku do 2010 r.⁵

Charakteryzując rozwój gospodarczy województwa, należy podkreślić, że opolskie należy do średnio rozwiniętych obszarów kraju. Produkt krajowy brutto (PKB) województwa w 2014 roku wynosił 36 289 mln PLN, co stanowiło 2,1% PKB Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca PKB wyniósł 36 195 PLN, stanowiło to 81% średniej krajowej.

Atutem rozwoju województwa jest zróżnicowanie struktury przemysłu. Do mocnych stron województwa można zaliczyć działające w regionie zakłady przemysłu spożywczego i cementowo-wapienniczego, jak również nowoczesny i rozwinięty przemysł meblarski i drzewny, oparty na długoletniej tradycji. Istotnym czynnikiem, świadczącym o konkurencyjności regionu oraz poziomie jego gospodarki, jest struktura własności w przemyśle. Sektor prywatny w województwie opolskim zatrudnia niemal 79% ogółu pracujących w przemyśle⁶.

Analiza sytuacji rynku pracy wykazała, że w woj. opolskim na 1000 mieszkańców pracowało 206 osób, co jest wartością mniejszą od krajowej, mężczyźni stanowili 51,0% wszystkich pracujących, a kobiety 49,0%. Stopa bezrobocia – wyrażona w procentach, jako stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do zasobu siły roboczej danej populacji⁷ w 2014 r. wynosiła 11,8% (13,1% wśród kobiet i 10,6% wśród mężczyzn).

⁴ *ibid.*

⁵ *ibid.*

⁶ *Wykorzystanie wybranych krajowych i europejskich programów pomocowych wdrażanych w województwie opolskim*, Opole 2006.

⁷ Z. Dach, *Podstawy makroekonomii*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2004, s. 149.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie opolskim wynosiło 3632,84 PLN, co stanowi 90,7% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców woj. opolskiego 92 961 osób wyjeżdżało do pracy do innych miast, a 83 429 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza miasta, w którym mieszka. Województwo charakteryzowało się negatywną tendencją świadczącą o starzeniu społeczeństwa, a więc i przewagą osób w wieku poprodukcyjnym. Relacje pomiędzy ekonomicznymi grupami wieku stanem na koniec 2014 r. były następujące: 161,7 tys. osób w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat), 643,3 tys. osób w wieku produkcyjnym (18–59 lat dla kobiet, 18–64 lata dla mężczyzn) i 195,9 tys. osób w wieku poprodukcyjnym.

Analiza struktury zatrudnienia wykazała, że 19,8% aktywnych zawodowo mieszkańców opolskiego pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 31,6% w przemyśle i budownictwie, a 15,9% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,7% w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)⁸.

2. Wielkość i kierunki wydatkowania środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007–2013 został przyjęty Uchwałą nr 1624/2011. Głównym jego celem było zwiększenie konkurencyjności oraz zapewnienie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej dla podniesienia atrakcyjności województwa opolskiego, jako miejsca do inwestowania, pracy i zamieszkania⁹.

Dla osiągnięcia założonych przez RPO WO 2007–2014 celów utworzono 7 różnych osi Priorytetowych, które finansowano z trzech źródeł: ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) – łączna kwota 491,45 mln EUR; środków krajowych – 86,73 mln EUR; środków prywatnych – 185,49 mln EUR.

Pierwsza oś priorytetowa to *Wzmocnienie atrakcyjności gospodarczej regionu*. Podejmowane tu działania miały służyć wzrostowi innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez zwiększenia nakładów na badania i rozwój, a także wsparcie instytucji otoczenia biznesu. Działania te powinny doprowadzić do podwyższenia produktywności przedsiębiorstw i tworzenia nowych miejsc pracy dla mieszkańców województwa opolskiego, a także podwyższenia ogólnego poziomu życia obywateli. Innym obszarem tej osi wzmacniającym atrakcyjność gospodarczą regionu był rozwój turystyki, sportu i kultury.

⁸ <http://www.polskawliczbach.pl/opolskie>, dostęp: 15.04.2016.

⁹ *Szczegółowy opis osi priorytetowych RPO WO 2007–2014*, wersja nr 74, marzec 2016 r.

W ramach osi wkład unijny stanowił 182,344 mln EUR, środki krajowe wynosiły 32,178 mln EUR, wkład prywatny 159,39 mln EUR, co ogółem daje kwotę 373,912 mln EUR.

W ramach procedur konkursowych i pozakonkursowych osi I złożono 2143 wnioski o dofinansowanie projektów. Ich całkowita wartość wyniosła 4261,61 mln PLN, w tym wnioskowano o dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 1806,77 mln PLN. Pozytywną ocenę formalną otrzymały 1362 wnioski na łączną wartość 3015,19 mln PLN, w tym 1237,59 mln PLN z EFRR. Decyzją Zarządu Województwa Opolskiego do realizacji zostały zaakceptowane 1022 projekty, o całkowitej wartości 2386,41 mln PLN, w tym dofinansowanie EFRR 971,84 mln PLN¹⁰.

Do końca I półrocza 2015 r. zakończyła się realizacja 737 projektów (93% podpisanych umów), w tym 365 w obszarze rozwój przedsiębiorczości, 5 projektów z zakresu inżynierii finansowej, 228 projektów innowacyjnych oraz 139 projektów z zakresu turystyki¹¹.

Znaczące nakłady skierowane były na działania w obszarze innowacji, badań i rozwoju technologicznego. Wyniosły one łącznie 135,1 mln EUR, z czego 60,2 mln EUR z funduszy Unii Europejskiej, 10,6 mln EUR ze środków krajowych i 64,3 mln EUR z prywatnych. Były to przede wszystkim kwoty przeznaczone na inwestycje innowacyjne w przedsiębiorstwach (łącznie 123,8 mln EUR), alokowane także środki na rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej (123,6 mln EUR).

Do podstawowych projektów realizowanych w ramach tej osi można zaliczyć następujące przedsięwzięcia:

- budowę Regionalnego Centrum Biznesu oraz Opolskiego Centrum Wystawienniczo-Kongresowego w Opolu – koszt całkowity projektu 7,84 mln EUR,
- utworzenie Regionalnego Centrum Turystycznego „Dolina Małej Panwi” w gminach Zawadzkiej, Kolonowskiej, Ozime – koszt całkowity projektu 4,38 mln EUR,
- stworzenie regionalnej bazy turystyczno-noclegowej przedgórza Gór Opawskich – koszt całkowity projektu 2,64 mln EUR,
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej Miasta Opola poprzez zagospodarowanie terenów wzdłuż Odry – koszt całkowity projektu wyniósł 3,97 mln EUR.

Przykładem projektu mającego na celu wsparcie sektora B+R oraz innowacji na rzecz przedsiębiorstw jest inwestycja pn. *Rozwój badań naukowych, prac*

¹⁰ Sprawozdanie RPO WO 2007–2013 za 1 półrocze 2015 r.

¹¹ *ibid.*

rozwojowych i innowacyjnych na rzecz zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw województwa opolskiego przez utworzenie na Politechnice Opolskiej laboratorium analiz instrumentalnych w inżynierii środowiska i energetyce realizowanego przez Politechnikę Opolską. Stanowi on odpowiedź na potrzeby środowiska naukowego oraz małych, średnich i dużych podmiotów gospodarczych.

Oprócz wyżej wymienionych w ramach RPO WO 2007–2013 zrealizowano wiele innych projektów inwestycyjnych, które służą realizacji celów strategicznych województwa i uczynieniu go atrakcyjnym miejscem do życia, pracy i rozwoju. Wśród nich można wymienić: rozbudowę Filharmonii Opolskiej, renowację i ochronę budownictwa drewnianego Opolszczyzny, oznakowanie i konserwację 980 km szlaków pieszych (nizinnych i górskich), kilkaset km szlaków rowerowych, stworzenie kilkudziesięciu kilometrów szlaków konnych i kajakowych, budowę Juraparku w Krasiejowie, przystani kajakowych na rzece Mała Panew, szlaków turystycznych oraz rozwój bazy przedgórza Gór Opawskich, a także rozpoczęcie projektu zagospodarowania turystycznego rzeki Odry w Opolu. Przystąpiono również do tworzenia Szlaku Cysterskiego, budowy basenów w Oleśnie, Głogówku, Kietrz, Strzelcach Opolskich, oraz urządzenia 39 kompleksów wielofunkcyjnych boisk.

Drugim kierunkiem inwestowania wynikającym z zapisów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego była oś priorytetowa pn. *Spółeczeństwo informacyjne*.

Głównym celem tej osi była budowa społeczeństwa informacyjnego, przez upowszechnianie narzędzi ICT dla łatwiejszego dostępu mieszkańców do usług internetowych. Miało to skutkować podwyższeniem poziomu i tempa wzrostu innowacyjności, a w efekcie także zwiększeniem produktywności. Dodatkowym kierunkiem było poprawianie i wspieranie dostępności do informacji tematycznych i baz danych, a także modernizacja już istniejących baz i platform usług on-line, dla każdego mieszkańca. Miało to prowadzić do likwidacji przepaści cyfrowej a także podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw województwa opolskiego. Przedsięwzięcia te miały przyczynić się do zwiększenia bazy klientów i do łatwiejszego dostępu do tej grupy usług.

Całkowite nakłady na tę oś wyniosły 35 mln EUR, w tym dofinansowanie z EFRR – 30 mln EUR, a środki krajowe 5 mln EUR. Pomoc kierowana była m.in. do jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych, jednostek ochrony zdrowia.

W ramach Działania 2.1 nabory wniosków były skierowane na rozwój modułów informacyjnych, platform e-usług i baz danych. Całkowita kwota alokacji przeznaczona na te cele wyniosła 28,73 mln EUR. W ramach procedury konkursowej złożono łącznie 79 wniosków o całkowitej wartości 253,80 mln PLN (dofinansowanie ze środków EFRR miało wynieść 211,57 mln PLN). Pozytywną ocenę formalną otrzymało 68 wniosków na całkowitą kwotę 219,90 mln PLN,

w tym o 180,07 mln PLN z EFRR. Decyzją Zarządu Województwa Opolskiego do realizacji zostało ostatecznie zaakceptowanych 36 projektów, na całkowitą wartość 157,56 mln PLN, w tym dofinansowanie z EFRR 130,61 mln PLN. Finalnie zawarto 33 umowy na łączną wartość projektów 142,25 mln PLN, w tym 118,11 mln PLN dofinansowania z EFRR¹².

W ramach rozwoju społeczeństwa informacyjnego zrealizowano następujące projekty:

- „Podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego w zakresie zarządzania, umiejętności interpersonalnych i ICT”. Projekt dofinansowany w ramach POKL, wartość – 2,43 mln PLN.
- „Opolska eSzkoła, szkołą ku przyszłości”, realizowany w ramach RPO WO na lata 2007–2013. Całkowita wartość projektu – 55 mln PLN.
- „Przyjazna Informatyka” – nowatorski i innowacyjny na skalę administracji samorządowej system komunikacji wewnętrznej Urzędu. Dzięki realizacji tego projektu obniżono koszty funkcjonowania administracji oraz podniesiono wydajność pracy Urzędu.
- „Opolskie w Internecie – system informacji przestrzennej i portal informacyjno-promocyjny Województwa Opolskiego”, realizowany w ramach RPO WO na lata 2007–2013. Wartość projektu 9,81 mln PLN.

Wśród efektów osiągniętych w obszarze *Infrastruktura* w zakresie wykorzystania narzędzi ICT należy wskazać: wybudowanie 149,33 km sieci Internetu szerokopasmowego oraz podłączenie do sieci Internetu szerokopasmowego 142 placówek oświatowych, 28 jednostek publicznych (w tym 40 jednostek na obszarach wiejskich), zakupienie 9 874 szt. sprzętu teleinformatycznego (w tym sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem) oraz zapewnione dostępem do Internetu blisko 186 tys. osób. Dostarczono też 148 komputerów wraz z oprogramowaniem¹³.

W ramach obszaru *Moduły informacyjne, platformy e-usług, bazy danych* do końca czerwca 2015 r. zakończyła się realizacja 26 z 29 zgłoszonych projektów. W ich efekcie:

- utworzono lub udostępniono 368 aplikacji/usług teleinformatycznych;
- zrealizowano 134 usługi publiczne on-line, z których skorzysta ponad 762 tys. osób;
- zakupiono 5421 szt. wyposażenia umożliwiającego świadczenie usług z wykorzystaniem narzędzi ICT;
- przeszkolono 7313 osób z zakresu ICT;

¹² *ibid.*

¹³ *ibid.*

- 569 jednostek sektora publicznego korzysta z utworzonych aplikacji lub usług teleinformatycznych¹⁴.

Trzecią osią priorytetową programu RPO województwa opolskiego był *Transport*. Duży nacisk położono tu na efekt wykorzystania dogodnej lokalizacji województwa (stanowiącego istotny element wzrostu jego konkurencyjności) poprzez polepszenia dostępu do rynku krajowego i międzynarodowego. Realizowane tu przedsięwzięcia były ukierunkowane na rozwój infrastruktury technicznej, wzrost dostępności komunikacyjnej województwa, jego obiektów i wykorzystanie autostrady A4. Elementem programu było tworzenie nowych miejsc pracy dzięki rozbudowie systemu publicznego transportu miejskiego oraz kolejowego, a także zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników dróg. Całkowite nakłady na oś *Transport* wyniósł 162,2 mln EUR, w tym dofinansowanie z EFRR – 137,9 mln EUR, a środki krajowe 24,3 mln EUR.

W ramach osi 2 w procedurach konkursowych i pozakonkursowych złożono łącznie 153 wnioski o dofinansowanie. Ich całkowita wartość wyniosła 1 057,82 mln PLN, w tym dofinansowanie ze środków EFRR 814,59 mln PLN. Pozytywną ocenę formalną uzyskało 150 wniosków o całkowitej wartości 1 055,54 mln PLN, w tym 790,95 mln PLN ze środków unijnych. Decyzją Zarządu Województwa Opolskiego do realizacji zostało zaakceptowanych 130 projektów, na całkowitą wartość 994,43 mln PLN, w tym dofinansowanie z EFRR wyniosło 742,56 mln PLN. Finalnie zawarto 126 umów o całkowitej wartości 784,31 mln PLN, w tym dofinansowanie z EFRR wyniosło 586,64 mln PLN¹⁵.

Bazując na Sprawozdaniu RPO WO 2007–2013 za 1 półrocze 2015, w ramach tej osi priorytetowej zrealizowanych zostało 126 projektów z zakresu transportu: 36 dotyczących budowy/przebudowy dróg regionalnych, 79 – dróg lokalnych i 11 projektów z zakresu transportu publicznego. Według stanu na 30 czerwca 2015 r. zakończyła się realizacja 117 projektów (93% podpisanych umów), w tym 34 z zakresu regionalnej, a 75 – lokalnej infrastruktury drogowej oraz 8 z zakresu transportu publicznego. Od uruchomienia Programu zostało wybudowanych 30,4 km dróg, a wyremontowano 223,1 km. W celu podniesienia bezpieczeństwa na opolskich drogach został zakupiony sprzęt umożliwiający prowadzenie akcji ratunkowych i ochrony szlaków komunikacyjnych, w tym: 7 wozów ratowniczo-gaśniczych wyposażonych w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia akcji ratunkowych i ochrony szlaków komunikacyjnych.

W ramach osi zrealizowane zostały bardzo ważne dla województwa projekty:

- modernizacja śluz odrzańskich na odcinku będącym w zarządzie RZGW Gliwice – przystosowanie do III kl. drogi wodnej, wartość projektu –

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ Sprawozdanie RPO WO 2007–2013 za I półrocze 2015 r.

19,13 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 16,26 mln EUR,

- modernizacja stopnia Chróścice – przystosowanie do III kl. drogi wodnej, wartość projektu – 14,55 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 12,37 mln EUR,
- modernizacja jazów odrzańskich na odcinku w zarządzie RZGW Wrocław województwo opolskie – Etap II, wartość projektu – 22,50 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 19,13 mln EUR,
- odbudowa zabudowy regulacyjnej – przystosowanie do III kl. drogi wodnej – Etap II, wartość projektu – 12,38 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 10,52 mln EUR.

Zgodnie ze Sprawozdaniem RPO WO 2007–2013 za 1 półrocze 2015 w wyniku zakończonych projektów z zakresu lokalnej infrastruktury drogowej wybudowano 27 km nowych dróg, w tym 10 km dróg regionalnych i 17 km dróg lokalnych (powiatowych i gminnych); zrekonstruowano 188 km dróg w tym 79 km dróg wojewódzkich i 109 km dróg lokalnych. Według stanu na 30 czerwca 2015 r. zrealizowanych zostało 11 projektów. W ramach zakończonych projektów zakupiono 43 sztuki środków transportu publicznego, w tym 38 autobusów i 5 szynobusów, na ogólną liczbę 4148 miejsc.

Duże znaczenie dla funkcjonowania regionu miało i ma zapewnienie odpowiedniego stanu środowiska naturalnego. Problematyka ta zawarta była się w ramach czwartej osi priorytetowej *Ochrona Środowiska*. W jej ramach (zgodnie z założeniami RPO w związku z problemem zanieczyszczenia wód i niewystarczającym poziomem upowszechnienia sieci kanalizacyjnej) podejmowane były działania ukierunkowane na budowę i rozbudowę systemu wodno-ściekowego, poprawę stanu środowiska (a zwłaszcza powietrza) poprzez dążenie do ograniczenia emisji gazów i płynów do atmosfery. Ponadto wspierane były działania prowadzące do poprawy wykorzystania odnawialnych źródeł energii i jej efektywnego użytkowania. Dodatkowo w ramach tej osi przewidziane było pobudzanie działań na rzecz zachowania różnorodności biologicznej i unikatowych w skali kraju walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych województwa opolskiego¹⁶. Ze względu na położenie województwa w dorzeczu Odry wsparciu podlegał również rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej. Całkowite nakłady na oś *Ochrona Środowiska* wyniosły 80,1 mln EUR, w tym dofinansowanie z EFRR na poziomie 49,2 mln EUR, środki krajowe – 11 mln EUR, a prywatne 19,8 mln EUR.

W ramach Osi 4 złożono łącznie 160 wniosków o dofinansowanie, a ich całkowita wartość wyniosła 668,49 mln PLN. Pozytywną ocenę formalną otrzymały 134 wnioski na całkowitą wartość 594,59 mln PLN, w tym dofinan-

¹⁶ http://rpo2007-2013.opolskie.pl/docs/uszczegolowienie_wersja_n61.pdf.

sowanie ze środków EFRR 353,12 mln PLN. Decyzją Zarządu Województwa Opolskiego do realizacji zostało zaakceptowanych 97 projektów, na całkowitą wartość 471,07 mln PLN, przy współfinansowaniu środkami EFRR w wysokości 268,82 mln PLN.

Największe nakłady – 42,6 mln EUR przeznaczono na działania w sektorze *Ochrona powietrza, odnawialne źródła energii*. W ich ramach zainstalowano 16 jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej, przy wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego i 50 jednostek wytwarzania energii z promieni słonecznych o mocy 0,07 MW dzięki termomodernizacji.

Przyjmowane w planach wielkości zaopatrzenia w paliwo i energię uzależnione były od wielkości gminy. Duże miasta skłaniały się bardziej do podejmowania dużych zadań z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, natomiast małe miasta i gminy wykorzystały plan w większym stopniu jako mechanizmu realizacji swoich lokalnych potrzeb: organizacja lokalnych przedsiębiorstw energetycznych, gazyfikacja, modernizacja źródeł ciepła, zmniejszenie kosztów oświetlenia ulic i ogrzewania budynków oraz wykorzystanie lokalnych zasobów energii¹⁷.

Najważniejszymi projektami skierowanymi na *Ochronę środowiska* były:

- poprawa jakości wody pitnej i uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze zbiornika Opole – Zawadzkie, jako kontynuacja projektu ISPA nr 2001/PL/16/P/PE/028 – Ozimek, Turawa, Zawadzkie, Kolonowskie, Dobrodzień. Wartość projektu – 83,30 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 49,56 mln EUR,
- modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. Wartość projektu – 76,80 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 65,28 mln EUR,
- poprawa jakości wody pitnej i uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze zbiornika Opole – Zawadzkie, jako kontynuacja projektu ISPA nr 2001/PL/16/P/PE/028 – Opole, Tarnów Opolski. Wartość projektu – 59,60 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 35,46 mln EUR,
- rozwiązanie problemów gospodarki wodno-ściekowej w powiecie namyśłowskim. Wartość projektu – 52,10 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 31,00 mln EUR,
- budowa systemu kanalizacji sanitarnej dla aglomeracji Głogówek. Wartość projektu – 37,00 mln EUR, wartość dofinansowania ze środków UE – 22,02 mln EUR.

¹⁷ J. Sierak, *Możliwości wspierania rozwoju energetyki funduszami Unii Europejskiej na szczeblu lokalnym z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii*, w: *Finansowanie inwestycji w obszarze energetyki*, (red. nauk.) A. Alińska, Wyd. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2014, s. 201.

W wyniku zakończonych projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej¹⁸:

- wybudowano 201,4 km sieci kanalizacji sanitarnej,
- zmodernizowano 1,7 km istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej,
- do sieci kanalizacyjnej zostały przyłączone gospodarstwa domowe z 28 504 osobami,
- wybudowano 1 oczyszczalnię ścieków,
- przebudowano 2 oczyszczalnie ścieków,
- zmodernizowano 25,58 km sieci wodociągowej w wyniku realizacji kompleksowego projektu.

Łącznie w ramach zakończonych projektów w obszarze Gospodarka odpadami¹⁹:

- zrekultywowanych zostało 5 składowisk o powierzchni 0,14 km²,
- uzyskano 0,1 km² powierzchni terenów zielonych,
- zakupiono 5 sztuk wyposażenia do przetwarzania odpadów,
- 136 005 osób objęto kompleksowym systemem zagospodarowania odpadów.

W ramach działania 4.2 *Zabezpieczenie przeciwpowodziowe RPO WO 2007–2013*²⁰:

- wybudowano zbiornik o pojemności 1683 m³ wody, który zapewnia możliwość retencjonowania do 1 583 000 m³ wody,
- ochroną przeciwpowodziową objęto 46 068 mieszkańców regionu w 7 miejscowościach,
- zabezpieczono przed skutkami powodzi 1601,2 ha terenów.

Piątą osią priorytetową RPO województwa opolskiego była *Infrastruktura społeczna i szkolnictwo wyższe*. Problematyka ta jest niezwykle istotna ze względu na występujący problem niezadowalającego poziomu rozwoju edukacji, kultury, wiedzy a także stanu zdrowotnego zasobów ludzkich województwa opolskiego. W ramach tej osi realizowane były przedsięwzięcia mające także doprowadzić do polepszenia sytuacji na rynku pracy przez wejście do niego dobrze wykształconych i przeszkolonych pracowników, którzy podejmą trud podniesienia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Wśród istotnych celów wyróżnia się także poprawę dostępności do opieki medycznej, wykorzystania nowoczesnego sprzętu medycznego, instytucji edukacyjnych i dziedzictwa kulturowego.

Całkowita kwota zasobów pieniężnych na tę oś wyniosła 52,6 mln EUR, w tym w ramach EFRR 44,7 mln EUR, oraz 7,9 mln EUR wkładu krajowego.

¹⁸ Sprawozdanie RPO WO 2007–2013 za I półrocze 2015 r.

¹⁹ *ibid.*

²⁰ *ibid.*

W ramach procedur konkursowych złożono łącznie 154 wnioski o całkowitej wartości 455,06 mln PLN, z przewidywanym dofinansowaniem unijnym z EFRR w wysokości 293,82 mln PLN. Pozytywną ocenę formalną otrzymało 140 wniosków na całkowitą wartość 380,14 mln PLN, a w wyniku decyzji Zarządu Województwa Opolskiego do realizacji zostało zaakceptowanych 128 projektów, na całkowitą kwotę 345,38 mln PLN, przy dofinansowaniu środkami EFRR na poziomie 216,71 mln PLN²¹.

Największe nakłady skierowane na działania w obszarze *Wsparcia infrastruktury edukacyjnej*. Łącznie objęły one kwotę 24,3 mln EUR; w tym z Unii Europejskiej 20,7 mln EUR, a ze środków krajowych 3,6 mln EUR. W ramach zakończonych projektów w tam obszarze²²:

- wsparciem objęto 137 placówek oświatowych o zasięgu regionalnym i lokalnym,
- 30 obiektów zostało dostosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych,
- zakupiono ponad 10,5 tys. zestawów komputerowych i oprogramowania,
- z infrastruktury wspartej w wyniku realizacji projektów korzysta rocznie około 25 tys. studentów oraz ponad 41 tys. uczniów i słuchaczy.

W ramach zakończonych projektów w obszarze *Ochrona zdrowia*²³:

- wsparcie otrzymało 69 placówek medycznych, w tym 18 szpitali,
- przebudowano 9 instytucji ochrony zdrowia,
- zakupiono 501 sztuk sprzętu medycznego,
- na zakupionym lub zmodernizowanym sprzęcie zrealizowanych zostało rocznie około 332 tys. specjalistycznych badań medycznych,
- z usług medycznych skorzystało ponad 162 tys. osób.

W ramach zakończonych projektów w obszarze *Kultura i dziedzictwo kulturowe*²⁴:

- przebudowano 9 obiektów instytucji kultury i 12 obiektów dziedzictwa kulturowego,
- w przebudowywanych 10 obiektach instytucji kultury oraz w 7 obiektach dziedzictwa kulturowego został zapewniony dostęp dla osób niepełnosprawnych,
- 40 obiektów/zbiorów zostało poddanych konserwacji, a 12 zostało zabezpieczonych,
- szacuje się, że ponad 355 tys. osób rocznie odwiedziło obiekty dziedzictwa kulturowego objęte wsparciem i niemal 429 tys. osób skorzystało z instytucji kultury.

²¹ *ibid.*

²² *ibid.*

²³ *ibid.*

²⁴ *ibid.*

Przedsięwzięcia w ramach osi 6 *Aktywizacja obszarów miejskich i zdegradowanych* były skierowane na rozwój zasobów infrastrukturalnych z działaniami nastawionymi na eliminację negatywnych zjawisk ekonomicznych, społecznych i technologicznych. Na terenach zdegradowanych przewidziano realizację działań podwyższających ich atrakcyjność dla inwestorów wraz z podwyższeniem zatrudnienia.

Łączna kwota wydatków na osi 6 wyniosła 46,5 mln EUR; w tym z Unii Europejskiej 34,2 mln EUR, ze środków krajowych 6 mln EUR oraz prywatnych 6,3 mln EUR. Pierwszym obszarem działań była *Rewitalizacja obszarów miejskich*, z całkowitą alokacją środków na poziomie 21,9 mln EUR, w tym z Unii Europejskiej 18 mln EUR, ze środków krajowych 3,2 mln EUR oraz prywatnych 732 tys. EUR. Druga płaszczyzna wsparcia to *Zagospodarowanie terenów zdegradowanych*, z całkowitą kwotą 24,5 mln EUR, z czego dotacje unijne wyniosły 16,2 mln EUR, środki krajowe 2,9 mln EUR, a prywatne 5,5 mln EUR.

Od uruchomienia Programu zrealizowanych zostało 31 projektów z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich na terenie 15 miast Opolszczyzny. Do końca I półrocza 2015 r. zakończyła się realizacja 42 projektów w tym obszarze, w ramach których²⁵:

- utworzono 117 miejsc pracy,
- zrewitalizowano 28 obszarów o powierzchni 1,324 km²,
- zrewitalizowano 25 budynków mieszkalnych,
- zagospodarowano 1 teren przemysłowy,
- ponad 263,6 tys. osób rocznie skorzysta z obiektów poddanych rewitalizacji.

Ostatnią siódmą osią priorytetową jest *Pomoc techniczna*. Jej głównym celem było wsparcie organów zarządzających efektywną realizacją Programu RPO województwa opolskiego. Działania przeprowadzone na różnych poziomach (technicznym, organizacyjnym, kadrowym) mają zagwarantować sprawność procesów zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny i kontroli RPO. Realizowane w jej ramach przedsięwzięcia miały sprzyjać podwyższeniu kwalifikacji pracowników uczestniczących w realizacji Programu oraz wzrostowi ich zatrudnienia.

Na działania w ramach osi 7 przeznaczono 13,3 mln EUR z EFRR. Pozytywną ocenę formalną w ramach otrzymało 15 Rocznych Planów Działań Pomocy Technicznej w ramach RPO WO 2007–2013. Zawarto 8 umów oraz podjęto 7 decyzji o dofinansowaniu projektów o całkowitej wartości 66,08 mln PLN, w tym dofinansowanie z EFRR 60,00 mln PLN²⁶.

²⁵ *ibid.*

²⁶ *ibid.*

Dla zabezpieczenia odpowiednich zasobów kadrowych, wspierających efektywne realizowanie RPO WO 2007–2013 utworzono 130,14 miejsc pracy na stanowiskach administracyjnych (w tym 106,98 dla kobiet oraz 23,16 dla mężczyzn) oraz 130,14 innych etatów. Dla beneficjentów (w tym potencjalnych) Programu przeprowadzono 565 szkoleń, konferencji i seminariów, w których uczestniczyły 11 683 osoby. Od czasu uruchomienia Programu przyznano wsparcie techniczne w wysokości 122 zestawów komputerowych.

Podsumowanie

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007–2013 traktowany jako jedno z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego doprowadził województwo do zrealizowania celów postawionych na określone lata i wprowadzenia polityki innowacyjnej. Przez politykę innowacyjną rozumiana jest „świadoma działalność organów władzy publicznej zmierzająca do wspierania innowacyjności, a przez to konkurencyjności gospodarki”²⁷. W celu zapobiegania procesowi depopulacji podejmowane były wszelkie przedsięwzięcia wspierające stały rozwój i przekształcenia w płaszczyźnie życia społeczno-gospodarczego, w wyniku czego powstały nowe miejsca pracy, ośrodki kulturowe i sportowe, polepszone ogólne warunki życia związane z komfortem zarówno w województwie, jak i w domach mieszkańców.

Zrealizowano dużo projektów inwestycyjnych (powstały obiekty przeznaczone pod działalność instytucji otoczenia biznesu (IOB) – wspierające proinnowacyjne zmiany w opolskiej gospodarce) oraz projektów związanych z wdrażaniem nowoczesnych technologii, innowacyjnych rozwiązań, działań o charakterze B+R²⁸. Wsparte zostały także duże przedsięwzięcia inwestycyjne w dziedzinach takich jak transport, energetyka, ochrona środowiska, kultura, zdrowie, sport oraz szkolnictwo wyższe.

Bibliografia

1. Dach Z., *Podstawy makroekonomii*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2004.
2. Latoszek E., *10 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Ocena i perspektywy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2014.
3. Stan i ruch ludności w Województwie Opolskim w 2014 r., Raport GUS, Warszawa 2015.

²⁷ E. Latoszek, *10 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Ocena i perspektywy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2014, s. 202.

²⁸ <http://www.opole.pl/wp-content/uploads/2015/08/Druk-nr-277.pdf>.

4. Sierak J., *Możliwości wspierania rozwoju energetyki funduszami Unii Europejskiej na szczeblu lokalnym z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii*, w: *Finansowanie inwestycji w obszarze energetyki*, red. nauk. A. Alińska, Wyd. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2014 s. 201.
5. Sprawozdanie RPO WO 2007–2013 za I półrocze 2015.
6. *Szczegółowy opis osi priorytetowych RPO WO 2007–2014*, wersja nr 74, marzec 2016 r.
7. *Wykorzystanie wybranych krajowych i europejskich programów pomocowych wdrażanych w województwie opolskim*, Opole 2006.

Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie dolnośląskim

1. Ogólna charakterystyka województwa dolnośląskiego

Województwo dolnośląskie zlokalizowane jest w południowo-zachodniej części kraju i obejmuje obszar 19 948 km², co stanowi 6,4% powierzchni Polski. Sąsiaduje ono z województwami: lubuskim, wielkopolskim i opolskim, a także z regionami Niemiec i Republiki Czeskiej. Według danych GUS na dzień 1 stycznia 2014 r. w województwie dolnośląskim mieszkało ogółem 2 909 997 osób, w tym 64,1% stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, 19% w wieku poprodukcyjnym oraz 16,9% wieku przedprodukcyjnym¹. Stolicą i głównym ośrodkiem administracyjnym Dolnego Śląska jest Wrocław, miasto liczące ponad 600 tys. mieszkańców, które cechuje najwyższy wzrost gospodarczy w kraju.

Na obszarze województwa terytorialnie wydzielono 169 gmin, 26 powiatów oraz 4 miasta na prawach powiatu. Do największych miast zaliczają się: Wrocław (636 tys. m.), Wałbrzych (127 tys. m.), Legnica (106 tys. m.), Jelenia Góra (87 tys. m.), Lubin (77,5 tys. m.) i Świdnica (60 tys. m.)².

Dolny Śląsk posiada bardzo dobrze rozwiniętą sieć drogową. Najważniejszą arterią jest autostrada A4 i trasa szybkiego ruchu S8, częściowo stanowiąca autostradową obwodnicę Wrocławia. W rozbudowie znajdują się trzy drogi ekspresowe, w tym jedna łącząca Wrocław z Warszawą oraz nowy odcinek autostrady A4 graniczący z Niemcami. Za transport lotniczy odpowiada Port Lotniczy Wrocław S.A., który obsługuje 5 mln pasażerów rocznie. Województwo dolnośląskie – po województwie mazowieckim i wielkopolskim – zajmuje 3 miejsce w Polsce pod względem infrastruktury transportowej. Poważnym problemem w infrastrukturze drogo-

¹ <http://wroclaw.stat.gov.pl/dane-o-województwie/województwo-1655/ludnosc-wyznania-religijne-2448/>, dostęp: 5.05.2016.

² *ibid.*

wej województwa jest niewystarczająca dostępność drogi w kierunku dużych miast, a zwłaszcza Poznania oraz północnej części kraju. Głównymi problemami układu drogowego Dolnego Śląska wymagającymi zmiany są: niedokończona budowa południowej jezdni autostrady A-18, brak sieci dróg ekspresowych zapewniających powiązania zewnętrzne, niedostateczna liczba obwodnic miejscowości w ciągach dróg obciążonych intensywnym ruchem tranzytowym, ograniczona dostępność komunikacyjna południowej oraz częściowo północnej części województwa (szczególnie powiązań z głównymi tranzytami w regionie), niedostosowanie parametrów technicznych znacznej części dróg i niektórych mostów. W odniesieniu do długości eksploatowanych linii kolejowych region ten należy do najbardziej rozwiniętych w tym zakresie w kraju (3 miejsce). Skutkuje to drugą najwyższą w kraju wartością przetransportowanych ładunków oraz 5 miejscem pod względem liczby pasażerów w przewozach kolejowych wśród wszystkich województw. Nie mniejszym problemem jest zły stan techniczny tych linii³.

Dolny Śląsk należy do najbardziej uprzemysłowionych regionów Polski. Należy tu wskazać na korzystną strukturę gospodarki oraz jej pozytywne dostosowywanie się do zmieniających się warunków gospodarowania. Pod względem udziału w tworzeniu PKB województwo sytuuje się na czwartym miejscu w kraju (8,6% ogółu) według danych z GUS. Według danych z Marszałkowskiego Urzędu Dolnośląskiego to 55% dolnośląskiego PKB jest wytwarzane przez podmioty prowadzące działalność w sektorze usług, 35,4% generuje sektor przemysłowy, natomiast 7,5% – sektor budowlany, a jedynie 1,9% – sektor rolniczy. Województwo dolnośląskie jest jednym z najlepiej rozwiniętych gospodarczo regionów kraju (pod względem PKB na mieszkańca zajmuje 2 miejsce w Polsce), a jednocześnie jest istotnym ośrodkiem badawczym i akademickim, o ponadregionalnym znaczeniu. Województwo dolnośląskie cieszy się wysokim poziomem rozwoju przemysłu nowych technologii. Dolny Śląsk ma także wiele potencjałów rozwojowych: potencjał inwestycyjny, naukowo-badawczy, turystyczny o znaczeniu ponadregionalnym, a często ogólnokrajowym. Potencjałami regionu są też transport wodny na Odrze oraz promocja regionu jako obszaru turystycznie i gospodarczo atrakcyjnego. Natomiast niekorzystną cechą rozwojową województwa jest rosnący stopień różnicowań wewnątrzregionalnych. Jednocześnie uwidaczniają się wyraźne trendy suburbanizacyjne, obserwowane m.in. w powiatach w pobliżu Wrocławia⁴.

W regionie występują też niekorzystne trendy na rynku pracy. Stopa bezrobocia rejestrowanego pozostawała w latach 2012–2013 na poziomie powyżej 13%. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 wyniósł 58,2% w 2013 r., czyli był

³ Program Operacyjny ‘infrastruktura i Środowisko’ 2007–2013, <https://www.gddkia.gov.pl/pl/2974/POiIS-2007-2013>, dostęp: 5.05.2016.

⁴ http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/RPO_WD_2014-2020.pdf, s. 5.

niższy niż średnia w kraju. Województwo cechuje się również spadkiem poziomu przedsiębiorczości (mierzonej liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców: 763 w 2010 rok, 757 w roku 2012⁵). Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata wynosił w 2013 roku 62,6% i wartość ta była nieznacznie niższa od wartości krajowej wynoszącej 64,9%. Cel krajowy ustalony dla Polski w obszarze redukcji liczby osób pozostających w ubóstwie – 1,5 mln osób – został osiągnięty w 2012 r. Należy jednak kontynuować działania mające na celu dalsze ograniczanie skali ubóstwa oraz utrwalenie osiągniętego dotychczas efektu w tym zakresie. Dla określenia pozycji województwa względem wartości krajowych stosowany jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. W przypadku województwa dolnośląskiego wynosił on w 2013 r. 12,1% i wartość ta była znacznie niższa od krajowej (16,2%)⁶.

2. Założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013 było podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju⁷. Odnosi się zatem do trójkierunkowego oddziaływania prowadzącego do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie kraju i regionach europejskich. Jednym z ważnych założeń RPO jest także poprawa jakości życia mieszkańców⁸. W swoich założeniach cel główny obejmował całość kształt stosunków społecznych, ekonomicznych, warunków pracy, zamieszkiwania i obsługi ludności (m.in. dostępność szerokiego wachlarza usług dla ludności w sferze: bytowej, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, rekreacji i wypoczynku), a także warunków tworzonych przez warunki środowiska przyrodniczego oraz ład przestrzenny i funkcjonalność zagospodarowania terenów. Zarówno podniesienie poziomu gospodarczej i społecznej konkurencyjności regionu, jak i poprawa jakości życia ludności uwzględniać miały użytkowanie zasobów naturalnych zgodnie z zasadami ekorozwoju⁹.

⁵ <http://wroclaw.stat.gov.pl/dane-o-wojewodztwie/wojewodztwo-1655/rynek-pracy-wynagrodzenia-i-swiadczenia-2186/>, dostęp: 4.05.2016.

⁶ *ibid.*

⁷ *Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” 2007–2013*, <https://www.gddkia.gov.pl/pl/2974/POiS-2007-2013>, dostęp: 5.05.2016.

⁸ A. Filipek, *Fundusze Unii Europejskiej*, Wydawnictwo PLACET, Warszawa 2009, s. 175–176.

⁹ *Sprawozdanie z realizacji RPO dla województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013*, <http://rpo2007-2013.dolnyślask.pl/index.php?id=1792>, dostęp: 5.05.2016.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013 był realizowany przy zaangażowaniu łącznie 1 622,1 mln EUR. Na kwotę tę składa się 1228,9 mln EUR środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, 175,8 mln EUR środków publicznego wkładu krajowego oraz 217,9 mln EUR wkładu prywatnego. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość środków z EFRR we wnioskach o dofinansowanie po ocenie formalnej stanowiła 136,36% alokacji przeznaczonej na realizację RPO dla województwa dolnośląskiego.

Na koniec 2015 roku dokonano płatności na rzecz beneficjentów w wysokości 5 073 753 421,88 PLN ze środków EFRR, co stanowi 95,97% alokacji programu. Według stanu na dzień 30.12.2015 roku zakończono realizację 2278 projektów o wartości dofinansowania 4 268 185 050,80 PLN z EFRR, co stanowi 80,73% alokacji programu.

Funkcje Instytucji Koordynującej pełnił minister właściwy ds. rozwoju regionalnego poprzez wyznaczoną do tego celu komórkę w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego – Departament Polityki Regionalnej (DPR). Funkcje Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym dla województwa dolnośląskiego w latach 2007–2013 pełnił Samorząd Województwa Dolnośląskiego.

W ramach regionalnego programu rozwoju dla województwa dolnośląskiego w latach 2007–2013 wyróżnionych zostało 10 priorytetów:

Priorytet 1 zakładał *Wzrost konkurencyjności dolnośląskich przedsiębiorstw, innowacyjność*. Innowacyjność to uznany strategiczny potencjał rozwoju społeczno-gospodarczego każdego z regionów. Niestety współpraca inwestorów zagranicznych z sektora wysokich technologii z środowiskiem lokalnym pozostała niezadowolająca. Za niewystarczające uważa się również: rozbudowę ponadregionalnych sieci współpracy uczelni z ośrodkami naukowymi w kraju i na świecie, aktywność przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych w zakresie eksportu i importu nowych technologii oraz wzrost powiązań kooperacyjnych o charakterze innowacyjnym małych i średnich przedsiębiorstw ze znanymi firmami zagranicznymi oraz krajowymi.

Narastająco od momentu uruchomienia Programu wartość dofinansowania ogółem ocenionych 2000 wniosków wynosiła 2 572 223 354,88 PLN, w tym środki EFRR 2 252 119 149,17 PLN, a środki budżetu państwa 320 104 205,71 PLN. Wartość dofinansowania z EFRR we wnioskach pozytywnie ocenionych wynosiła 186,35% alokacji tego priorytetu. W jego ramach podpisano 892 umowy o wartości dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości 1 185 324 346,01 PLN, co stanowi 98,08% alokacji priorytetu. Wartość środków z budżetu państwa w zawartych umowach wyniosła 137 574 994,40 PLN. Zakończono realizację 863 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 701 517 070,00 PLN, co stanowi 58,05% alokacji priorytetu¹⁰.

¹⁰ *Sprawozdanie okresowe z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013*, http://rpo2007-2013.dolnyślask.pl/fileadmin/user_upload/

Priorytet 2 ukierunkowany był na *Rozwój społeczeństwa informacyjnego* na Dolnym Śląsku. Atutem regionu jest wysoki udział młodych ludzi w strukturze zaludnienia oraz wyższy od średniej krajowej odsetek ludności w wieku produkcyjnym. Niższy od średniej krajowej jest natomiast odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, wolniejsze jest także tempo starzenia ludności. Silną stroną jest poziom wykształcenia mieszkańców (korzystny odsetek ludności ze średnim i wyższym wykształceniem) oraz istniejące zasoby kapitału ludzkiego o wysokich kwalifikacjach. W województwie istnieją ośrodki miejskie pełniące rolę centrów rozwoju. Wszystkie te atuty stanowią podstawę dla tworzenia warunków rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Narastająco od momentu uruchomienia Programu wartość wnioskowanego dofinansowania ze środków EFRR dla 90 pozytywnie ocenionych wniosków o dofinansowanie wyniosła 441 892 047,66 PLN. Podpisano 84 umowy o wartości dofinansowania ze środków EFRR w wysokości 357 616 210,82 PLN, co stanowi 97,91% alokacji priorytetu. Zakończono realizację 83 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 338 003 643,50 PLN, co stanowi 92,54% alokacji priorytetu¹¹.

Priorytet 3 to *Rozwój infrastruktury transportowej* na Dolnym Śląsku. Poprawy wymagał przede wszystkim poziom wykorzystania kolei do rozwoju transportu towarowego i osobowego, istotnym problemem był brak koncepcji transportu multimodalnego. Występowały także braki w infrastrukturze telekomunikacyjnej, widoczne zwłaszcza w rejonach wiejskich. Niedostateczna była sieć lokalnej komunikacji transgranicznej. Od momentu uruchomienia Programu wartość dofinansowania ze środków EFRR (dla 86 pozytywnie ocenionych wniosków) wyniosła 1 338 097 241,73 PLN. Wartość dofinansowania z EFRR we wnioskach pozytywnie ocenionych wyniosła 106,90% alokacji tego priorytetu. Natomiast podpisano 84 umowy o wartości dofinansowania ze środków EFRR w wysokości 1 228 824 425,02 PLN, co stanowi 98,17% alokacji priorytetu. Zakończono realizację 78 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 868 225 598,20 PLN, co stanowi 69,36% alokacji priorytetu¹².

Priorytet 4 – *Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne* – odnosi się do poprawy stanu środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa ekologicznego i przeciwpowodziowego Dolnego Śląska. Atutem województwa jest bogactwo środowiska naturalnego, jego czystość, warunki klimatyczne, bliskość położenia szlaków komunikacyjnych, zasoby wód termalnych i leczniczych. To tylko niektóre z dużej grupy atutów środowiskowych Dolnego Śląska świadczących o wysokiej wartości potencjału środowiskowego i turystycznego. Za słabą stronę uznano niski poziom

documents/16marzec/29/Sprawozdanie_okresowe_z_realizacji_RPO_WD_za_II_polrocze-2015_r_KM.PDF, dostęp: 9.05.2016.

¹¹ *ibid.*

¹² *ibid.*

wykorzystania zasobów wód powierzchniowych z punktu widzenia rozwoju funkcji gospodarczej. Brakowało wspólnej koncepcji zapobiegania powodziom (przy powtarzających się zniszczeniach powodziowych). Należało także podjąć kroki mające na celu poprawę stanu środowiska naturalnego (m.in. poprzez zmniejszanie zanieczyszczeń). Od momentu uruchomienia Programu wartość dofinansowania ze środków EFRR dla 166 pozytywnie ocenionych wniosków wyniosła 681 803 589,83 PLN (ze środków EFRR), co stanowiło 126,09% alokacji czwartego priorytetu. Docelowo podpisano 160 umów o wartości dofinansowanie z środków EFRR w wysokości 527 172 697,50 PLN, co stanowi 97,49% alokacji. Zakończono realizację 158 projektów o wartości dofinansowania 513 087 263,50 PLN (94,89% alokacji)¹³.

Priorytet 5 to *Energetyka*, regionalna infrastruktura, przyjazna środowisku. Celem była tu modernizacja struktury grzewczej w kierunku wzrostu wykorzystania źródeł ekologicznych. Za słabą stronę uznano niskie wykorzystanie energetycznych możliwości środowiska w zakresie rozwoju źródeł energii odnawialnej. Od uruchomienia Programu wartość dofinansowania dla 140 pozytywnie ocenionych wniosków o dofinansowanie wyniosła 249 059 523,63 PLN, w tym 238 701 086,21 PLN ze środków EFRR oraz 10 358 437,42 PLN ze środków budżetu państwa. Wartość dofinansowania z EFRR we wnioskach pozytywnie ocenionych wynosi 176,84% alokacji tego priorytetu. Podpisano 114 umów o wartości dofinansowanie 132 789 642,25 PLN, co stanowi 98,38% alokacji priorytetu. Wartość środków z budżetu państwa w zawartych umowach wyniosła 10 149 612,41 PLN. Zakończono realizację 112 projektów o wartości dofinansowania 129 848 386,20 PLN (96,20% alokacji)¹⁴.

Priorytetem 6 była *Turystyka i Kultura* z działaniami ukierunkowanymi na wykorzystanie i promocję dolnośląskiego potencjału turystycznego i uzdrowiskowego. Województwo miało dobrze rozwiniętą sieć infrastruktury szlaków turystycznych oraz szeroką ofertę dóbr i usług niezbędnych dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej. Istniały też walory przyrodnicze dla rozwoju turystyki (rezerваты, parki, pomniki) oraz walory związane z rozwojem turystyki historycznej, sentymentalnej. Dodatkowym atutem były dobre warunki dla rozwoju turystyki kwalifikowanej poza centrami turystycznymi (piesza, rowerowa, konna, sporty zimowe, kajakarstwo), rozwinięta baza infrastrukturalna turystyki w Sudetach. Słabo rozwinięta była promocja turystyczna regionu, w tym marketing turystyczny pogranicza, brakowało także powiązań transgranicznych w dziedzinie turystyki. Ważne było w szczególności zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury na Dolnym Śląsku. Konieczny był zatem rozwój sfery społecznej, kultury, edukacji oraz zapobieganie natężeniu zjawisk patologicznych pospolitych

¹³ *ibid.*

¹⁴ *ibid.*

oraz typowych dla pogranicza. Od momentu uruchomienia Programu wartość dofinansowania ze środków EFRR dla 308 pozytywnie ocenionych wniosków o dofinansowanie wyniosła 713 914 415,64 PLN (151,10% alokacji tego priorytetu). Podpisano jednak 243 umowy o wartości dofinansowanie w wysokości 460 988 750,26 PLN, co stanowi 97,57% alokacji. Zakończono realizację 242 projektów o wartości dofinansowania 458 775 807,70 PLN (97,10% alokacji)¹⁵.

Priorytet 7 – *Edukacja* – ukierunkowany na rozbudowę i modernizację infrastruktury edukacyjnej na Dolnym Śląsku. Nie ulega wątpliwości, że region posiadał znaczące atuty edukacyjne, w wielu dziedzinach (chemii, biologii, biochemii, również matematyki, informatyki, medycyny, farmakologii, ekonomii, rolnictwa i hodowli) występował również wysoki poziom badań naukowych. W naukach technicznych niektóre zespoły osiągały wyniki badawcze na poziomie czołowych europejskich ośrodków naukowych. Od momentu uruchomienia Programu wartość dofinansowania ze środków EFRR dla 105 pozytywnie ocenionych wniosków o dofinansowanie wyniosła 503 021 207,29 PLN (117,80% alokacji). Podpisano 88 umów o wartości dofinansowania ze środków EFRR w wysokości 413 630 091,26 PLN, co stanowi 96,86% alokacji priorytetu. Zakończono realizację 87 projektów o wartości dofinansowania 408 013 910,00 PLN (95,55% alokacji)¹⁶.

Priorytet 8 – *Zdrowie* – ukierunkowany był na modernizację infrastruktury ochrony zdrowia na Dolnym Śląsku. Region posiadał wyraźnie ukształtowane klastry małych i średnich przedsiębiorstw wyspecjalizowanych w farmaceutykach i środkach chemicznych dla medycyny oraz w produkcji instrumentów medycznych. Celem była także stała poprawa ilości i jakości świadczonych usług zdrowotnych. Od momentu uruchomienia Programu wartość dofinansowania ze środków EFRR dla 98 pozytywnie ocenionych wniosków o dofinansowanie wyniosła 295 771 650,26 PLN (119,63% alokacji priorytetu). Podpisano 93 umowy o wartości dofinansowania 239 135 449,33 PLN, co stanowi 96,72% alokacji priorytetu. Zakończono realizację 92 projektów o wartości dofinansowania 23 502 838,20 PLN (95,64% alokacji)¹⁷.

Priorytet 9 ukierunkowany był na *Odnowę zdegradowanych obszarów miejskich* na terenie Dolnego Śląska. Za obszary zdegradowane ustawowo uznaje się tereny, na których występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, takich jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji oraz dodatkowo negatywne zjawiska gospodarcze (np. słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw), środowiskowe (np. przekroczenie standardów, jakości środowiska), przestrzenno-funkcjonalne (np. brak dostępu do podstawowych usług albo ich niska jakość) lub techniczne (np. degradacja stanu technicznego obiektów budow-

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ *ibid.*

¹⁷ *ibid.*

lanych). Odnowa tych obszarów stanowiła jeden z istotnych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Od momentu uruchomienia Programu wartość dofinansowania ze środków EFRR dla 449 pozytywnie ocenionych wniosków o dofinansowanie wyniosła 572 892 943,03 PLN (120,81% alokacji dziewiątego priorytetu). Podpisano 430 umów o wartości dofinansowania 466 092 584,33 PLN (98,29% alokacji). Zakończono realizację 428 projektów o wartości dofinansowania 453 548 491,00 PLN, co stanowi 95,25% alokacji¹⁸.

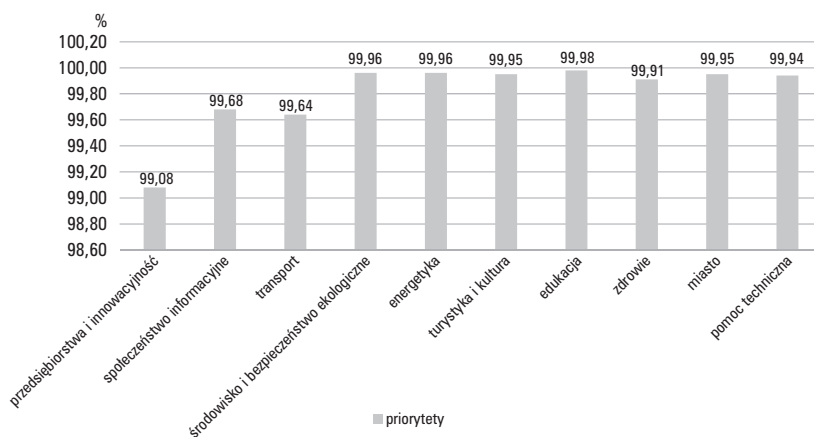
Ostatni 10 priorytet to *Pomoc techniczna*. Narastająco od momentu uruchomienia programu wartość dofinansowania ze środków EFRR dla 138 pozytywnie ocenionych wniosków o dofinansowanie wyniosła 171 195 038,48 PLN (103,79% alokacji). Podpisano 135 umów, których wartość dofinansowania wyniosła 169 758 543,39 PLN (102,92% alokacji). Zakończono realizację 135 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 162 062 042,50 PLN, co stanowi 98,25% alokacji tego priorytetu¹⁹.

Podsumowanie

Wartość zakontraktowanych środków w zakresie Priorytetów 1–9 ukształtowała się na poziomie 97,84% alokacji Programu. W momencie sporządzania niniejszego opracowania do rozliczenia pozostawało 45 projektach.

Poniższy wykres 1. ukazuje stopień realizacji zobowiązań UE wobec podpisanych umów wyrażony w % jako alokacja z EFRR.

Wykres 1. Stopień realizacji zobowiązań UE w ramach podpisanych umów o dofinansowanie jako % alokacji z EFRR

¹⁸ *ibid.*

¹⁹ *ibid.*

Z przewidywanych w ramach RPO 2007–2013 do utworzenia 8 370 etatów, beneficjenci zaplanowali (w ramach podpisanych na koniec II półrocza 2015 roku 188 umów) utworzenie 4431,44 miejsc pracy, w tym 107 etatów w wyniku wdrażania Inicjatywy JEREMIE), co stanowi zaledwie 52,94% założonej w Programie wartości docelowej dla 2015 roku. Instytucja Zarządzająca uznała, że wskaźnik liczby utworzonych miejsc pracy nie zostanie zrealizowany na poziomie zakładanej wartości docelowej. Według analiz przeprowadzonych przez IZ RPO (Instytucje Zrządzające Regionalnego Programu Operacyjnego) duży wpływ na nieosiągnięcie wartości docelowej tego wskaźnika miał kryzys gospodarczy 2007–2010²⁰. Natomiast w obszarze rozwoju infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej wskaźnik liczby projektów dotyczących poprawy dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych i atrakcji turystycznych w zakontraktowanych umowach został oszacowany na poziomie 100%. Do rozliczenia pozostawał tylko 1 projekt. Przekroczenie wartości docelowej dla ilości oczyszczanych ścieków w wyniku realizacji projektów wynika z dużego zainteresowania beneficjentów projektami dotyczącymi gospodarki wodno-ciekowej. IZ RPO zwiększyło pierwotną alokację przewidzianą na realizację projektów dotyczących infrastruktury wodno-ściekowej o 10,08% z uwzględnieniem mechanizmu elastyczności, co miało wpływ na przekroczenie wartości wskaźnika. Wartość docelowa wskaźnika liczby osób zabezpieczonych przed powodzią w wyniku realizacji projektów szacowana była w 2007 r. na podstawie projektów kluczowych. Lista tych projektów uległa dużej zmianie i wiele projektów dotyczący zabezpieczenia przeciwpowodziowego usunięto ze względu na nieprzygotowanie inwestycji do realizacji (brak dokumentacji głównie ze względów środowiskowych). Dodatkowo ze względu na mniejszą liczbę i wartość projektów niż pierwotnie zakładano oraz ze względu na problemy z przygotowaniem dokumentacji alokacja przewidziana na zabezpieczenie przeciwpowodziowe i zapobieganie suszom została przez IZ RPO zmniejszona o 45,31% w stosunku do pierwotnej alokacji. IZ RPO pierwotnie szacując wartość docelową, wliczała do wskaźnika dane z projektu indywidualnego pn. *Magazyny przeciwpowodziowe – modernizacja, woj. dolnośląskie*. W projekcie tym założono, że dzięki jego realizacji 973 tys. osób zostanie zabezpieczonych przed powodzią. W 2013 roku IZ przeanalizowała ponownie projekty, które realizują ten wskaźnik i wyłączyła wymieniony projekt z wyliczania wartości wskaźnika, ze względu na to, że jego realizacja nie wpływała bezpośrednio na zabezpieczenie przeciwpowodziowe osób. Wobec czego uznano, że wskaźnik liczby osób zabezpieczonych przed powodzią w wyniku realizacji projektów nie zostanie zrealizowany w planowanej wysokości.

²⁰ *ibid.*

W poniższej tabeli przedstawione są wyniki realizacji projektów z zakresu rozwoju infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Tabela 1.

Wskaźnik	Wartość docelowa dla 2015 r.	Szacowana realizacja (na podstawie podpisanych umów) stan na 31.12.2015 r.	% realizacji wartości docelowej	Realizacja (na pods. Wniosków o płatność końcową zakończonych projektów) stan na 31.12.2015 r.	% realizacji wartości docelowej
Liczba projektów dot. poprawy dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych i atrakcji turystycznych	25	25	100%	24	96%
Ilość oczyszczanych ścieków w wyniku realizacji projektów	1 440 000	2 525 510	174,69%	2 254 490	156,56%
Liczba osób zabezpieczonych przed powodzią w wyniku realizacji projektów	140 000	59 327	42,38%	59 327	42,38%

Źródło: Sprawozdanie okresowe z realizacji Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013, http://rpo2007-2013.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/documents/16marzec/29/Sprawozdanie_okresowe_z_realizacji_RPO_WD_za_II_polrocze_2015_r_KM.PDF, dostęp: 2.05.2016.

Największym projektem w ramach działania na rzecz rozwoju firm był projekt Dolnośląskiego Funduszu Powierniczego w wysokości 405 732 727,65 PLN. Dofinansowanie było równe całkowitej wartości tego projektu. Projekt ten został zrealizowany w ramach działania 1.3., który miał na celu wsparcie odnawialnych instrumentów finansowych dla MŚP. W dziedzinie telekomunikacji i e-usług największym zrealizowanym przedsięwzięciem jest projekt likwidacji obszarów wykluczenia informacyjnego i budowa dolnośląskiej sieci szkieletowej. Ten projekt miał wartość docelową równą 214 252 457,19 PLN, a wartość dofinansowania była równa 147 198 131,57 PLN. Projekt ten realizowany był w ramach działa-

nia 2.1. mającego na celu rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Z programu operacyjnego innowacyjna gospodarka największym projektem było Dolnośląskie Centrum Materiałów i Biomateriałów Wrocławskie Centrum Badań (EIT+), który został dofinansowany w wysokości 425 442 221,30 PLN. Wartość całkowita tego przedsięwzięcia wyniosła 605 154 540,28 PLN. Projekt EIT+ był zrealizowany w ramach działania 2.2. dotyczącego wsparcia w tworzeniu wspólnej infrastruktury badawczej jednostek naukowych. Natomiast w dziedzinie transportu największym projektem była budowa mostu (wraz z drogami dojazdowymi) na rzece Odrze w Brzegu Dolnym. Projekt ten miał wartość całkowitą równą 151 122 212,34 PLN, z czego dofinansowanie wyniosło 127 352 846,56 PLN. Realizowany był w ramach działania 3.1. mającego na celu rozwój infrastruktury drogowej.

Jednym z największych projektów w województwie była budowa drogi ekspresowej S8 na odcinku Wrocław (Psie Pole) – Syców. Przedsięwzięcie zostało dofinansowane w wysokości 809 660 944,85 PLN z EFRR w ramach programu operacyjnego *Infrastruktura i środowiska*, działania VII.2. dotyczącego rozwoju dróg krajowych poza siecią TEN-T. Wartość całkowita projektu wyniosła 1 115 110 121,50 PLN. Największym projektem z zakresu ochrony środowiska było przedsięwzięcie pn. *Ochrona wód zlewni rzeki Świeżnicy położonej w dorzeczu rzeki Baryczy poprzez budowę oczyszczalni ścieków i kanalizacji na terenie aglomeracji Prusice*. Projekt ten został zrealizowany w ramach działania 4.2. dotyczącego infrastruktury wodno-ściekowej i miał wartość całkowitą 38 948 208,38 PLN; wartość dofinansowana wyniosła 27 512 991,22 PLN. W dziedzinie energetyki największym projektem była przebudowa istniejącej sieci dystrybucji energii elektrycznej na terenie PCC Rokita S.A. w Brzegu Dolnym. Przedsięwzięcie to miało wartość całkowitą 27 719 638,89 PLN a dofinansowania 6 217 462,72 PLN; projekt został zrealizowany w ramach działania 5.2., które miało na celu modernizację sieci dystrybucji energii elektrycznej i gazu. W 7 prioritycie największy projektem było utworzenie regionalnego centrum turystyki biznesowej we Wrocławiu. Jego całkowita wartość to 79 597 598,84 PLN, a dofinansowanie 23 569 683,23 PLN. Projekt został zrealizowany w ramach działania 6.3. dotyczącego turystyki biznesowej. W ramach ochrony zdrowia największym przedsięwzięciem była budowa pawilonu pediatrycznego na terenie Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. J. Gromkowskiego we Wrocławiu. Wartość całkowita projektu wyniosła 58 074 247,97 PLN, a dofinansowanie 46 557 078,32 PLN. Projekt został zrealizowany w ramach działania 8.1. dotyczącego poprawy jakości opieki zdrowotnej²¹.

²¹ http://www.mapadotacji.gov.pl/projekty/1/10/wklad_d?wojewodztwo=1&fundusz=1&lata=2007, dostęp: 9.05.2016.

Bibliografia

1. Filipek A., *Fundusze Unii Europejskiej*, Wydawnictwo PLACET, Warszawa 2009.
2. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, <https://www.gddkia.gov.pl/pl/2974/POIiS-2007-2013>.
3. Mapa dotacji UE, http://www.mapadotacji.gov.pl/projekty/1/10/wklad_d?wojewodztwo=1&fundusz=1&lata=2007.
4. *Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013*, http://rpo2007-2013.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/documents/16marzec/29/Sprawozdanie_okresowe_z_realizacji_RPO_WD_za_II_polrocze_2015_r_KM.PDF.
5. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020*, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/RPO_WD_2014-2020.pdf.
6. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, <http://wroclaw.stat.gov.pl/dane-o-wojewodztwie/wojewodztwo-1655/rynek-pracy-wynagrodzenia-i-swiadczenia-2186/>.

Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie pomorskim

1. Ogólna charakterystyka województwa pomorskiego

Położone w centralnej części Pojezierzy Południobałtyckich województwo pomorskie zlokalizowane jest w północnej części Polski, jako jedno z trzech województw leżących nad brzegiem Morza Bałtyckiego w zlewni rzeki Wisły. Teren województwa obejmuje trzy regiony etnogeograficzne: od południa Powiśle, od zachodu Kaszuby, od wschodu zaś graniczy z Żuławami Wiślаныmi. Pomorskie swym obszarem obejmuje powierzchnię 18 310 km², rozciąga się na terenach Pobrzeża Koszalińskiego, Pobrzeża Gdańskiego, Pojezierza Wschodniopomorskiego, Pojezierza Południopomorskiego, Borów Tucholskich, częściowo Pojezierza Zachodniopomorskiego, a także częściowo Pojezierza Hławskiego. Województwo pomorskie charakteryzuje bardzo duże zróżnicowanie pod względem fizyczno-geograficznym oraz nierównomierne ukształtowanie terenu, co jest następstwem działania lądolodu w rejonie Morza Bałtyckiego, a także erozyjnej działalności rzeki Wisły. Pomorskie jest jednym z najbardziej zielonych województw w Polsce, powierzchnia lasów stanowi 35,8% ogólnej powierzchni województwa, natomiast powierzchnia użytków rolnych to aż 50%. Terenami rolniczymi województwa są głównie Żuławy Wiślane oraz Powiśle, to tutaj występują najbardziej żyzne gleby na terenie województwa tzw. mady. Jednakże dominującymi glebami dla większości upraw są średnio i mało urodzajne ziemie bielcowe i brunatne składające się z piasków i glin.

W wyniku ostatniego podziału administracyjnego Polski dokonanego 1 stycznia 1999 roku w ramach reformy administracyjnej powstało Województwo Pomorskie. Z istniejących na terenie kraju 49 województw utworzono 16 po części nowych i zdecydowanie większych jednostek administracyjnych. Pomorskie zostało utworzone na dawnym obszarze województwa gdańskiego, części słupskiego, elbląskiego oraz bydgoskiego. Województwo Pomorskie obecnie składa się z 16 powiatów,

4 miast posiadających prawa powiatu, 123 gmin, 42 miast, 2858 miejscowości wiejskich oraz 1624 sołectw¹.

Zgodnie z zestawieniem danych publikowanych przez GUS dnia 31 grudnia 2015 roku, województwo pomorskie zamieszkiwało 2,3 mln osób, co stanowiło 5,9% ludności Polski. Porównując do roku 2005, gdzie ogólna populacja wynosiła 2,19 mln osób, zauważalny jest wzrost populacji o 4,78%. Pozwala to na ostrożne założenie, że populacja województwa pomorskiego będzie się zwiększać.

Z roku na rok zwiększało się zróżnicowanie populacji według płci, tendencja zwykła zauważalna jest po stronie populacji kobiet. Województwo pomorskie liczy w chwili obecnej 2,3 mln mieszkańców, z czego 51,3% stanowią kobiety, a 48,7% mężczyźni.

Tabela 1. Populacja Województwa Pomorskiego w mln²

	2005	2010	2013	2014
Ogółem	2 199 043	2 275 494	2 295 811	2 302 077
Kobiety	1 129 438	1 165 773	1 176 421	1 180 090
Mężczyźni	1 069 605	1 109 721	1 119 390	1 121 987

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Średni wiek mieszkańców wynosi 39,5 lat i mieści się w medianie wieku mieszkańców obserwowanej w innych województwach na terenie kraju. Struktura aktywności zawodowej mieszkańców województwa pomorskiego zawiera się w liczbach: 62,8% to osoby w wieku produkcyjnym, 19,5% w wieku przedprodukcyjnym, 17,7% w wieku poprodukcyjnym. Ludność zamieszkująca teren województwa pomorskiego jest więc stosunkowo młodą. W latach 2005–2014 liczba osób zamieszkujących w miastach stopniowo zmniejsza się na rzecz osób zamieszkujących tereny wiejskie. W 2005 roku mieszkańcy miast stanowili 67,3% ogółu liczby mieszkańców Pomorza, w 2014 roku odsetek ten spadł do 64,9%. Automatycznie na wsi w 2005 roku zamieszkiwało 32,7%, natomiast w 2014 roku 35,1%. Przyczyną tego jest obserwowane w kraju zjawisko suburbanizacji, trend polegający na lokowaniu na obszarach podmiejskich „samowystarczalnych sypialni”, co zmniejsza liczbę mieszkańców obszarów miejskich³.

Rynek pracy silnie determinowany jest położeniem geograficznym, bezpośrednio oddziaływującym na sytuację gospodarczą regionu oraz jego kierunki

¹ Zestawienie jednostek podziału terytorialnego stan w dniu 1.01.2016 r., TERYT-TERC CIS Zakład w Łodzi.

² *ibid.*

³ http://gdansk.stat.gov.pl/gfx/gdansk/userfiles/_shared/starszy_redaktor/publikacje_i_foldery/2015/rocznik_2015/r_2015-02-1-tablice_przegladowe.pdf.

rozwoju. Województwo pomorskie rozwija się w szybkim tempie. Jednym z głównych problemów występujących na rynku pracy Pomorza jest, podobnie jak i w innych regionach naszego kraju, niedopasowanie kwalifikacji osób poszukujących zatrudnienia do potrzeb rynku pracy. W pomorskim obserwowana jest spora luka informacyjna utrudniająca rozpoznanie potrzeb po stronie kwalifikacji i umiejętności nabywanych na etapie kształcenia, co uniemożliwia podejmowanie działań mających na celu dostosowanie struktury podaży zasobów pracy do popytu w skali zarówno lokalnej, jak i regionalnej⁴.

W 2014 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowało się 140,4 tys. osób bezrobotnych, w porównaniu z rokiem poprzednim o 11,4% osób mniej. Ponad połowę bezrobotnych stanowili mężczyźni (71,5 tys., 50,9% ogółu bezrobotnych). Liczba rejestrujących się w tym okresie kobiet wyniosła 68,9 tys. (49,1%). Na koniec 2014 roku stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 11,3%. Wśród bezrobotnych, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25–34 lata (26,7 tys.), a ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych zmniejszył się w porównaniu z poprzednim rokiem (o 0,2 pp.) do 27,6%, podczas gdy udział osób bezrobotnych w wieku 55 lat i powyżej wzrósł o 1,8% i wynosił 16,0%⁵.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie pomorskim w latach 2010–2014 wykazywało stałą tendencję zwyżkową. Z roku na rok wynagrodzenie rosło średnio o 152 PLN. Zgodnie z danymi opracowanymi przez GUS w roku 2010 wynagrodzenie wynosiło 3138,25 PLN, natomiast w roku 2014 wynosiło już 3746,69 PLN.

Województwo pomorskie dzięki swemu położeniu jest jednym z najlepiej rozwijających się regionów w Polsce. Gospodarka morska stanowi główną siłę napędową regionu, dzięki obecności portów morskich odgrywających ogromną rolę w handlu międzynarodowym. Pomorskie posiada jeden z najwyższych wskaźników udziału w PKB w skali kraju, z udziałem stanowiącym 5,5% całości. Dostęp do Bałtyku oraz korzystna lokalizacja geograficzna stanowią o potencjale możliwości przekładających się na potrzebę stałego rozwoju zasobów infrastrukturalnych, a w szczególności możliwości komunikacyjnych. W województwie pomorskim znajduje się 13 tys. km dróg, z czego aż 91,3% posiada ulepszoną nawierzchnię. Przez centralną część województwa przebiega autostrada A1, której bieg rozpoczyna się w okolicach Pruszcza Gdańskiego w Rusocinie. Odcinek przebiegający przez województwo pomorskie to tzw. szlak koncesyjny. Dodatkowo na terenie województwa będą równie ważne drogi tj. drogi ekspresowe S6 i S7 oraz drogi krajowe 6 i 7, które umożliwiają dostęp do największych ośrodków urbanizacyjnych Pomorza. Transport morski, skupiony jest wokół portów morskich w Gdyni i Gdańsku stanowiących ważne punkty na morskiej mapie Europy. W 2014 roku

⁴ <http://www.pomorskibarometr.pl>.

⁵ EURES.

do trójmiejskich portów morskich zawinęło 7905 statków (spadek o 4,6% w stosunku do roku poprzedniego). Porty województwa pomorskiego w 2014 roku zrealizowały ponad 65% krajowych obrotów ładunkowych.

Transport kolejowy w województwie pomorskim obejmuje w linii 1233 km szlaków eksploatowanych w celach handlowych i w transporcie publicznym. Kolej pozwala na szybki przewóz towarów, które docierają drogą morską do portów w Gdyni czy Gdańsku i tranzytem w głąb kraju. Rozwiązaniem kluczowymi dla ruchu tranzytowego na paneuropejskich szlakach komunikacyjnych, które się krzyżują na terenie województwa, jest korytarz IA łączący Helsinki, Tallin, Rygę, Kaliningrad, Gdańsk oraz VI łączący Skandynawię z Europą Środkowo-Wschodnią oraz krajami basenu Morza Śródziemnego. Na terenie województwa pomorskiego znajduje się Międzynarodowy Port Lotniczy im. Lecha Wałęsy w Gdańsku. To jeden z ważniejszych punktów transportu lotniczego w Polsce. Lotnisko obsługuje ponad 60 połączeń do 16 krajów europejskich. W 2014 roku Port lotniczy w Gdańsku obsłużył 3,27 mln pasażerów.

2. Środki unijne dla województwa pomorskiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego

Na podstawie Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, które przedstawiają strategię oraz plany rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, w tym cele polityki spójności w Polsce w latach 2007–2013 utworzono Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego 2007–2013. RPO dla województwa pomorskiego był jednym z elementów programu wsparcia województw, narzędziem służącym osiągnięciu założonych celów przy maksymalnym wykorzystaniu środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego⁶. Głównym, strategicznym celem programu była poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych. Alokacja środków EFRR przeznaczonych na finansowanie programu wynosiła 885 mln EUR, to 5,35% środków EFRR na 16 Regionalnych Programów Operacyjnych. Zgodnie z założeniami planu finansowego RPO WP łączna wartość środków zaangażowanych szacowana była na 1 292 463 495 EUR, z czego⁷:

⁶ M. Hryniewicka, *Wpływ funduszy unijnych na rozwój sektora MSP w Polsce w latach 2007–2013*, Wydawnictwo Difin, 2015 r.

⁷ *Sprawozdanie roczne za 2014 rok z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013*. Załącznik do Uchwały nr 51/XXIX/15 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013 z dnia 9 czerwca 2015 r.

- EFRR – 938 379 686 EUR,
- wkład krajowy – 354 083 809 EUR,
- środki publiczne – 252 378 713 EUR,
- środki prywatne – 101 705 096 EUR.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego został zrealizowany poprzez 10 osi priorytetowych. Niżej przedstawiona tabela obrazuje podział środków z UE na poszczególne osie. Podział nie jest proporcjonalny, najwięcej zainwestowano w *Regionalny system transportowy* oraz *Rozwój i innowacje MŚP*, zaś najmniej przeznaczono na Pomoc techniczną.

Tabela 2. Osie priorytetowe RPO WP 2007–2013

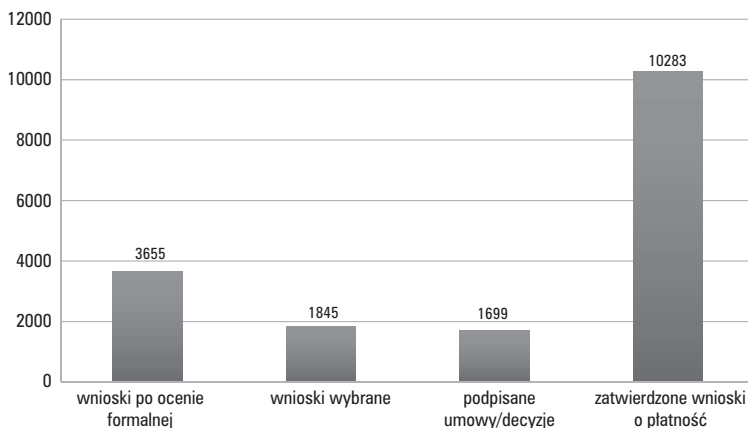
Oś priorytetowa	Alokacja EFRR (%)	Alokacja EFRR (EUR)
1. Rozwój i innowacje w MŚP	19,1	179 195 202
2. Społeczeństwo wiedzy	5,5	51 524 282
3. Funkcje miejskie i metropolitalne	17,4	163 295 176
4. Regionalny system transportowy	23,7	222 224 998
5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku	6,0	56 620 300
6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	4,7	44 253 288
7. Ochrona zdrowia i system ratownictwa	3,8	35 402 630
8. Lokalna infrastruktura podstawowa	13,2	123 909 207
9. Lokalna infrastruktura społeczna inicjatywy obywatelskie	3,8	35 402 630
10. Pomoc techniczna	2,8	26 551 973
Łącznie	100	938 379 686

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Od uruchomienia Programu pozytywnie ocenę formalną przeszło 3655 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR w wysokości 1,6 mld EUR, co stanowiło 174,79% alokacji przeznaczonej na program. Do dofinansowania wybrano 1845 projektów na kwotę dofinansowania 1 182 013 360 EUR, co stanowiło 126,98% alokacji przeznaczonej na Program oraz podpisano 1699 o dofinansowanie na kwotę w wysokości 934,4 mln EUR, co stanowiło 100,39% alokacji przeznaczonej na program. Wnioski o płatność złożone przez beneficjentów zostały zatwierdzone i wyniosły 786,8 mln EUR z EFRR, co zostało ujęte w poświad-

czeniuach i deklaracjach⁸. Niżej przedstawiono wykres prezentujący stopień wdrażania RPO w województwie pomorskim. Przedstawione dane obrazują m.in., że zatwierdzono aż 10 283 wnioski o płatność.

Wykres 1. Stan wdrażania RPO WP

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Realizacja programu w podziale na priorytety

1. Oś Priorytetowa 1 (OP1) – *Rozwój i innowacje w MŚP*

Głównym celem OP1 było podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw. Na realizację OP1 przeznaczono 298,6 mln EUR, z czego 179,2 mln to środki pochodzące z EFRR. Od uruchomienia Programu ogłoszono 27 naborów na wnioski, wartość alokacji stanowiła 90,09% ogólnej puli środków EFRR przeznaczonych na realizację OP1.

Głównym biorcą, beneficjentem tej osi priorytetowej były mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Oś priorytetową charakteryzowało duże zróżnicowanie branżowe beneficjentów. Dominującym sektorem, który pochłaniał większość dofinansowań były przedsiębiorstwa z sektora usług, stanowiąc 48,82% liczby umów oraz 60,27% wartości dofinansowania EFRR. Z kolei drugim, co do wielkości dofinansowania, był sektor przetwórstwa przemysłowego, 34,82% EFRR.

⁸ *ibid.*

Tabela 3. Podział środków w ramach OP1⁹

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowanie (EUR)	Stopień wykorzystania dostępnej alokacji (%)	Średni poziom dofinansowania
1.1 Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa	149 770 115,07	98,58	44,16
1.2 Rozwiązania innowacyjne w MŚP	61 472 439,25	95,11	43,57
1.3 Pozadotacyjne instrumenty finansowe dla MŚP	68 757 941,04	102,27	75,00
1.4 Systemowe wspieranie przedsiębiorczości	10 928 868,27	102,95	75,00
1.5 Regionalna sieć transferu rozwiązań innowacyjnych	79 628 741,37	99,35	72,72
1.6 Promocja gospodarcza regionu	5 097 493,72	100,2	75,00
RAZEM	375 655 598,72	99,62	45,77

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Rozmieszczenie przestrzenne RPO WP w ramach OP1, obrazuje alokację środków na terenie województwa. Zgodnie z danymi, największa ilość środków w ramach OP1 trafiła do Gdańska, gdzie zrealizowano 223 projekty na kwotę 25,05 mln EUR. Drugim, pod względem liczby podpisanych umów miastem była Gdynia (97 projektów, 22,2 mln EUR), zaś na trzecim miejscu uplasował się Słupsk z 22 projektami (8,2 mln EUR). W ramach podpisanych umów o dofinansowanie projekty zlokalizowane w miastach stanowią 79,08% (643 umowy), położone na obszarach wiejskich 20,92% (315 umów). Od uruchomienia programu, na 958 podpisanych umów o dofinansowanie pomyślnie zakończono 678 projektów.

Należy podkreślić, że ze względu na trudną sytuację ekonomiczną (tj. zaostrenie kryteriów dla kredytobiorców), w 2014 część umów (16 umów w 2014 roku, 146 umów od początku realizacji Programu) została rozwiązana. Powodem była trudność w zdobyciu potrzebnych funduszy na pokrycie wkładu własnego, co uniemożliwiło zrealizowanie projektu w zakładanym zakresie (było to możliwe w warunkach ekonomicznych panujących w dniu składania wniosku o dofinansowanie).

⁹ *ibid.*

2. Oś Priorytetowa 2 (OP2) – *Społeczeństwo wiedzy*¹⁰

Zasadniczym celem OP2 było stworzenie warunków, umożliwiających bądź sprzyjających budowaniu społeczeństwa wiedzy. Suma środków przeznaczonych na realizację Osi Priorytetowej 2, wynosiła 68,6 mln EUR, z czego 51,5 mln EUR to środki z EFRR. Od uruchomienia programu przeprowadzono 6 naborów wniosków na łączną wartość 52,4 mln, co stanowi 102,01% alokacji środków EFRR przeznaczonych na realizację OP2.

Tabela 4. Podział środków w ramach Osi Priorytetowej 2

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowanie (EUR)	Stopień wykorzystania dostępnej alokacji (%)	Średni poziom dofinansowania (%)
2.1 Infrastruktura edukacyjna i naukowo-dydaktyczna	44 086 987,53	100,62	69,57
2.2 Infrastruktura i usługi tworzące podstawy społeczeństwa informacyjnego	64 290 943,24	99,49	70,71
RAZEM	108 377 930,77	99,99	70,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Realizowane projekty w ramach OP2, obejmowały budowę, rozbudowę, modernizację i wyposażenie obiektów dydaktycznych oraz naukowo dydaktycznych. Dodatkowo miały za zadanie wprowadzić m.in. system publicznych usług elektronicznych. Największy strumień kapitałowy udziałów EFRR w ramach umów o dofinansowanie został skierowany na edukację – 52,27%. W ramach podpisanych umów na projekty zlokalizowane w miastach, łącznie skierowano 76,68% środków EFRR, natomiast na obszary wiejskie 23,32%, a obszary słabe strukturalnie stanowią 8,22% całkowitej alokacji przeznaczonej na OP2.

Obszary, do których skierowano środki w ramach OP2 to:

- inwestycje w infrastrukturę społeczną (21 umów/kwota z EFRR 22 933 942 EUR),
- społeczeństwo informacyjne (23 umowy/kwota z EFRR 28 505 995 EUR).

Od uruchomienia programu na 44 podpisane umowy, zakończonych zostało 25 projektów na łączną kwotę 51,4 mln EUR stanowiącą 99,99% alokacji

¹⁰ *ibid.*

(15 umów w ramach działania 2.1; 10 – w ramach działania 2.2). Stanowi to 56,82% wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie.

3. Oś Priorytetowa 3 (OP3) – *Funkcje miejskie i metropolitalne*¹¹

Celem strategicznym OP3 był rozwój funkcji miejskich i metropolitalnych w głównych ośrodkach rozwojowych. Na realizację Osi 3 przeznaczono 233 126 497 EUR, ze środków EFRR. W ramach OP3, od początku uruchomienia Programu, pozytywnie ocenę formalną przeszło 35 wniosków na kwotę dofinansowania z EFRR w wysokości 174 242 566 EUR, co stanowiło 108,35% całkowitej alokacji przewidzianej na OP3. Środki pochodzące z EFRR w ramach OP3 rozlokowano na 3 działania, które opisano w tabeli poniższej. Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowanie wyniosła 284 894 870,96 EUR.

Tabela 5. Podział środków w ramach Osi Priorytetowej 3

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowania (EUR)	Stopień wykorzystania dostępnej alokacji (%)	Średni poziom dofinansowania (%)
3.1 Rozwój i integracja systemów transportu zbiorowego	106 030 399,38	100,34	62,84
3.2 Wzrost atrakcyjności przestrzeni miejskiej	122 327 432,84	101,45	55,33
3.3 Infrastruktura rozwoju miast – wsparcie pozadotacyjne	56 537 038,74	104,08	86,55
RAZEM	284 894 870,96	101,80	58,84

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Od uruchomienia Programu przeprowadzonych zostało 6 naborów wniosków na łączną wartość alokacji w wysokości 106 207 892 EUR, co stanowi 65,37% ogólnej puli środków EFRR przeznaczonych na realizację OP3. Realizowane w ramach OP3 projekty obejmowały modernizację i budowę liniowej i węzłowej infrastruktury transportu zbiorowego, a także zakup nowego taboru na potrzeby transportu zbiorowego. Ponadto wsparciem objęto rewaloryzację, modernizację i adaptację zabudowy historycznej, jak również budowę lub przebudowę publicznej infrastruktury o funkcjach gospodarczych, społecznych oraz rekreacyjnych oraz opracowanie dokumentacji projektowej niezbędnej do realizacji inwestycji o podobnym charakterze.

¹¹ *ibid.*

4. Oś Priorytetowa 4 (OP4) – Regionalny system transportowy

Celem głównym Osi Priorytetowej 4 była poprawa spójności i efektywności regionalnego systemu transportowego oraz jego sprawne powiązanie z systemem krajowym i transeuropejskim. Suma środków ogółem przeznaczonych na realizację OP4 wyniosła 296 299 997 EUR, z czego 222 224 998 EUR to środki pochodzące z EFRR.

Tabela 6. Podział środków w ramach Osi Priorytetowej 4

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowania (EUR)	Stopień wykorzystania dostępnej alokacji (%)	Średni poziom dofinansowania (%)
4.1 Rozwój regionalnej infrastruktury drogowej	224 663 750,90	100,18	73,41
4.2 Rozwój regionalnej infrastruktury kolejowej	95 853 027,51	101,56	74,19
4.3 Rozwój i poprawa dostępności węzłów transportowych	23 927 532,24	99,88	75,00
RAZEM	344 444 310,65	100,50	73,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Od uruchomienia Programu przeprowadzonych zostało 9 naborów wniosków na łączną wartość 196,9 mln EUR, co stanowiło 88,53% ogólnej puli środków EFRR przeznaczonych na realizację OP4. Analiza podpisanych w ramach OP4 umów o dofinansowanie pod względem działu gospodarki wskazała, iż największy strumień środków EFRR został skierowany na Administrację publiczną (76,12%).

W ramach OP4 podpisano 65 umów na dofinansowanie projektów, na łączną kwotę 223,5 mln EUR stanowiącą 100,50% alokacji. W ramach OP4 odbyło się 9 konkursów. W okresie sprawozdawczym zakończonych zostało 11 projektów (7 w ramach Działania 4.1, 2 w ramach Działania 4.2 oraz 2 w ramach Działania 4.3). Łącznie zakończonych zostało 49% projektów. Cele ilościowe w ramach OP4 nie zostały w pełni zrealizowane – dotyczy to głównie rezultatów oraz liczby km wybudowanych bądź też zmodernizowanych linii kolejowych. Mimo to, stopień realizacji należy uznać za zadowalający. Istotne przekroczenie wskaźnika (o ponad 50%) wystąpiło w przypadku projektów z zakresu infrastruktury drogowej, co wynikało z przeprowadzonego konkursu na przygotowanie dokumentacji projektowych dla tego typu inwestycji.

5. Oś Priorytetowa 5 (OP5) – Środowisko i energetyka przyjazna środowisku

Celem Osi Priorytetowej 5 była poprawa stanu środowiska naturalnego i ograniczenie zagrożeń ekologicznych. Suma środków przeznaczonych na realizację OP5 wynosiła 75,4 mln EUR, z czego 56,6 mln to środki pochodzące z EFRR. Realizowane w ramach OP5 projekty obejmowały m.in. budowę i rozbudowę regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów komunalnych, budowę lub przebudowę urządzeń wodnych, tworzenie, rozbudowę oraz wdrażanie systemów monitorowania i kontroli środowiska. Ponadto, finansowaniu podlegały projekty skoncentrowane na budowie, rozbudowie lub przebudowie infrastruktury oraz urządzeń niezbędnych do produkcji energii pozyskiwanej ze źródeł energii odnawialnej. Podział środków pochodzących z EFRR na OP5 oraz ich lokację w rozbiu na poszczególne działania przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 7. Podział środków w ramach Osi Priorytetowej 5

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowania (EUR)	Stopień wykorzystania dostępnej alokacji (%)	Średni poziom dofinansowania (%)
5.1 Gospodarka odpadami	25 597 705,51	97,28	55,07
5.2 Gospodarka wodna	13 360 183,29	100,30	75,00
5.3 Zarządzanie informacją o środowisku	1 958 832,43	99,83	75,00
5.4 Rozwój energetyki opartej na źródłach odnawialnych	17 190 663,90	98,24	71,91
5.5 Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii	51 005 075,53	98,61	60,81
RAZEM	109 112 460,65	98,59	65,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

W OP5 podpisano 90 umów na dofinansowanie projektów, na łączną kwotę 55,8 mln EUR. W okresie sprawozdawczym zakończonych zostało 16 projektów (2 w ramach Działania 5.1, 1 w ramach Działania 5.2, 2 w ramach działania 5.3, w ramach Działania 5.4 oraz 10 w ramach Działania 5.5), co stanowi 17,78% podpisanych umów o dofinansowanie. Łącznie zakończonych zostało 73% projektów.

6. Oś Priorytetowa 6 (OP6) – *Turystyka i dziedzictwo kulturowe*

Celem głównym OP6 było efektywne zrównoważenie i wykorzystanie potencjału kulturowego i przyrodniczego dla rozwoju turystyki w regionie. Suma środków przeznaczonych na realizację Osi wynosiła 59 mln EUR, z czego 44,2 mln to środki pochodzące z EFRR. Projekty realizowane w ramach OP6 miały za zadanie wspierać budowę, modernizować infrastrukturę turystyczną, podnieść jakość ofert turystycznych województwa itd. Dokładny podział środków w ramach OP6 opisano w tabeli przedstawionej poniżej.

Tabela 8. Podział środków w ramach Osi Priorytetowej 6

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowania (EUR)	Stopień wykorzystania dostępnej alokacji (%)	Średni poziom dofinansowania (%)
6.1 Infrastruktura wzmacniająca potencjał turystyczny	39 372 584,70	98,11	62,31
6.2 Promocja i informacja turystyczna	8 507 261,93	100,01	75,00
6.3 Regionalne dziedzictwo kulturowe o potencjale turystycznym	28 649 993,48	100,00	69,12
6.4 Wspieranie i zachowanie walorów przyrodniczych	3 801 916,32	100,00	63,78
RAZEM	80 331 756,42	99,15	67,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

W OP6 łącznie podpisano 36 umów na dofinansowanie projektów, na sumę 43,3 mln EUR. W okresie sprawozdawczym zakończono 6 projektów, 2 w ramach działania 6.1, 1 w ramach działania 6.2 oraz 3 w ramach działania 6.3 co stanowi 16,67% podpisanych umów. Sumując, zakończono 72% projektów. Największy strumień finansowy środków EFRR został ulokowany, skierowany na administrację publiczną 69,23%.

7. Oś Priorytetowa 7 (OP7) – *Ochrona zdrowia i system ratownictwa*

Głównym celem OP7 była poprawa, jakości i dostępności specjalistycznych usług medycznych oraz poprawa efektywności systemu ratownictwa. Suma środków przeznaczona na realizację Osi Priorytetowej 7 wyniosła 47,2 mln EUR, z czego 35,4 mln EUR to fundusze pochodzące z EFRR. Poniżej przedstawiono tabelę pokazującą podział środków w ramach OP7 według działań.

Tabela 9. Podział środków w ramach Osi Priorytetowej 7

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowanie (EUR)	Stopień wykorzystania dostępnej alokacji (%)	Średni poziom dofinansowania (%)
7.1 Infrastruktura ochrony zdrowia	41 797 849,39	104,01	72,46
7.2 Zintegrowany system ratownictwa	17 189 455,52	100,21	63,93
Razem	58 987 304,91	103,01	68,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Realizowane w ramach OP7 projekty obejmowały m.in. rozbudowę, przebudowę i remont w obiektach ochrony zdrowia, modernizację i zakup specjalistycznej aparatury medycznej, sprzętu medycznego oraz wyposażenia obiektów ochrony w celu podniesienia jakości usług medycznych, opracowanie dokumentacji projektowej niezbędnej do realizacji inwestycji o podobnym charakterze, w tym m.in.: opracowanie studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego, programu funkcjonalno-użytkowego, dokumentacji technicznej, analiz finansowo-ekonomicznych. Projekty realizowane w ramach OP7 ukierunkowane były również na wsparcie m.in. budowy nowej, rozbudowę i przebudowę istniejącej infrastruktury jednostek ratownictwa wraz z niezbędnym wyposażeniem tych jednostek na potrzeby zintegrowanego systemu ratownictwa oraz zakup i modernizację specjalistycznego wyposażenia (w tym specjalistycznych środków transportu) jednostek ratownictwa na potrzeby zintegrowanego systemu ratownictwa.

W OP7 podpisano 23 umowy na dofinansowanie projektów, na łączną kwotę 36,1 mln EUR. W roku sprawozdawczym 2014 zakończone zostało 5 projektów (4 w ramach Działania 7.1 oraz 1 w ramach Działania 7.2).

8. Oś Priorytetowa 8 (OP8) – Lokalna infrastruktura podstawowa

Podstawowym celem OP8 było wzmocnienie potencjału rozwojowego na obszarach zlokalizowanych poza dużymi miastami. Suma środków przeznaczonych na realizację OP8 wynosiła 145,7 mln EUR, z czego 123,9 mln EUR to środki pochodzące z EFRR. Od uruchomienia Programu przeprowadzono 15 naborów na łączną wartość 131,1 mln EUR. Suma ta stanowiła 107,49% alokacji środków EFRR przeznaczonych na realizację PO8.

Największy strumień dofinansowania przeznaczono na działanie 8.1 – *Lokalny potencjał rozwojowy*. Średni poziom dofinansowania (na działanie 8.1) wyniósł 76,49%. Wyżej przedstawiona tabela pokazuje, że łączna wartość podpisanych umów o dofinansowanie wyniosła 202 958 590,60 EUR.

Tabela 10. Podział środków w ramach Osi Priorytetowej 8

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowanie (EUR)	Stopień wykorzystanie dostępnej alokacji EFRR (%)	Średni poziom dofinansowania (%)
8.1 Lokalny potencjał rozwojowy	99 619 364,35	102,98	76,49
8.2 Lokalna infrastruktura ochrony środowiska	103 339 226,25	96,86	64,26
Razem	202 958 590,60	100,20	71,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Projekty realizowane w ramach OP8 miały za zadanie zwiększać lokalną atrakcyjność nie tylko inwestycyjną, ale również turystyczną czy osiedleńczą. Jednym z ważniejszych zadań było zmniejszenie dysproporcji regionalnych, co m.in. wiązało się ze zwiększeniem nakładów na wyposażenie infrastruktury wodno-ściekowej.

Analiza podpisanych w ramach OP8 umów o dofinansowanie wskazuje, iż największy strumień środków EFRR został skierowany na dział „Administracja publiczna” (95%), w ramach którego podpisano 190 umów o dofinansowanie.

Podstawowymi obszarami, do których skierowano wsparcie OP8 to:

- Transport (43 umowy, dofinansowanie z EFRR – 53 682 330 EUR),
- Turystyka (79 umów, dofinansowanie z EFRR – 9 634 587 EUR),
- Kultura (14 umów, dofinansowanie z EFRR – 8 304 299 EUR),
- Rewitalizacja (29 umów, dofinansowanie z EFRR – 9 469 265 EUR).

W ramach ww. obszarów realizowano projekty z zakresu wzmocnienia usług turystycznych, zachowania dziedzictwa kulturowego itp. W ramach podpisanych umów o dofinansowanie, na projekty zlokalizowane w miastach skierowano 19,70% środków EFRR, natomiast na obszarach wiejskich 80,30% środków.

W ramach OP8 podpisano 201 umów na dofinansowanie projektów, na łączną kwotę 122,2 mln EUR. Poziom wskaźników był zadowalający. Najniższy poziom osiągnął wskaźnik „Liczba osób przyłączonych do kanalizacji w wyniku realizacji projektu”. Pomimo tego, należy podkreślić, że województwo pomorskie znajduje się w krajowej czołówce, jeżeli chodzi o stopień podłączenia ludności do kanalizacji i wodociągów (w 2013 roku 78% mieszkańców województwa korzystało z kanalizacji).

Tabela 11. Wskaźniki realizacji OP8

Wskaźnik	Szacowana realizacja	Realizacja	Realizacja (%)
Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych w tym:	201	178	142,40
Z zakresu infrastruktury drogowej	43	43	215
Z zakresu uzbrojenia terenów pod inwestycje	7	6	120
Z zakresu turystyki	72	63	126
Z zakresu infrastruktury ochrony środowiska	79	66	188,57
Długość wybudowanych/przebudowanych dróg km	149,52	149,76	211,11
REZULTAT			
Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych na obszarach wiejskich i w miastach do 35 tys. mieszkańców (ha)	177,84	94,19	188,38
Liczba osób przyłączonych do kanalizacji w wyniku realizacji projektów (osoby)	56 525	40 631	58,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

9. Oś Priorytetowa 9 (OP9) – *Lokalna Infrastruktura Społeczna i Inicjatywy Obywatelskie*

Celem OP9 była poprawa dostępności lokalnej infrastruktury społecznej dla wzmocnienia struktur społecznych na obszarach poza dużymi miastami. Suma środków przeznaczonych na realizację osi wyniosła 41,6 mln EUR, z czego 35,4 mln EUR to środki pochodzące z EFRR.

Tabela 12. Podział środków w ramach Osi Priorytetowej 9

Nazwa działania	Całkowita wartość podpisanych umów o dofinansowanie (EUR)	Stopień wykorzystania dostępnej alokacji EFRR (%)	Średni poziom dofinansowania (%)
9.1 Lokalna infrastruktura edukacyjna, sportowa i kultury	49 586 777,92	100,00	56,57
9.2 Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia	14 586 285,22	101,73	75,79
9.3 Lokalne inicjatywy obywatelskie	8 047 718,14	100,40	70,36
RAZEM	72 220 781,27	100,44	67,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

Najwięcej środków pochodzących z EFRR, przeznaczono na administrację publiczną. Głównym beneficjentem dofinansowań były jst (86,57%), które realizowały 182 projekty. Na drugim miejscu uplasowały się przedsiębiorstwa (6,76%) realizujące 11 projektów, a następnie kościoły (3,76%) realizujące 8 projektów oraz ngo (2,91%) realizujące 16 projektów.

W OP9 podpisano 217 umów na dofinansowanie projektów na kwotę 35,2 mln EUR (100,44% alokacji). Na projekty zlokalizowane w miastach przeznaczono 30,66% środków tj. 10,8 mln EUR, na 189 umów na obszarach wiejskich – 69,34% środków, tj. 24,4 mln EUR. Pod uwagę należy wziąć również obszary słabe strukturalnie, gdzie skierowano 10 754 129,70 EUR stanowiące 30,65% całkowitej alokacji kapitału OP9. Poniższa tabela przedstawia analizę stopnia realizacji OP9 z uwzględnieniem wskaźników.

Tabela 13. Wskaźniki realizacji OP9

Wskaźnik	Szacowana realizacja	Realizacja
Liczba projektów z zakresu infrastruktury edukacyjnej, sportowej i kulturalnej	60	59
Liczba projektów z zakresu infrastruktury ochrony zdrowia	41	33
Liczba projektów zrealizowanych w oparciu o lokalne partnerstwa	22	21
Liczba uczniów korzystających z infrastruktury edukacyjnej wspartej w wyniku realizacji projektów	9 237	9 543
Liczba osób korzystających z infrastruktury sportowej wspartej w wyniku realizacji projektów	182 504	374 672
Liczba placówek wyposażonych w sprzęt medyczny w wyniku realizacji projektów	44	36

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RPO Województwa Pomorskiego.

10. Oś Priorytetowa 10 (OP10) – Pomoc Techniczna

Nadrzędnym celem OP10 była sprawna i efektywna realizacja RPO WP. Na realizację tej osi przeznaczono środki w całości pochodzące z EFRR (26,5 mln EUR). Podjęto 39 decyzji na dofinansowanie projektów (na 100,12% alokacji środków).

W okresie sprawozdawczym środki w ramach OP10 były przeznaczono na realizację następujących działań:

- Działania 10.1 (Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania RPO WP),
- Działania 10.2 (Informacja i Komunikacja).

Podsumowanie

Województwo pomorskie w bardzo dobrym stopniu wykorzystało i nadal korzysta z pozyskanych środków unijnych. Dowodem na to są zadowalające wyniki kwartalnych analiz, które pokazują zgodność z planem wydatkowania funduszy oraz wykonanie poszczególnych wskaźników.

Od uruchomienia Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013 pozytywnie ocenę formalną przeszło 3655 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR w wysokości 1 626 997 331 EUR, co stanowi 174,79% alokacji przeznaczanej na Program.

W ostatnich latach województwo pomorskie zmniejszyło różnice w rozwoju w stosunku do średniej w UE. W 2010 r. region osiągnął poziom 60% średniej UE pod względem PKB per capita. Pomimo ogólnego postępu gospodarczego istnieją poważne wyzwania strukturalne oraz konieczność dalszego nadrobienia dystansu cywilizacyjnego w stosunku do krajów UE, również w zakresie podstawowego wyposażenia infrastrukturalnego.

Bibliografia

1. Hryniewicka M., *Wpływ funduszy unijnych na rozwój sektora MSP w Polsce w latach 2007–2013*, Wydawnictwo Difin 2015.
2. Sikora-Gaca M., Kosowska U., *Fundusze europejskie w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Difin 2014.
3. Poźdźik R., Lejczyk M., *Fundusze unijne – zasady finansowania projektów ze środków unijnych w Polsce w latach 2007–2013*, Oficyna Wydawnicza VERBA, Lublin 2010.
4. GUS, Tablice poglądowe. Województwo pomorskie na tle kraju w 2014 roku.
5. *Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013*. CCI 2007PL161PO015, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013 POLSKA – Dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 2 października 2007 roku.
6. *Sprawozdanie roczne za 2014 rok z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013*. Załącznik do Uchwały nr 51/XXIX/15 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013 z dnia 9 czerwca 2015 r.
7. <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/rankingi-statystyczne/dochody-budzetow-na-1-mieszkanca-wedlug-wojewodztw/>.
8. <http://swaid.stat.gov.pl/AtlasRegionow>.
9. <http://www.poig.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx>.
10. <http://www.polskawliczbach.pl/pomorskie#rynek-pracy>.

Ocena wykorzystania funduszy unijnych w województwie kujawsko-pomorskim

1. Ogólna charakterystyka województwa kujawsko-pomorskiego

Województwo kujawsko-pomorskie zlokalizowane jest w centralnopółnocnej części Polski. Zajmuje powierzchnię 17 972 km². Graniczy z następującymi regionami kraju: pomorskim, łódzkim, wielkopolskim, warmińsko-mazurskim oraz mazowieckim. Województwo to należy do najmniejszych w Polsce. Zajmuje 10 miejsce pod względem liczebności mieszkańców (2,1 mln). Największymi miastami województwa kujawsko-pomorskiego są: Bydgoszcz, która liczy około 361 tys. mieszkańców, Toruń (207 tys.), Włocławek (118 tys.).

Na terenie województwa zlokalizowanych jest wiele obiektów turystycznych (w Grudziądzu, Brodnicy, Chełmnie, Inowrocławiu) w dużej mierze wpływających na atrakcyjność regionu. Wiele uroku mają liczne jeziora. Kujawsko-pomorskie leży na przecięciu czterech dużych rzek: Drwęcy, Brdy, Noteci oraz Wisły.

Na każdy kilometr kwadratowy województwa przypada średnio 116 osób. Wśród 2 087 720 mieszkańców – 1 315 216 to osoby w wieku produkcyjnym, co stanowi 63% całego społeczeństwa zamieszkującego region. Natomiast 375 790 osób to mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym. Reszta, 396 714 osób, jest w wieku poprodukcyjnym.

W roku 2016 średnie wynagrodzenie w województwie kujawsko-pomorskim wynosi 3400 PLN. Mniej od średniej krajowej o 964 PLN. Poziom bezrobocia 14% w skali całego województwa, jest wyższy od średniej dla Polski. W największych miastach tego regionu – Bydgoszczy oraz Toruniu – wyniósł on odpowiednio 5,8% i 7,2%. Są to więc wartości niższe niż średnie w całym województwie, co wskazuje na większą liczbę miejsc pracy w większych miastach. Jest to zjawisko charakterystyczne dla całego kraju. Biorąc pod uwagę badanie BAEL, wartość bezrobocia w woj. kujawsko-pomorskim¹ wśród mężczyzn i kobiet wyniosła odpowiednio 7,3%

¹ Dane z Głównego Urzędu Statystycznego, www.gus.gov.pl.

i 7,6%, co w porównaniu do całego kraju daje wynik wyższy średnio o 0,4% u mężczyzn oraz 0,5% u kobiet.

Liczba osób prowadzących własną działalność gospodarczą wyniosła 141 875. Przewodzącym miastem w zakresie liczby osób prowadzących własną działalność gospodarczą jest Bydgoszcz (29 165).

W roku 2014 długość dróg publicznych w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 94 tys. km, w tym drogi ekspresowe – 35 km, drogi gminne – 43%, 39% – drogi powiatowe, 10% – wojewódzkie, 7% – krajowe. Długość wszystkich wybudowanych autostrad wynosiła 165 km. Stanowią one zdecydowanie najliczniejszą grupę wśród dróg nowo budowanych, bo aż 73%. Sfera infrastruktury społecznej wygląda następująco: liczebność kadry medycznej przypadającej na 1000 mieszkańców – 2 lekarzy, 5 pielęgniarek; liczba studentów w roku akademickim 2014/2015 wyniosła 65 217, notując tym samym spadek w porównaniu z rokiem poprzednim o 7%. W tym samym roku akademickim liczba absolwentów wyniosła 19 915, notując spadek o 8% w porównaniu z rokiem poprzednim; liczba wszystkich bibliotek to 47, a wartość wszystkich księgozbiorów to 1 675 tysięcy woluminów.

Liczba muzeów oraz teatrów w województwie wyniosła 56 obiektów, z czego 16% stanowiły teatry, a resztę muzea. Natomiast liczba kin, według danych GUS, wyniosła 39. Województwo to posiadało również 19 galerii sztuki.

W zakresie środowiska, wartość nakładów przeznaczonych na jego ochronę w województwie wyniosła 317 mln PLN – w tym wydatki na gospodarkę wodną (73 mln PLN, co stanowiło 73% średnich nakładów na środowisko w kraju), w skład której weszły takie przedsięwzięcia jak oczyszczalnie ścieków oraz zagospodarowanie wodno-kanalizacyjne.

2. Środki unijne dla województwa kujawsko-pomorskiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego

Członkostwo w Unii Europejskiej stworzyło możliwość dofinansowania inwestycji środkami funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Prowadzi to do wielu pozytywnych zmian w gospodarce i poziomie życia mieszkańców. Fundusze unijne mają przyczynić się do niwelowania różnic w rozwoju międzyregionalnym i wewnątrzregionalnym naszego kraju. Stanowią one szansę rozwoju społeczno-gospodarczego, dają możliwość wspierania bieżącej i inwestycyjnej działalności. Dzięki funduszom strukturalnym i Funduszowi Spójności możliwe było wspomaganie integracji regionów peryferyjnych i słabszych gospodarczo².

² J. Sierak, *Fundusze Unii Europejskiej jako źródło finansowania rozwoju infrastruktury komunalnej*, Wydawnictwo SGH, Warszawa 2010.

W województwie kujawsko-pomorskim dużą wagę przywiązuje się do zagadnień innowacyjności oraz konkurencyjności, rozwoju techniki oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Przygotowano programy pomocy w sferze badań naukowych oraz podniesienia poziomu innowacyjności w sektorze państwowym i prywatnym.

Osią priorytetową w zakresie rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego była oś pierwsza. Działania w jej ramach miały na celu głównie wzmocnienie rozwoju i innowacyjności gospodarki regionu w zakresie szkolnictwa wyższego. Na realizację tych działań przeznaczono 154 214 147 EUR. Beneficjentami tej osi były głównie przedsiębiorstwa.

Głównym celem, który wynikać miał z realizacji przedsięwzięć w ramach osi 1, był wzrost urynkowania działalności badawczo-naukowej poprzez wsparcie rozwoju publicznej infrastruktury oraz jednostek naukowych o dużym potencjale. Do istotnych efektów wsparcia można zaliczyć:

- zwiększenie liczby przedsiębiorstw, które korzystają z infrastruktury badawczej;
- zwiększenie liczby projektów, które zostały zrealizowane dzięki wsparciu unijnemu;
- zwiększenie konkurencyjności w regionie słabiej rozwiniętym.

Pośrednim efektem przekazania środków unijnych było zwiększenie liczby przedsiębiorstw, które współpracują z ośrodkami badawczymi.

Do innych istotnych celów przedsięwzięć osi 1 można zaliczyć:

- podwyższenie poziomu handlu zagranicznego;
- zwiększenie liczby odbiorców w ramach projektu wsparcia międzynarodowego handlu;
- wsparcie przedsiębiorstw w celu umiędzynarodowienia zakresu działalności przedsiębiorstw;
- pomoc w zakresie zwiększenia liczby kontrahentów zagranicznych.

Efektom wykorzystania środków unijnych Unii Europejskiej miało być również wzmocnienie pozycji przedsiębiorstw w zakresie rozwoju produktów oraz usług. Wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności zaowocował zwiększeniem zatrudnienia w ramach branż oraz zwiększeniem dochodowości z działalności przedsiębiorstw.

Druga oś priorytetowa dotyczyła cyfryzacji regionu. Głównym jej celem było zwiększenie poziomu oraz dostępności usług cyfrowych w województwie. Wartość funduszy przeznaczonych na realizację przedsięwzięć w ramach tej osi wynosiła 50 169 580 PLN.

Głównymi efektami jej wykorzystania są:

- zwiększenie cyfryzacji w regionie,
- zwiększenie liczby platform cyfrowych w województwie.

W trzeciej osi priorytetowej skupiono się na wspieraniu efektywności energetycznej. Jej głównym założeniem było zwiększenie energetycznej konkurencyjności województwa. Do innych celów w ramach tego projektu można zaliczyć wykorzystywanie źródeł odnawialnych, promowanie efektywności energetycznej, rozwój energetyki o niskim poziomie emisji. W dalszej perspektywie znalazło się wspieranie efektywności energetycznej oraz inteligentne zarządzanie posiadanymi zasobami energetycznymi³.

W innych osiach znalazły się takie obszary działań jak środowisko (przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu, gospodarka odpadami), konkurencyjność kadr, rozwój lokalny kierowany przez społeczeństwo, zwiększenie możliwości zatrudnienia oraz pomoc techniczna dla mieszkańców. Wszystkie osie miały na celu wzmocnienie konkurencyjności województwa.

Głównymi efektami realizacji projektu w zakresie energetyki miało być:

- zwiększenie poziomu dostępnej energii ze źródeł energii odnawialnej;
- zwiększenie liczby osób korzystających z energii wykorzystującej odnawialne źródła energii;
- stworzenie na szeroką skalę instalacji wytwarzających energię w oparciu o odnawialne źródła energii;
- korzystanie przez przedsiębiorstwa z energii wytwarzanej w ramach odnawialnych źródeł energii;
- zwiększenie ilości zaoszczędzonej energii po wprowadzeniu do gospodarstw domowych energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych;
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych po wprowadzeniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

Efektywne wykorzystanie środków unijnych doprowadzić miało także do zmian w zakresie infrastruktury miejskiej:

- budowy nowych oraz przebudowy dotychczasowych dróg na terenie województwa;
- utworzenie nowych ścieżek rowerowych;
- zwiększenie mobilności mieszkańców w zakresie poruszania się komunikacją miejską.

Największą inwestycją finansowaną ze środków unijnych w zakresie infrastruktury była budowa autostrady A1, której wartość wyniosła 1 496 mln EUR. Kolejnym ważnym przedsięwzięciem z tej dziedziny była budowa drogi ekspresowej, której ostateczny koszt wyniósł 741 mln EUR, z czego wartość dofinansowania wyniosła 518 mln 76 tys. EUR. Inna inwestycja to budowa mostu w Toruniu (wartość dofinansowania wyniosła 91 mln EUR).

³ Dane Głównego Urzędu Statystycznego ze strony, www.gus.gov.pl.

W ramach osi mającej na celu dostosowywanie środowiska do zmian klimatu efektami wykorzystania środków unijnych miały być:

- zwiększenie bezpieczeństwa całego regionu województwa kujawsko-pomorskiego;
- rozwój oraz poprawa funkcjonowania oczyszczalni ścieków na terenie województwa;
- zwiększenie atrakcyjności regionu;
- zwiększenie ochrony życia biologicznego w rejonie województwa.

Badania i rozwój

W zakresie badań w obszarze kujawsko-pomorskim wartość inwestycji wyniosła 20 mln EUR, z czego 17 mln EUR to dopłata z UE. Kwota ta została przekazana w zakresie ogólnego projektu pod nazwą „Innowacyjna Gospodarka”. Wszystkie środki z tego programu przeznaczone były na pokrycie kosztów badań służących ogólnemu rozwojowi regionu.

Do głównych celów w zakresie innowacyjności należało wsparcie zatrudnienia oraz „inkubatorów przedsiębiorczości”. Mocny nacisk położono na wsparcie projektów badawczych poprzez współpracę jednostek naukowych oraz stref biznesu. Wartość środków przeznaczonych na te cele to 304 mln PLN.

Szkolnictwo wyższe

W ramach przedsięwzięć z zakresu szkolnictwa wyższego wartość dofinansowania wyniosła w sumie 51 mln EUR, co stanowiło 85% środków potrzebnych na pokrycie realizacji zadań. Głównym projektem w tym zakresie była rozbudowa wydziałów fizyki, astronomii oraz informatyki Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika. Głównym celem projektu było stworzenie nowoczesnego ośrodka, który prowadziłby badania w zakresie spektroskopii oraz optyki kwantowej. Celem innego projektu było stworzenie inkubatora nowoczesnych technologii w Toruniu. W ramach tego projektu Unia przeznaczyła 15 mln EUR, co stanowiło 86% wartości całego projektu. Ostatnia inwestycja polegała na stworzeniu uniwersyteckiego centrum transferu wiedzy przy Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Jej dofinansowanie z UE wyniosło 22 mln EUR (wartość całego projektu – 26 mln EUR).

Głównym problemem w szkolnictwie podstawowym tego województwa była niska jakość kształcenia, co znajdowało odzwierciedlenie w niskich poziomach wyników w porównaniu innymi województwami. Wzrost komputeryzacji szkół podstawowych do 96,6% ma przyczynić się do podniesienia jakości kształcenia. W przypadku szkół gimnazjalnych wskaźnik ten osiągnął poziom 81%, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 56%.

Energetyka

Wartość całkowita projektów z zakresu energetyki w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 225,5 mln EUR, a dofinansowanie unijne – 67 mln EUR (35,8% całej wartości). Największe środki otrzymał projekt budowy gazociągu na odcinku Mogilno – Odolanów, jego wartość wyniosła 159,5 mln EUR (dofinansowanie – 47,85 mln EUR, 30% całości projektu). Kolejnym projektem była rozbudowa gazociągu na odcinku Włocławek – Gdynia (wartość 51 mln EUR, dofinansowanie 15 mln EUR), a następnym rozbudowa KPMG Mogilno (wartość 15 mln EUR, dofinansowania 4,59 mln EUR).

Podsumowanie

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 woj. kujawsko-pomorskie otrzymało blisko miliard EUR wsparcia. Podpisano umowy o dofinansowanie projektów o łącznej wartości ponad 8 miliardów PLN. Najwięcej z nich dotyczyło przedsięwzięć z zakresu wspierania przedsiębiorczości – na ich realizację przeznaczono co czwartą złotówkę. Druga z kolei wartość wsparcia dotyczy projektów związanych z rozwojem infrastruktury transportowej, a przede wszystkim budową i modernizacją dróg oraz obwodnic. Samorząd województwa skierował też środki na modernizację i doposażenie szpitali, inwestycje na uczelniach, budowę obiektów sportowych i oświatowych, projekty proekologiczne, a także rewitalizację miast. Dzięki wsparciu z RPO powstała między innymi Trasa Uniwersytecka w Bydgoszczy, wielofunkcyjna sala koncertowa na toruńskich Jordankach⁴. Mieszkańcom Włocławka służy Centrum Kultury Browar B, w Grudziądzu wyremontowano między innymi nadwiślańskie nabrzeże, a w Inowrocławiu centrum miasta⁵.

Bibliografia

1. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego*.
2. Sierak J., *Fundusze Unii Europejskiej jako źródło finansowania rozwoju infrastruktury komunalnej*, Wydawnictwo SGH, Warszawa 2010.
3. <http://2007-2013.mojregion.eu/regionalny-program-operacyjny-wojewodztwa-kujawsko-pomorskiego/promocja/czytaj/items/rpo-podsumowanie-i-otwarcie-nowej-perspektywy-24213.html>.

⁴ *ibid.*

⁵ <http://2007-2013.mojregion.eu/regionalny-program-operacyjny-wojewodztwa-kujawsko-pomorskiego/promocja/czytaj/items/rpo-podsumowanie-i-otwarcie-nowej-perspektywy-24213.html>.

Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie śląskim

1. Ogólna charakterystyka województwa śląskiego

Województwo śląskie położone jest w środkowej części południowego krańca Polski. Sąsiaduje od zachodu z województwem opolskim, od północy z województwem łódzkim, od północnego wschodu z województwem kieleckim, od wschodu z województwem małopolskim. Od południa sąsiadem województwa śląskiego jest Słowacja, a od południowego zachodu Czechy. Siedzibą władz województwa są Katowice. Powierzchnia 12 333 km² (3,9% powierzchni kraju) lokuje śląskie na czternastej pozycji w Polsce pod względem obszaru. W skład województwa wchodzi 17 powiatów, 19 miast na prawach powiatów (na 71 miast ogółem) oraz 167 gmin (z podziałem na 49 gmin miejskich, 96 gmin wiejskich oraz 22 gminy miejsko-wiejskie).

Śląskie to nie tylko tradycyjne kopalnie, zakłady przemysłu ciężkiego związane z wydobyciem węgla czy hutnictwo. Branżami, które zaczynają odgrywać pierwszoplanową rolę, są przemysł motoryzacyjny, spożywczy czy też dynamicznie rozwijająca się turystyka. Przemysł precyzyjny i elektroniczny to przykłady nowych branż i rozwijających się technologii. To także Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (KSSE), która jest jednym z filarów wysokiej pozycji województwa w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej. KSSE w ciągu 18 lat działania przyciągnęła bezpośrednio inwestycje o wartości około 21,5 mld PLN, pozwoliło to na stworzenie ponad 53 tys. nowych miejsc pracy. To sprawia, że KSSE zajmuje 2. miejsce w Europie i 11. na świecie w rankingu stref ekonomicznych, przeprowadzonym przez fDi Intelligence (centrum badawcze Financial Times)¹. To sprawia też, że śląskie jest jednym z najsilniejszych gospodarczo i demograficznie województw w Polsce. Województwo tworzy największy zurbanizowany obszar nie tylko w Polsce, ale

¹ www.slaskie.pl, dostęp: 7.05.2016.

w całej Europie środkowo-wschodniej, obszar mający najwyższą średnią krajową gęstość zaludnienia oraz bardzo wysoki wskaźnik ludności miejskiej.

Na Śląsku wiele usług społeczno-kulturalnych czy sportowych jest lepiej dostępnych niż średnio w kraju. Na 1000 mieszkańców przypada tu średnio 2,4 lekarza oraz 5,6 pielęgniarki (w Polsce odpowiednio 2,3 oraz 5,2). Województwo posiada do dyspozycji 56,2 łóżek szpitalnych w szpitalach ogólnych na 10 tysięcy ludności, przy średniej 48,9 łóżek dla całego kraju. Mieszkańcy śląskiego mają do swojej dyspozycji 800 bibliotek publicznych i ich filii, z których skorzystało w ciągu roku 820 000 osób oraz bibliotekę wojewódzką, mogącą się pochwalić aż 21 100 czytelnikami. Do dyspozycji mieszkańców jest 19 teatrów i instytucji muzycznych oraz 62 muzea, które odwiedziło w 2014 roku 310 osób na każde 1000 mieszkańców. Na terenie województwa działa również 39 galerii sztuki i 52 kina stałe. W 1378 klubach sportowych istnieją 2204 różne sekcje, w których ćwiczyło 78 766 chłopców i mężczyzn oraz 25 666 dziewcząt i kobiet. Wskaźnik dla młodzieży do lat 18-tu na 1000 osób ćwiczących wynosi 126,2 (dla chłopców) oraz 49,2 (dla dziewcząt). W przypadku chłopców jest znacznie wyższy od krajowego wynoszącego 121,5. Niewiele też niższy od krajowego wskaźnika dla dziewcząt wynoszącego 51,7².

Wielkim i niezaprzeczalnym atutem mieszkańców śląskiego jest bardzo silnie rozwinięty etos pracy, wynikający z wielowiekowych tradycji wydobywczych i przemysłowych. W szeroko rozumianym przemyśle pracują całe rodziny, bardzo często od kilku pokoleń. Obecność firm nowych technologii obok tradycyjnych gałęzi sprawia, że śląskie staje się województwem innowacji i kreatywnych nowoczesnych kadr. Prawie 3 miliony osób w wieku produkcyjnym i ponad 136 tys. studentów zapewnia z jednej strony ogromne i różnorodne zasoby pracy, ale także wielki i chłonny rynek zbytu.

Na terenie województwa istnieje najgęstsza w kraju sieć dróg ekspresowych i autostrad. W promieniu 600 km od Katowic znajduje się 6 europejskich stolic: Berlin, Bratysława, Budapeszt, Praga, Warszawa i Wiedeń. Euroterminal kolei szerokotorowej w Sławkowie zapewnia bezpośredni dostęp do rynków Azji. Lotnisko w Katowicach jest zaś liderem w ruchu cargo w kraju wśród lotnisk regionalnych, a odbywający się na nim ruch pasażerski dochodził do 2,7 miliona osób za 2014 rok.

W 41 działających wyższych uczelniach kształcą się ponad 136 tys. studentów, z czego ponad 55% wybiera szkoły techniczne i ekonomiczne. Dobrze rozwinięte szkolnictwo zawodowe jest wizytówką Śląska. Do turystycznych atrakcji województwa zaliczane są: Zespół Klasztorny oo. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie oraz Szlak Zabytków Techniki, jedyny w Polsce regionalny szlak turystyki industrialnej. Nie bez znaczenia jest możliwość uprawiania turystyki

² www.stat.gov.pl, dostęp: 5.05.2016.

górskiej w Beskidach. Organizowany co roku Europejski Kongres Gospodarczy w Katowicach, podkreśla znaczenie województwa jako ważnego ośrodka wystawienniczo-targowego i konferencyjnego. Europejski Kongres Gospodarczy jest największą imprezą biznesową w naszej części Europy. Jednym z jego osiągnięć jest tworzenie przestrzeni do wymiany opinii elit politycznych, biznesowych, naukowych i ekonomicznych³.

Według danych GUS⁴ za 2014 rok województwo zamieszkiwało 4585,9 tys. osób. Stanowi to niecałe 12% populacji Polski, lecz jednocześnie daje najwyższą gęstość zaludnienia – 372 osoby na 1 km². Liczba mieszkańców województwa przez ostatnie trzy lata zmalała o 30 tys. osób. Pomimo ujemnego przyrostu naturalnego w 2014 roku (wskaźnik -1,1 na 1000 mieszkańców), widoczna jest poprawa w stosunku do roku 2013 (wskaźnik -1,4). Przeciętna długość życia zarówno kobiet (80,4 lat), jak i mężczyzn (73,2 lata) w ciągu ostatnich trzech lat wykazuje tendencję wzrostową i nie odbiega w sposób widoczny od przeciętnej krajowej (dla kobiet 81,6 lat a dla mężczyzn 73,8 lata). Struktura ludności według biologicznych grup wieku wskazuje 14-to procentową grupę mieszkańców w wieku od 0 do 14 lat, 69,9% mieszkańców stanowi grupa w wieku 15–64 lata, a 16,1% mieszkańców jest w wieku 65 i więcej lat. Wyraźnie korzystniejszy od średniej krajowej (7,4%), procentowy wskaźnik zagrożenia ubóstwem wynoszący 4,7%, oraz niższa i spadająca stopa bezrobocia rejestrowanego (9,4% dla województwa, przy średniej dla kraju 11,4%), wskazują na potencjał województwa śląskiego.

Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach⁵ za 2015 rok wskazują, że poziom natężenia bezrobocia w województwie jest bardzo zróżnicowany, od 3,9% w Katowicach i powiecie bieruńsko-lędzińskim, do 17,6% w Bytomiu. Faktycznie dokonane zwolnienia grupowe w województwie w pierwszym kwartale 2016 roku są również zróżnicowane i wykazują tendencję spadkową. Udział ludności w wieku produkcyjnym w województwie wynoszący 63,3%, jest wyższy od średniej dla całego kraju, wynoszącej 63,0%. Korzystnie wygląda również wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 mieszkańców wynoszący 58,2 osoby, w stosunku do średniej krajowej wynoszącej 58,8 osoby.

Sprzedana produkcja przemysłowa w cenach bieżących stanowi 15,8% produkcji krajowej. Na mieszkańca przypada kwota 41 573 PLN, która jest wyższa od średniej krajowej o 32,2%. Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej również w cenach bieżących stanowi 11,7% w skali sprzedaży krajowej. Przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie wynosi 3862,32 PLN i jest wyższe od średniego wynagrodzenia w kraju o 2,3%⁶. Nominalne dochody brutto w sektorze gospo-

³ www.slaskie.pl, dostęp: 7.05.2016.

⁴ www.stat.gov.pl, dostęp: 7.05.2016.

⁵ wupkatowice.praca.gov.pl, dostęp: 6.05.2016.

⁶ *ibid.*

darstw domowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynoszą 29 749 PLN i są wyższe od średniej krajowej o 13,7%.

Jednym z najważniejszych czynników prorozwojowych jest istniejąca infrastruktura komunalna i komunikacyjna. Jej stan decyduje o jakości życia mieszkańców, możliwościach inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów oraz o mobilności siły roboczej i transportu towarów⁷. Stan infrastruktury komunalnej województwa to 20 841,8 km rozdzielczej sieci wodociągowej, co stanowi 7,1% sieci krajowej. Sieć rozdzielczej kanalizacji ma długość 14 785,7 km, to jest 10,3% sieci krajowej, a 16 710,4 km sieci gazowej stanowi 11,7% sieci całego kraju. Na 1000 mieszkańców województwa przypada 377,5 mieszkania to jest 12,1% zasobów kraju. Województwo ma najgęstszą w kraju sieć dróg ekspresowych i autostrad, dodatkowo przebiegają tu paneuropejskie korytarze transportowe. W śląskim krzyżują się autostrady A4 i A1, łączące zachód ze wschodem oraz północ z południem naszego kontynentu. Węzeł Sońnica pod Gliwicami to największy węzeł drogowy w Europie Środkowej. Miasta aglomeracji górnośląskiej łączy wielopasmowa droga tranzytowa (DTŚ). Drogi publiczne o twardej nawierzchni (miejskie i zamiejskie) mają 21 780 km długości, 93% z nich posiada nawierzchnię ulepszoną. Z tego autostrady stanowią 176,4 km, a drogi ekspresowe miejskie i pozamiejskie 115,8 km. Na 100 km² powierzchni ogólnej w województwie przypada 176,6 km dróg, w stosunku do średniej w kraju wynoszącej 92,0 km.

Ilość eksploatowanych linii kolejowych przypadających na 100 km² powierzchni w stosunku do średniej dla kraju (6,2 km) wygląda imponująco i wynosi 16,0 km. Zarówno w ilości istniejących dróg publicznych, jak i linii kolejowych, śląskie zajmuje pierwsze miejsce w kraju⁸. To tu realizowanych jest 50% krajowych przewozów kolejowych cargo. Przez Śląskie przebiegają trzy szlaki kolejowe, zaliczane do międzynarodowej sieci AGC: E90, E59, E65. Ważne miejsce na mapie światowej infrastruktury zajmuje czeski Euroterminal w Sławkowie. Stanowi on najbardziej wysunięty na zachód punkt kolei szerokotorowej, łącząc województwo i cały kraj z systemem transportowym Azji.

Poziom istniejącej infrastruktury komunikacyjnej sprawia, że śląskie w 2014 roku odwiedziło 321 719 turystów zagranicznych, którzy mają na terenie województwa 636 turystycznych obiektów noclegowych o 10-ciu i więcej miejscach. Baza ta udzieliła swoim gościom z kraju i zagranicy 4 689 559 noclegów. Turyści i mieszkańcy mogą odwiedzać parki krajobrazowe, których powierzchnia w województwie wynosi 229 669,0 ha, co stanowi 8,8% wszystkich polskich parków. Obszary chronionego krajobrazu zajmują powierzchnię 36 987,3 ha, co stanowi 0,5% obszarów chronionych w kraju. Wysoki wskaźnik gruntów leśnych oraz

⁷ *Strategia rozwoju województwa śląskiego na lata 2000–2015*, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2000.

⁸ www.stat.gov.pl, dostęp: 7.05.2016.

zadrzewionych i zakrzewionych, wynoszący 33,5% powierzchni województwa (w stosunku do średniej krajowej wynoszącej 30,9%), to również jego walor turystyczny.

Użytki rolne zajmują 51,1% powierzchni i jest to wskaźnik nieco gorszy od średniego dla kraju wynoszącego 59,9%. Najwięcej gospodarstw rolnych – 37,7%, posiada powierzchnię między 2,0 a 4,99 ha. Gospodarstwa o powierzchni od 1,01 do 1,99 ha to 30,6%, 16,5% powierzchni ogólnej zajmują gospodarstwa o areale 5,00–9,99 ha. Gospodarstwa o powierzchni 10,00–14,99 ha to 4,8% całej powierzchni. Największe, o powierzchni 15,0 i więcej ha zajmują 6,8% powierzchni całkowitej. I najmniej, bo 3,6 ha powierzchni całkowitej stanowią gospodarstwa o powierzchni do 1,0 ha.

Procentowy wskaźnik zatrudnienia w rolnictwie wynosi około 8,0% i jest zdecydowanie niższy od krajowego, wynoszącego ponad 20,0%. Na drugim miejscu plasuje się zatrudnienie w przemyśle i budownictwie ze wskaźnikiem około 49,0%. Dominujący jest sektor usług, dający pracę w pozostałych rodzajach działalności, dla których wskaźnik wynosi 53,0%.

Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca w województwie w 2013 roku wyniósł 44 760 PLN i był wyższy o 4,0% od krajowego, a udział śląskiego w generowaniu produktu krajowego brutto wynosił 12,4%. Wartość PKB na jednego mieszkańca (w PPS) w 2013 roku stanowiła 70% średniej Unii Europejskiej.

Takie efekty ekonomiczne uzyskały 461 933 podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON (16 103 podmioty działające w sektorze publicznym oraz 445 791 podmiotów sektora prywatnego) działające na terenie województwa, według stanu na 31.12.2014 r. Stanowi to 11,2% wszystkich podmiotów krajowych⁹.

2. Rozwój województwa śląskiego przy wykorzystaniu środków Unii Europejskiej

Głównym instrumentem polityki regionalnej województwa, spajającym zadania realizowane przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki publiczne i prywatne w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej był Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007–2013 (RPO WSL). Realizował on zapisy Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000–2020 oraz nawiązywał do celów wynikających z dokumentów programowych wyższego rzędu takich jak Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013 oraz Krajowy Program Reform na lata 2005–2008. W dokumencie uwzględniono również cele wynikające ze Strategii UE dla Regionu Morza Bał-

⁹ *ibid.*

tyckiego, Strategii UE 2020 i raportu Polska 2030¹⁰. Wyznaczone w dokumencie priorytetowe zadania, zakładały równomierne wsparcie dla wszystkich obszarów województwa. Środki miały być kierowane zarówno do obszarów wskazanych jako problemowe, jak i tych, które stanowią ośrodki wzrostu.

Województwo zostało podzielone na cztery subregiony: północny, centralny, zachodni i południowy. Zapisy RPO WSL kładły nacisk na planowany równomierny rozwój całego obszaru. „Program zbudowany jest w oparciu o priorytety tematyczne, bez ograniczeń oraz preferencji terytorialnych. W ramach ogłaszanych konkursów dla niektórych działań RPO WSL planuje się wydzielanie dwóch puli środków – dla dużych i mniejszych gmin”¹¹.

Głównym celem RPO WSL na lata 2007–2013 było stymulowanie dynamicznego rozwoju, wzmocnienie spójności społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej całego województwa. Cel ten był realizowany poprzez przedsięwzięcia przeobrażające gospodarkę opartą na przemyśle ciężkim w nowoczesną gospodarkę, bazującą na wiedzy i informacji. Dokument wskazywał konieczność przełamania barier uniemożliwiających zrównoważony rozwój. Zaliczono do nich przede wszystkim: niedrożny system transportowy, zły stan środowiska naturalnego, degradację obszarów miejskich jako istotne przyczyny wielu problemów gospodarczych i społecznych. Do tego dodać należy wysokie zużycie infrastruktury zdrowotnej i edukacyjnej, a częściowo także infrastruktury komunalnej. Likwidacja tych barier miała prowadzić do wzrostu gospodarczego wzmocnianego umiejętnym wykorzystaniem potencjału kulturowego i turystyki.

„Rozwój regionalny jest nierozdzielny z rozwojem lokalnym, a sukces Programu będzie w dużej mierze zależał od racjonalnej i przestrzennej organizacji procesów rozwojowych”¹².

W Uszczegółowieniu RPO WSL uznano, że rozwój jest procesem zachodzącym na wielu komplementarnych płaszczyznach, z których najważniejszymi są:

- gospodarcza (wzrost gospodarczy i zwiększenie zatrudnienia, rozwój technologiczny i innowacje, restrukturyzacja i dywersyfikacja działalności gospodarczej),
- społeczna (poprawa jakości życia mieszkańców, wzbogacenie tożsamości kulturowej i procesy integracyjne, rozwój usług i zasobów społecznych, wzrost mobilności zawodowej i społecznej),
- środowiskowa (zmniejszenie obciążeń i polepszenie jakości środowiska przyrodniczego, zachowanie bioróżnorodności),

¹⁰ *Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007–2013*, Katowice 2006.

¹¹ *Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007–2013*, Katowice 2007.

¹² *ibid.*

- infra-techniczna (podnoszenie jakości, rozbudowa i racjonalne gospodarowanie zasobami infrastruktury technicznej).

Zakładano, że cel główny RPO WSL zostanie osiągnięty poprzez realizację dziesięciu priorytetów:

1. Priorytet I – *Badania i rozwój technologiczny (B+R), innowacje i przedsiębiorczość* – jego celem był wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki opartej na wiedzy;
2. Priorytet II – *Spółeczeństwo informacyjne* – cel to stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie;
3. Priorytet III – *Turystyka* – celem był wzrost konkurencyjności turystycznej regionu;
4. Priorytet IV – *Kultura* – jego cel to wzrost znaczenia kultury jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego;
5. Priorytet V – *Środowisko* – cel to ochrona oraz poprawa jakości środowiska;
6. Priorytet VI – *Zrównoważony rozwój miast* – celem był wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej województwa;
7. Priorytet VII – *Transport* – cel to ukształtowanie efektywnego i zintegrowanego systemu transportowego;
8. Priorytet VIII – *Infrastruktura edukacyjna* – jego celem było stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach zawodowych, poszukiwanych na rynku pracy;
9. Priorytet IX – *Zdrowie i rekreacja* – celem była poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu;
10. Priorytet X – *Pomoc techniczna* – cel to skuteczna absorpcja środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego.

Na realizację RPO WSL skierowano 1 747 104 507 EUR ze środków UE. Od początku działania programu (27.12.2007), złożono 9324 formalnie poprawnych wniosków o dofinansowanie. Do realizacji i dofinansowania wybrano 5521 projektów. Podpisano 4961 umów o dofinansowanie na łączną wartość 1 729 850 000 EUR.

3. Realizacja RPO WSL w okresie sprawozdawczym w podziale na wyznaczone priorytety

Pierwszym wymienionym w RPO WSL priorytetem był program *Badania i rozwój technologiczny (B+R), innowacje i przedsiębiorczość*. Jego celem było podniesienie konkurencyjności gospodarki regionu opartej na wiedzy. Realizacja

priorytetu odbyła się przy pomocy trzech działań: Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, Mikroprzedsiębiorstwa i MSP oraz Transfer technologii i innowacji.

Badania i rozwój to wzajemnie powiązane procesy, podczas których, dzięki zastosowaniu innowacji technicznych, powstają nowe produkty albo nowe postaci danych produktów. W rezultacie tych działań ucieleśniają się pomysły innowacyjne, przekształcając projekt w wyrób bądź usługę rynkową. Stąd nakłady na badania i rozwój stanowią jeden ze wskaźników analiz w zakresie postępu technologicznego, stopnia zaawansowania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz wzrostu gospodarczego¹³.

Do końca okresu sprawozdawczego tj. do 31.12.2014 roku, w ramach RPO WSL podpisano łącznie 3179 umów, na kwotę dofinansowania 291 050 000 EUR, co stanowi 98% alokacji priorytetu. Wszystkie trzy działania priorytetu, wykazały wysoki procent wykorzystania alokacji na poziomie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie oraz kontraktacji¹⁴.

Podjęta decyzja o stworzeniu stabilnego i silnego sektora MSP w regionie, poparta przeznaczeniem 52% środków z Priorytetu I spowodowała, że to przedsiębiorcy otrzymali największe wsparcie, a liczba ich projektów, które otrzymały dofinansowanie stanowiła 93% całości przewidzianej alokacji. Również wartość projektów złożonych przez przedsiębiorców była duża, stanowiła 68% wartości projektów ogółem.

Jako przykład rozdysponowania środków w tabeli 1. przedstawiono postępy realizacji Priorytetu 1 wg sprawozdania za 2014 r.

Tabela 1. Liczba złożonych umów priorytetu I, według typów beneficjentów

Typ beneficjenta	Liczba umów	% wszystkich umów
Przedsiębiorstwa	2952	92,8
Jednostki samorządu terytorialnego	97	3,1
Inne	82	2,6
Organizacje Non profit	31	1,0
Uczelnie, Jednostki naukowe	17	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Na realizację inwestycji w obszarach miejskich skierowano ponad 86% środków, a tylko 14% trafiło na obszary wiejskie. Podział ten wskazuje na duże zain-

¹³ W. Gierańczyk, *Badania i rozwój jako element przedsiębiorczości w krajach europejskich*, „Przedsiębiorczość – Edukacja” nr 6/2010, s. 34.

¹⁴ *Sprawozdanie roczne z realizacji RPO WSL na lata 2007–2013*, Katowice, 14 lipca 2015 r., www.slaskie.pl, dostęp: 12.05.2016.

interesowanie wsparciem wykazywane przez przedsiębiorców z obszarów miejskich, gdzie był wyższy poziom kapitału ludzkiego i gdzie był on bardziej dostępny. Dane w tym zakresie przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wielkość środków i liczby umów priorytetu I, z podziałem na obszary

Obszary	Dofinansowanie w mln EUR	Liczba umów*
Miejski	249,32	2831
Wiejski	39,85	335
Górski	1,83	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Realizowane w ramach trzech działań projekty były dużą szansą zwiększenia liczby inwestycji. W efekcie uzupełniono deficyty występujące w uzbrojeniu najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie terenów. Działanie wzmocniło również ich promocję gospodarczą. Projekty wsparcia parków przemysłowo-technicznych, które są raczej rzadko realizowane charakteryzują się największą skutecznością w osiągnięciu celów działania. Wnioskodawcy z sektora przedsiębiorstw podnosili swoją konkurencyjność najczęściej poprzez wdrożenie nowych lepszych produktów i usług, promocję tych usług i produktów na rynkach zagranicznych, a także modernizację procesu produkcyjnego. Wpływ RPO WSL na podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw został jednak niezauważalny. Przedsiębiorcy często rezygnowali z usług doradczych i nawiązywania relacji sieciowych, a także wdrażania wyników B+R. Najczęściej dokonywali oni inwestycji w środki trwałe¹⁵.

W Priorytecie II realizowany był program *Spółeczeństwo informacyjne*. Za jego główny cel przyjęto stworzenie w całym regionie jak najlepszych warunków pozwalających na rozwój społeczeństwa informacyjnego. To przede wszystkim poszerzenie palety usług świadczonych drogą elektroniczną, a także szybki i bezpieczny dostęp do sieci internetowej. Realizacja priorytetu była prowadzona poprzez dwa działania: Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego oraz Rozwój elektronicznych usług publicznych.

Na realizację celów priorytetu II alokowano kwotę 150 000 000 EUR, co stanowi 8,59% wartości całego Programu. Do końca okresu sprawozdawczego (31.12.2014 r.) złożono 279 poprawnych wniosków o dofinansowanie na kwotę 191 400 000 EUR, co stanowi 128% całej alokacji. Z tej liczby, do dofinansowania wybrano 225 projektów na kwotę 168 480 000 EUR. Certyfikowane wydatki na koniec roku sprawozdawczego osiągnęły kwotę 71 170 000 EUR. Kwota ta to 47% całej dostępnej alokacji.

¹⁵ *ibid.*

Ze względu na charakter celów priorytetu II, największą grupą beneficjentów były jst, ponieważ to do ich zadań należy realizacja usług publicznych, w tym świadczonych drogą elektroniczną. Grupy beneficjentów przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Umowy priorytetu II, według typów beneficjentów

Typ beneficjenta	Ilość umów	% wszystkich umów
Jednostki samorządu terytorialnego	150	70,4
Inne	45	21,1
Przedsiębiorstwa	9	4,3
Organy władzy, administracji rządowej	4	1,9
Organizacje non profit	3	1,4
Uczelnie, Jednostki naukowe	2	0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Właściwa realizacja celów priorytetu II, zapewniła warunki niezbędne do sprostanienia konkurencyjności regionu w rywalizacji na polu nowoczesnej gospodarki, opartej o wiedzę. Współcześnie bowiem jak najszerzy dostęp do informacji i szybkiej komunikacji, stanowi niezbędne podstawy rozwoju społeczeństwa informatycznego. Systematyczny i zrównoważony rozwój dostępu do nowoczesnej komunikacji ma zapewnić województwu śląskiemu równoprawne konkurowanie z innymi regionami, nie tylko w kraju, ale również w całej UE. Już obecnie region ten jest jednym z dwóch liderów w zakresie budowy społeczeństwa informatycznego, z dużym odsetkiem skomputeryzowanych przedsiębiorstw (95,7%), posiadających własne strony internetowe oraz korzystających z usług e-administracji. Uzyskane wyniki sprawiają, że w kolejnym RPO WSL na lata 2014–2020, Śląskie planuje przeznaczyć środki m.in. na wsparcie w wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach.

W 2014 roku w ramach priorytetu zostały zrealizowane wszystkie zaplanowane czynności, co oznacza, że okresie sprawozdawczym nie odnotowano żadnych problemów z jego wdrażaniem.

Priorytet III realizował program *Turystyka*, a jego głównym celem był wzrost konkurencyjności turystycznej regionu. W jego ramach wsparciu podlegały działania związane z szeroko pojmowaną poprawą dostępu do usług turystycznych (budowa systemu informacji turystycznej, infrastruktury okołoturystycznej czy promocji turystyki i rozbudowa infrastruktury zaplecza turystycznego). Do zrealizowania zadań priorytetu III służyły cztery działania: infrastruktura zaplecza turystycznego, infrastruktura okołoturystyczna, systemy informacji turystycznej oraz promocja turystyki.

Na realizację priorytetu alokowano 110 420 000 EUR, co stanowi 6,32% wartości całkowitej Programu, a IZ RPO WSL w okresie sprawozdawczym (1.01.20014–31.12.2014) nie dokonała żadnych zmian w alokacji priorytetu. Od początku działania Programu (27.12.2007 r.) podpisano 536 umów o łącznej wartości dofinansowania 107 690 000 EUR.

Największy udział w Programie przez cały okres jego trwania miały mps i jst, realizując około 97% projektów. Ilościowo przedsiębiorcy byli liderami spośród wszystkich beneficjentów. Wartościowo natomiast, to jst zrealizowały 62% całkowitej kwoty Programu. Alokacje środków wg tego kryterium przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Umowy Priorytetu III, według typów beneficjentów

Typ beneficjenta	Liczba umów	% wszystkich umów
Przedsiębiorstwa	357	66,6
Jednostki samorządu terytorialnego	164	30,6
Organizacje non profit	10	1,9
Inne	5	0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Największy w Polsce stopień urbanizacji w województwie sprawiał w sposób oczywisty, że większość projektów była realizowana na terenach miejskich. Jednak uwzględniając wartość przeliczeniową na głowę mieszkańca, obszary wiejskie nie zostały poszkodowane. Dane w tym zakresie przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Środki i liczba umów priorytetu III, z podziałem na obszary

Obszary	Dofinansowanie w mln EUR	Liczba umów
Miejski	74,86	368
Wiejski	26,44	138
Górski	6,39	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Najwięcej projektów zrealizowano w powiatach południowych, bielskim i cieszyńskim. To rejony o dużym potencjale turystycznym. Różnorodność oferty turystycznej, teraz wzmocnionej inwestycjami ze środków UE, poprawiła jego konkurencyjność również na poziomie krajowym¹⁶.

¹⁶ *Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 rok*, dostęp: 14.05.2016.

W IV priorytecie realizowany był program *Kultura*. Jego celem był wzrost znaczenia kultury traktowanej jako ważny czynnik rozwoju społecznego i gospodarczego. Wspieranie zadań rozwijających infrastrukturę sfery kultury, rozbudowa systemu informacji kulturalnej oraz promocja kultury odbywały się poprzez trzy działania: infrastruktura kultury, systemy informacji kulturalnej oraz promocja kultury.

Łączna wartość dofinansowania w ramach tego priorytetu wyniosła 52 850 000 EUR. Najczęściej w rozwój kultury inwestowały samorządy lub podległe im jednostki kultury. To spowodowało, że stały się najaktywniejszymi podmiotami w priorytecie IV. Złożyły one 115 projektów (82%), na kwotę dofinansowania 33 000 000 EUR. Pozostałe (18%) kwoty otrzymały organizacje pozarządowe.

Charakterystyczne dla Śląskiego jest występowanie obiektów kultury w większości na obszarach miejskich. Dlatego też liczba realizowanych projektów na obszarach wiejskich była prawie dwukrotnie niższa. Obrazuje to tabela 6.

Tabela 6. Środki i liczby umów priorytetu IV, z podziałem na obszary

Obszary	Dofinansowanie w mln EUR	Liczba umów
Miejski	40,78	90
Wiejski	10,51	44
Górski	1,56	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Najaktywniejszy udział w pozyskiwaniu środków z priorytetu IV brały powiaty z subregionu centralnego i zachodniego.

W Priorytecie V realizowany był program *Środowisko*, którego celem była ochrona i poprawa jakości środowiska, uzyskiwana poprzez realizację zadań w zakresie poprawy infrastruktury wodno-ściekowej, nowoczesne gospodarowanie odpadami, prace nad poprawą jakości powietrza i zwiększeniem wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, a także zarządzanie środowiskiem oraz ochroną dziedzictwa przyrodniczego. Realizacja priorytetu odbywała się za pomocą pięciu działań: gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami, czyste powietrze i odnawialne źródła energii, zarządzanie środowiskiem oraz dziedzictwo przyrodnicze.

Alokowana na realizację priorytetu V kwota 180 678 600 EUR, to 10,34% wartości całego programu. Do dofinansowania zakwalifikowano 234 projekty, z czego 20 wybrano w roku sprawozdawczym. Do końca roku 2014 certyfikowano 153 350 000 EUR, to jest 85% alokacji¹⁷.

¹⁷ *ibid.*

Główną grupę beneficjentów stanowiły jst – zawarły one 178 umów na kwotę 144 780 000 EUR, a występujące w priorytecie przedsiębiorstwa wchodziły w skład pakietów partnerskich z udziałem jst lub ch związków i stowarzyszeń.

Inwestycje realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego objęły przede wszystkim obiekty, urządzenia i sieci infrastruktury technicznej i społecznej, co tworzyło warunki dla wzrostu konkurencyjności jednostki terytorialnej oraz poprawy ilości i jakości realizowanych usług komunalnych i społecznych¹⁸.

Budowa obiektów infrastruktury wymaga wysokich nakładów kapitałowych. Cechuje je: bryłowość, wysokie koszty realizacji oraz długi okres budowy. Są one zazwyczaj realizowane z wyższymi mocami przerobowymi czy produkcyjnymi niż aktualne w okresie realizacji, co może często skutkować niewykorzystaniem potencjału inwestycji w początkowych fazach jej eksploatacji. Cechą inwestycji infrastrukturalnych są wysokie koszty jednostkowe oraz znaczący udział kosztów stałych w ogólnej strukturze wydatków. Może być to przyczyną generowania strat, zwłaszcza w początkowym okresie fazy eksploatacyjnej. Wraz z upływem czasu niekorzystne relacje kosztów i przychodów powinny ulegać odwróceniu¹⁹.

Większość projektów tego priorytetu została zrealizowana w miastach. Jednak podział kwotowy nie wykazuje już tak dużej przewagi miast nad obszarami wiejskimi. Również projekty z zakresu infrastruktury wodno-ściekowej, przyczyniającej się do wzrostu gospodarczego, zrealizowane na terenach wiejskich stanowią 32% wszystkich. Informacje w tym zakresie zawarto w tabeli 7.

Tabela 7. Kwoty środków i liczby umów priorytetu V, z podziałem na obszary

Obszary	Dofinansowanie w mln EUR	Liczba umów
Miejski	90,39	136
Wiejski	85,54	84
Górski	3,63	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Powiaty z subregionu południowego zrealizowały najwięcej projektów z priorytetu V, wśród nich liderem jest powiat tarnogórski z 19 realizowanymi projektami.

Duże znaczenie miał Priorytet VI *Zrównoważony rozwój miast*. Jego głównym celem był wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskich w województwie. Rewitalizacja terenów zdegradowanych i wzmacnianie istniejących regionalnych

¹⁸ J. Sierak, *Inwestycje jednostek samorządu terytorialnego i ich finansowanie w ujęciu rocznym i wieloletnim*, w: „Myśl ekonomiczna i polityczna” nr 4/2014.

¹⁹ *ibid.*

ośrodków wzrostu odbywały się za pośrednictwem dwóch działań: wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu oraz rewitalizacja obszarów zdegradowanych.

Na realizację priorytetu VI alokowano 312 802 445 EUR, tj. 17,90% całkowitej wartości Programu. Od początku Programu podpisano 138 umów o wartości dofinansowania 310 120 000 EUR, stanowiących 99,14% dostępnej alokacji priorytetu²⁰.

Najliczniejszą grupą beneficjentów (92 podpisane umowy na kwotę 208 100 000 EUR) były jst. Inne liczne grupy to spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe oraz przedsiębiorstwa będące jednostkami organizacyjnymi jst. Podział środków na poszczególne grupy beneficjentów obrazuje tabela 8.

Tabela 8. Liczba złożonych umów priorytetu VI, według typów beneficjentów

Typ beneficjenta	Liczba umów	% wszystkich umów
Jednostki samorządu terytorialnego	92	66,7
Inne	32	23,2
Organizacje non profit	10	7,2
Uczelnie, jednostki naukowe	3	2,2
Przedsiębiorstwa	1	0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Charakter priorytetu VI kierowanego z definicji do obszarów miast sprawił, że 92% środków zostało skierowanych na tereny miejskie, a tylko 6% środków trafiło na tereny wiejskie. Wsparcie uzyskali głównie beneficjenci z subregionów centralnego i południowego.

Zadaniem Priorytetu VII była realizacja programu *Transport*. Ukształtowanie efektywnego i zintegrowanego systemu transportowego to główny cel tego priorytetu, za pomocą którego wspierana była modernizacja i rozbudowa sieci dróg oraz transport publiczny. Odbywało się to poprzez dwa działania: modernizacja i rozbudowa sieci drogowej oraz transport publiczny.

Alokacja w wysokości 460 254 825 EUR stanowiła 23,6% wartości całego Programu. Do końca 2014 roku podpisano 218 umów na łączną wartość 456 020 000 EUR. Stanowi to 98% całej alokacji na priorytet.

Biorcami środków były jst (66,3%) oraz przedsiębiorstwa z większościami udziałami jst i związków jst (3,7%). Obszary miejskie zaabsorbowały ponad 84%

²⁰ *Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 rok*, dostęp: 14.05.2016.

wszystkich środków, resztę – obszary wiejskie, przede wszystkim z subregionu centralnego.

Liderem pozyskania środków w VII priorytecie pośród powiatów ziemskich był powiat wodzisławski, pozyskana kwota to 15 210 000 EUR, a z miast Katowice – 128 710 000 EUR i Częstochowa – 36 830 000 EUR.

W ramach Priorytetu VIII realizowano program *Infrastruktura edukacyjna*. Celem podejmowanych w jego ramach zadań było wzmacnianie i rozwój przedsięwzięć budujących społeczeństwo o wysokich kwalifikacjach zawodowych, które są poszukiwane na rynku pracy. Główne wsparcie w ramach priorytetu dotyczy projektów ze sfery szkolnictwa wyższego, podniesienia poziomu istniejącej infrastruktury oświatowej oraz infrastruktury kształcenia ustawicznego. Realizacja priorytetu odbywała się poprzez trzy działania: infrastruktura szkolnictwa wyższego, infrastruktura placówek oświaty oraz infrastruktura kształcenia ustawicznego.

Umiejętności i wiedza jednostek mają kluczowe znaczenie dla ich pozycji na rynku pracy. Osoby z wyższym wykształceniem i doświadczeniem zawodowym nie tylko otrzymują wyższe wynagrodzenia za swoją pracę, ale także mają większą szansę na zatrudnienie²¹.

Realizacja priorytetu VIII to 82 480 000 EUR alokowanych środków, które stanowiły 5% wartości całego Programu. Podpisano 98 umów na całkowitą kwotę dofinansowania 82 200 000 EUR. Stanowiło to 99% dostępnej w priorytecie alokacji.

Najczęściej w realizacji projektów udział brały jst, które złożyły 59 projektów z kwotą dofinansowania w wysokości 39 300 000 EUR. Uczelnie i jednostki naukowe podjęły się realizacji 33 projektów na kwotę 37 340 000 EUR. Pod szyldem przedsiębiorstw projekty realizowały osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki oświatowe. Organizacje non profit podpisały 5 umów.

Wykorzystanie środków priorytetu VIII w terenach miejskich przekroczyło 78% wszystkich. Tereny wiejskie wchłonęły około 19% środków. Beneficjenci najczęściej pochodzili z centrum województwa. Z miast największe środki otrzymały Katowice – 20 080 000 EUR oraz Częstochowa – 12 240 000 EUR. Najaktywniejszy powiat ziemski – powiat cieszyński – pozyskał 3 580 000 EUR.

Priorytet IX to realizacja programu *Zdrowie i Rekreacja*. W tym priorytecie za cel główny postawiono poprawę stanu zdrowia mieszkańców woj. śląskiego. Wsparcie uzyskały projekty nakierowane na poprawę stanu leczenia zamkniętego, otwartego oraz infrastruktury sportowej. Służyły temu trzy działania: infrastruktura leczenia zamkniętego, infrastruktura leczenia otwartego oraz lokalna infrastruktura sportowa.

²¹ J. Czapiński, T. Panek, *Diagnoza społeczna 2009 – warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Warszawa 2009.

Na potrzeby realizacji IX priorytetu alokowano 57 759 000 EUR, czyli 3,3% kwoty całego Programu. Od początku działania Programu (27.12.2007) podpisano 178 umów o wartości dofinansowania 57 040 000 EUR, tj. 98% alokacji. W tym priorytecie często dochodziło do aneksowania umów z tytułu powstałych w trakcie ich realizacji oszczędności. Jednak pomimo tych zmian, do końca 2014 roku certyfikowano wydatki w kwocie 55 450 000 EUR, czyli 96% dostępnej alokacji.

W tym priorytecie IX największą liczbę wniosków i największe kwoty uzyskały jst – 52,3% umów o wartości 29 810 000 EUR; 22 940 000 EUR uzyskały spółdzielnie i ZOZ-y publiczne oraz niepubliczne. Wymienione w tabeli 9. przedsiębiorstwa są własnością jst.

Tabela 9. Liczba złożonych umów priorytetu IX, według typów beneficjentów

Typ beneficjenta	Ilość umów	% wszystkich umów
Jednostki samorządu terytorialnego	88	49,4
Inne	77	43,3
Przedsiębiorstwa	8	4,5
Organizacje non profit	5	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Na tereny miejskie skierowano 78% środków, tereny wiejskie zaabsorbowały około 18% środków priorytetu. Jest to charakterystyczny rezultat wynikający ze stopnia urbanizacji województwa. Dane liczbowe w tym zakresie przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Kwoty środków i liczby umów priorytetu IX, z podziałem na obszary

Obszary	Dofinansowanie w mln EUR	Liczba umów
Miejski	44,76	126
Wiejski	10,74	46
Górski	1,53	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji RPO WSL za 2014 r.

Miasta Bielsko-Biała z dotacją 4 180 000 EUR oraz Piekary Śląskie – 3 530 000 EUR są największymi beneficjentami z powiatów grodzkich. Z powiatów ziemskich najwięcej środków pozyskał powiat cieszyński – 4 610 000 EUR. Najwięcej środków IX priorytetu przyciągnęły centrum i południe województwa, a problemy w jego realizacji nie wystąpiły.

W Priorytecie X realizowany jest program *Pomoc techniczna*. Za cel postawiono tu wysoką skuteczność w absorbowaniu środków w ramach RPO WSL na

lata 2007–2013. Wymagało to systematycznego wspierania procesów związanych z zarządzaniem, monitorowaniem, oceną, kontrolą i ewaluacją realizacji RPO. Przedsięwzięcia zwiększające zdolności wdrażania funduszy, informacja i promocja Programu były realizowane poprzez dwa działania: wsparcie procesu zarządzania i wdrażania oraz działania informacyjne i promocyjne.

Według planów na realizację procesu alokowano 43 196 934 EUR (2,47% środków całego Programu). Wysokość alokacji na działanie pierwsze wynosiła 39 196 934 EUR, co stanowi 91% całej alokacji, zaś wydatki na działanie drugie to kwota 4 000 000 EUR, tj. około 9% alokacji.

W priorytecie X wyznaczono wskaźniki realizacji zadań, które były wyliczane corocznie przez cały czas trwania Programu. I tak dla działania pierwszego wyznaczono 4 wskaźniki produktu. Dla działania drugiego wyznaczono zaś 6 wskaźników produktu oraz 1 wskaźnik rezultatu. Część ze wskaźników w obydwu działaniach była taka sama, 7 się nie powtarzało. W 5-ciu przypadkach na 7 wskaźniki produktu zostały zrealizowane w całości. W jednym przypadku wskazanie wskaźnika niewiele dzieli od 100% realizacji. Tylko w jednym przypadku (spadające zapotrzebowanie na szkolenia i spotkania informacyjne) wskazanie wskaźnika jest dalekie od realizacji, choć odnotowano wzrost jego realizacji w okresie sprawozdawczym o 1000 osób²².

Szereg przedsięwzięć takich jak informacja, promocja, edukacja, ewaluacja czy wymiana doświadczeń, realizowano przez cały okres Programu, kierując je do opinii publicznej, beneficjentów, zainteresowanych udziałem czy do partnerów społecznych i gospodarczych. IZ RPO WSL przyczyniała się do rozpowszechniania dobrych praktyk, promując zrealizowane już projekty adresowane do mieszkańców, wskazując na wynikające z nich korzyści i zachodzące pozytywne zmiany²³.

Podsumowanie

Wykonanie zakładanych wskaźników realizacji zadań Programu w woj. śląskim przedstawia się dobrze. Przyczynił się do tego niewątpliwie stały monitoring realizacji. Wykonano wszystkie zaplanowane czynności, a cel każdego z priorytetów został w pełni zrealizowany (z wyjątkiem powyżej opisanego ostatniego działania). Potwierdzają to sprawozdania półroczne i końcowe za okresy sprawozdawcze.

Wyrwykowe zapytania kontrolne ze strony UE wykazały, że realizacja Programu mieści się w zakładanych parametrach. W opinii IZ nie pojawiły się sygnały, które mogłyby mieć wpływ na zakłócenia w realizacji zadań Programu.

²² *Sprawozdania roczne z realizacji RPO WSL 2007–2013 za 2014 rok*, Załącznik IV – Postęp fizyczny RPO WSL wg priorytetów, dostęp: 15.05.2016.

²³ *Sprawozdania roczne z realizacji RPO WSL 2007–2013 za 2014 rok*, Załącznik X. Formularz sprawozdawczy dotyczący promocji i informacji, dostęp: 15.05.2016.

Zgodnie z założeniami, głównymi beneficjentami były przedsiębiorstwa i jst. To doprowadziło do planowego uzupełnienia deficytów np.: w uzbrajaniu terenów, wdrażaniu nowych produktów czy też uzyskaniu pozycji jednego z krajowych liderów w korzystaniu z e-usług czy komputeryzacji przedsiębiorstw. Województwo inwestycjami wzmocniło przedsiębiorstwa w sektorze turystycznym i infrastrukturę kulturalną, co powinno podnieść jakość życia oraz poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców.

Staranna realizacja działań w ramach wszystkich dziesięciu priorytetów, prowadzi do zauważalnego wzrostu konkurencyjności regionu, przyczynia się do jego równomiernego rozwoju, a także wpływa pozytywnie na wizerunek województwa. O właściwych efektach i wysokim poziomie realizacji zadań Programu, świadczy otrzymanie w dniu 13.05.2016 roku przez Międzynarodowe Centrum Kongresowe w Katowicach pierwszej nagrody SARP. Ta prestiżowa nagroda Stowarzyszenia Architektów Polskich o randze ogólnopolskiej została przyznana MCK za najlepszy projekt i realizację dla budynku powstałego ze środków publicznych w 2015 roku.

Bibliografia

1. Czapiński J., Panek T., *Diagnoza społeczna 2009 – warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Warszawa 2009.
2. Gierańczyk W., *Badania i rozwój jako element przedsiębiorczości w krajach europejskich*, „Przedsiębiorczość – Edukacja” nr 6/2010, s. 34.
3. *Sprawozdanie roczne z realizacji RPO WSL na lata 2007–2013*, Katowice 2015, www.slaskie.pl, dostęp: 12.05.2016.
4. *Sprawozdania roczne z realizacji RPO WSL 2007–2013 za 2014 rok*, Załącznik IV – Postęp fizyczny RPO WSL wg priorytetów, dostęp: 15.05.2016.
5. *Sprawozdania roczne z realizacji RPO WSL 2007–2013 za 2014 rok*, Załącznik X – Formularz sprawozdawczy dotyczący promocji i informacji, dostęp: 15.05.2016.
6. Sierak J., *Inwestycje jednostek samorządu terytorialnego i ich finansowanie w ujęciu rocznym i wieloletnim*, „Myśl ekonomiczna i polityczna” nr 4/2014.
7. Żelazny R., *Ekonomia wieku informacji i wiedzy – w kierunku teorii gospodarki wiedzy i nowej specjalizacji*, w: *Rozwój ekonomii jako dziedziny nauki ze szczególnym uwzględnieniem tendencji do specjalizacji*, (red.) G. Musiał, Wydawnictwo UE, Katowice 2011, s. 81–83.

Efekty wykorzystania funduszy unijnych w województwie lubuskim

1. Wstęp

Województwo lubuskie położone jest w środkowozachodniej Polsce, w bezpośrednim sąsiedztwie Niemiec (landów Brandenburgii i Saksonii). Od strony północnej graniczy z województwem zachodniopomorskim, od wschodniej z wielkopolskim, a od południowej z dolnośląskim. Atutem wynikającym z położenia geograficznego regionu jest dostępność szlaków komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym, łączących zachód ze wschodem Europy oraz Skandynawię z południem kontynentu. Na uwagę zasługuje międzymetropolitalne położenie województwa, w pobliżu aglomeracji berlińskiej, wrocławskiej, poznańskiej i szczecińskiej. Taki układ należy uznać z jednej strony za potencjał z uwagi na możliwość rozprzestrzeniania procesów rozwojowych z metropolii uznanych za ośrodki wzrostu, z drugiej natomiast powoduje on duże wyzwania w zakresie konkurencyjności i koncentracji zasobów. Jednocześnie region lubuski pozostaje w peryferyjnym położeniu względem stołecznego ośrodka państwa, Warszawy. Największe miasta regionu, tj. Zielona Góra (ok. 120 tys. mieszkańców) i Gorzów Wielkopolski (ok. 125 tys. mieszkańców) dzielą między siebie funkcje ośrodków wojewódzkich i regionalnych ośrodków wzrostu. W Zielonej Górze zlokalizowana jest siedziba organów samorządu województwa (sejmiku, zarządu i marszałka), a w Gorzowie Wielkopolskim funkcjonuje siedziba organów administracji rządowej (wojewody). Odległość między miastami wojewódzkimi wynosi ok. 120 km, co powoduje ich niezależne względem siebie funkcjonowanie. Dwa główne lubuskie miasta należą w skali kraju do miast średnich. Z powodu braku silnego ośrodka metropolitalnego region ma ograniczoną zdolność podejmowania konkurencji w niektórych obszarach, wymagających dużych i dynamicznych miast metropolitalnych¹.

¹ Opracowane na podstawie informacji ze strony www.lubuskie.pl

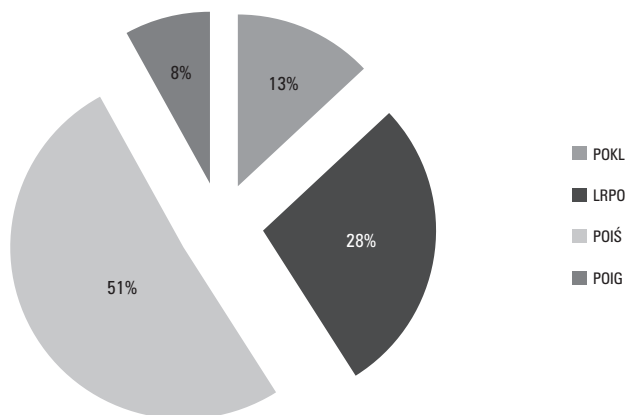
2. Wykorzystanie środków pomocowy UE w województwie lubuskim

Dotychczasowe doświadczenia województwa lubuskiego w pozyskaniu środków UE wskazują, że w odróżnieniu od pozostałych regionów, w łącznej wydatkowanej kwocie środków UE wysoki odsetek dotyczy projektów przedsiębiorców, niższy zaś dużych projektów infrastrukturalnych w ramach Funduszu Spójności².

Od początku uruchomienia programów realizowanych w ramach czterech programów operacyjnych (Infrastruktura i Środowisko, Kapitał Ludzki, Innowacyjna Gospodarka, Lubuski Regionalny Program Operacyjny) do 31 sierpnia 2015 r. podpisane zostały 2934 umowy o dofinansowanie projektów realizowanych na terenie woj. lubuskiego, z czego zakończono (wniosek o płatność końcową) 1923 projekty. Dotychczasowa wartość ogółem podpisanych umów wyniosła 11,6 mld PLN, natomiast **dofinansowanie UE 6,7 mld PLN**, co stanowi 2,48% kwoty rozdysponowanej w całym kraju³. W przeliczeniu na jednego mieszkańca w woj. lubuskim dofinansowanie UE wyniosło 6572 PLN i jest to kwota niższa od średniej krajowej, stanowiącej 7012 PLN.

Na rysunku 1. przedstawiono wartość procentową unijnego dofinansowania w rozbiciu na poszczególne programy operacyjne.

Rysunek 1. Struktura dotychczasowego wsparcia UE z podziałem na programy operacyjne (LRPO, POIG, POIŚ i POKL)

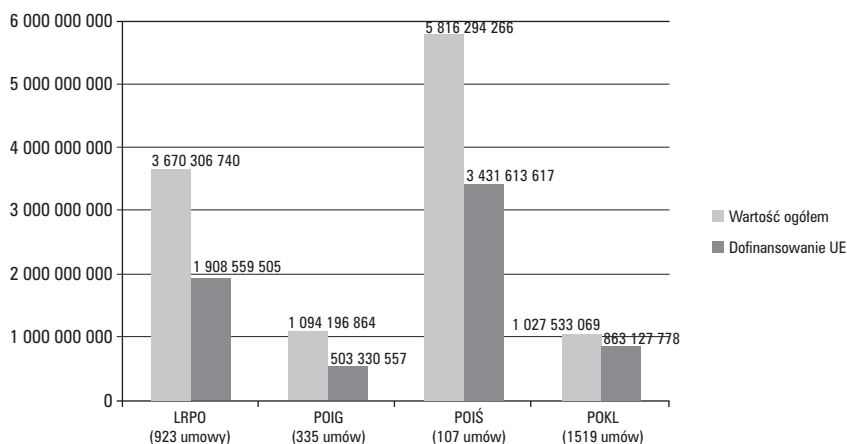
Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Lubuskiego Urzędu Marszałkowskiego.

² W. Sługocki, *Lubuskie doświadczenia w wykorzystaniu funduszy Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2004, s. 136.

³ Opracowano na podstawie Raportu Urzędu Marszałkowskiego Woj. Lubuskiego pn. „Wykorzystanie funduszy strukturalnych w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (LRPO), Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG), Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIŚ) oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL)”.

W ramach czterech Programów Operacyjnych (wykres 1) największa wartość dofinansowania UE (w przeliczeniu na liczbę podpisanych umów w woj. lubuskim) dotyczy POIiŚ (3,4 mld PLN). Na drugiej pozycji znajduje się LRPO (1,9 mld PLN), następnie POKL (0,9 mld PLN). Na ostatniej pozycji uplasował się POIG (0,5 mld PLN).

Wykres 1. Wartość podpisanych umów w podziale na programy operacyjne wg stanu na 31 sierpnia 2014 r. (projekty realizowane na terenie woj. lubuskiego) – wartość ogółem i dofinansowanie UE wg umów realizowanych na terenie woj. lubuskiego w podziale na programy operacyjne (LRPO, POIG, POIiŚ i POKL)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Lubuskiego Urzędu Marszałkowskiego.

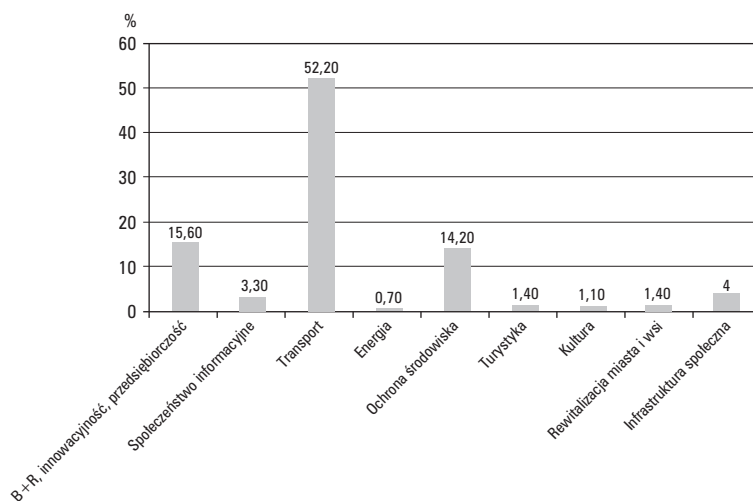
Największa liczba umów o dofinansowanie podpisana została w ramach POKL (1.519), następnie LRPO (973), POIG (335) oraz POIiŚ (107). Należy zauważyć, iż w przypadku POIiŚ pomimo najmniejszej liczby zawartych dotychczas umów o dofinansowanie wartość realizowanych projektów w woj. lubuskim była największa.

Kierunki interwencji

W ramach polityki spójności kierunkiem wsparcia konsumującym najwięcej dofinansowania w województwie w okresie 2007–2013 był transport – na ten cel wydano ok. 52% ogółu środków. Największym projektem realizowanym w województwie w ramach POIiŚ była *Budowa drogi ekspresowej S3 odcinek Gorzów Wlkp. – Nowa Sól, na odcinku Gorzów Wlkp. – Sulechów* (beneficjent: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie) z kwotą dofinansowania 1,57 mld PLN. Kolejną pozycję wśród kierunków interwencji, ale już tylko z ok. 15% udziałem, zajmują B+R i ochrona środowiska (z podobnym wynikiem),

a następnie energia (6,7%), infrastruktura społeczna (4,0%), społeczeństwo informacyjne (3,3%), turystyka i rewitalizacja (po 1,4%).

Wykres 2. Wartość dofinansowania dla woj. lubuskiego w podziale na kierunki interwencji – udział procentowy dofinansowania UE wg umów realizowanych na terenie woj. lubuskiego w ramach programów operacyjnych (LRPO, POIG, POIS i POKL) w podziale na kierunek wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Lubuskiego Urzędu Marszałkowskiego.

Zgodnie z informacjami i raportami przygotowanymi na zlecenie Lubuskiego Urzędu Marszałkowskiego najpopularniejszym programem operacyjnym wśród lubuskich Beneficjentów był **Program Operacyjny Kapitał Ludzki** (1188 podpisanych umów przez 538 Beneficjentów). W ramach POKL dominują Beneficjenci z powiatu miasto Zielona Góra (329 podpisanych umów, ok. 28%), na drugim miejscu znalazł się powiat miasto Gorzów Wlkp. (135 podpisanych umów, ok. 11%), kolejny, to powiat żagański (85 umów, ok. 7%). Na ostatnim miejscu znajduje się powiat wschowski, w którym podpisano zaledwie 28 umów o dofinansowanie (2%).

Program ten był w całości realizowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem strategicznym programu było umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym. Cele POKL to wzrost poziomu zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego, wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa oraz zwiększenie spójności społecznej i terytorialnej.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki składał się z dziesięciu priorytetów, realizowanych równolegle na poziomie centralnym (priorytety I–V) i regionalnym (priorytety VI–X).

W województwie lubuskim podpisanych zostało 1519 umów w ramach 9 Priorytetów: I–III, oraz V–X:

- wartość ogółem 1 027 533 069,50 PLN,
- dofinansowanie UE 860 338 663,27 PLN (84%),
- dofinansowanie per capita 842,74 PLN.

Na terenie województwa zrealizowano w ramach POKL projekty 538 beneficjentów; podpisano 1188 umów o dofinansowanie (78% wszystkich umów realizowanych w woj. lubuskim) o wartości ogółem 833 537 784,08 PLN (co stanowi 81% wartości projektów realizowanych w woj. lubuskim); dofinansowanie UE wyniosło 701 342 848,33 PLN (co stanowi 82% wartości dofinansowania uzyskanego dla realizowanych w woj. projektów); dofinansowanie UE per capita wyniosło 686,60 PLN.

Lubuski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013 był najważniejszym instrumentem polityki rozwoju województwa lubuskiego w ramach zakończonej perspektywy finansowej. Program współfinansowany był z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Głównym celem Programu było stworzenie warunków wzrostu konkurencyjności województwa poprzez wykorzystanie regionalnego potencjału endogenicznego oraz przeciwdziałanie marginalizacji zagrożonych obszarów, w tym obszarów wiejskich, przy racjonalnym gospodarowaniu zasobami i dążeniu do zapewnienia większej spójności województwa. Realizacja LRPO miała w zamierzeniach przyczynić się do wzrostu konkurencyjności gospodarczej i atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubuskiego, poprawy dostępności komunikacyjnej i stanu środowiska, a tym samym jakości i poziomu życia mieszkańców regionu, w tym zamieszkujących obszary wiejskie. Z uwagi na charakter województwa oraz liczbę ludności zamieszkującą obszary wiejskie (36% ludności województwa) w LRPO założono, że około 34% środków alokacji EFRR w ramach LRPO na lata 2007–2013 będzie przekazane na dofinansowanie projektów realizowanych na obszarach wiejskich, przy uwzględnieniu, że inwestycje realizowane w miastach często będą również w pozytywny sposób oddziaływały na rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich⁴.

W ramach LRPO podpisano umowy zrealizowane przez 392 beneficjentów. Najwięcej umów zawarli beneficjenci pochodzący z powiatu m. Zielona Góra (284 podpisane umowy, ok. 30%). Znajdujący się na drugim miejscu beneficjenci z pow. m. Gorzów Wlkp. podpisali 99 umów (ok. 11%).

⁴ *Lubuski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013*, Zarząd Województwa Lubuskiego, Zielona Góra wrzesień 2011.

W ramach perspektywy finansowej na lata 2007–2013 zaplanowano dofinansowanie z LRPO na poziomie ponad 494 mln EUR. W konsekwencji, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, województwo mogło liczyć na ok. 483 EUR.

Ogółem w województwie lubuskim w ramach tego programu podpisano 973 umowy o dofinansowanie:

- wartość umów ogółem 3 670 306 740,09 PLN,
- dofinansowanie UE 1 918 317 784,76 PLN (52%),
- dofinansowanie per capita 1878,00 PLN.

Projekty realizowane na obszarach wiejskich z Priorytetu I (Rozwój infrastruktury wzmacniającej konkurencyjność regionu) finansowane były w celu wsparcia rozwoju cywilizacyjnego wsi oraz wzrostu konkurencyjności gospodarczej tych terenów, przede wszystkim poprzez stworzenie warunków infrastrukturalnych, gwarantujących szybki wzrost ekonomiczny oraz podnoszących ich atrakcyjność gospodarczą. Cel ten realizowany był w ramach trzech działań.

Projekty realizowane na obszarach wiejskich z Priorytetu II (Stymulowanie wzrostu inwestycji w przedsiębiorstwach i wzmocnienie potencjału innowacyjnego) finansowane były w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego województwa, poprzez zintegrowanie działań dla tworzenia warunków sprzyjających wzrostowi inwestycji na poziomie regionalnym i lokalnym oraz wzrostowi zatrudnienia. Cel ten realizowany był w ramach pięciu działań.

Priorytet III (Ochrona i zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego) został ustanowiony w celu utrzymania wysokich standardów ekologicznych przez dalszą poprawę funkcjonowania infrastruktury ochrony środowiska przyrodniczego na poziomie regionalnym i lokalnym. Z Priorytetu tego finansowane były projekty w ramach trzech działań.

Dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu infrastruktury społecznej odbywało się w ramach Priorytetu IV (Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej). Jego głównym celem było stworzenie atrakcyjnych i bezpiecznych warunków życia w województwie lubuskim oraz znoszenie dysproporcji między dynamicznymi centrami wzrostu, a terenami marginalizowanymi. Rezultaty tego Priorytetu i jego oddziaływanie są jednym z podstawowych wyznaczników jakości życia na wsi. Cel ten realizowany był w ramach trzech działań.

Głównym celem Priorytetu V (Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej i kulturowej) był wzrost konkurencyjności oferty turystycznej oraz wykorzystanie potencjału kultury, a także podjęcie działań w celu zachowania obiektów dziedzictwa kulturowego dla podniesienia atrakcyjności regionu na rynku krajowym i międzynarodowym. Realizacja Priorytetu przyczyniła się do wzrostu znaczenia turystyki i kultury jako czynnika stymulującego rozwój gospodarczy i społeczny województwa.

W ramach Priorytetu VI (Pomoc techniczna) zrealizowano wsparcie w realizacji LRPO na terenie województwa.

W tabeli poniżej zestawione są poszczególne priorytety LRPO w podziale na zrealizowaną liczbę umów, ich wartości ogółem, przyznane środki unijne. Także w ujęciu procentowym.

Numer Priorytetu LRPO	Liczba umów	Wartość ogółem w PLN	%	Dofinansowanie UE w PLN	%
I. Rozwój infrastruktury wzmacniającej konkurencyjność regionu	123	1066929472,47	29	667393839,06	35
II. Stymulowanie wzrostu inwestycji w przedsiębiorstwach i wzmocnienie potencjału innowacyjnego	571	1039862691,36	28	426504737,47	22
III. Ochrona i zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego	134	508520024,27	14	331562866,41	17
IV. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej	98	537086710,63	15	292146670,07	15
V. Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej i kulturowej	18	451695970,93	12	144429582,78	8
VI. Pomoc techniczna	29	66211870,43	2	56280088,97	3
Suma	973	3670306740,09	100	1918317784,76	100

Źródło: lubuskie.pl

Dzięki wdrożeniu lubuskiego RPO w dużym stopniu udało się wpłynąć na poprawę infrastruktury transportowej, wodno-ściekowej, wsparcie przedsiębiorczości, a także na dostęp do usług teleinformatycznych. Ponadto nastąpiło wsparcie w zakresie infrastruktury oświatowej, poprzez rozbudowę obiektów szkolnych, w tym hal sportowych, basenów itp. W znacznym stopniu ograniczone zostały deficyty w gospodarce ściekowej, jednak ogrom problemu powoduje, że nadal jest aktualny. W wyniku realizacji projektów poszczególne gminy obniżyły koszty eksploatacji energii elektrycznej poprzez wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych oraz ogrzewanie za pomocą pompy ciepła.

Grupami beneficjentów, które (według wartości umów/decyzji o dofinansowaniu) w największym stopniu skorzystały ze wsparcia z lubuskiego RPO były: jst, uczelnie wyższe, msp, dalej zakłady opieki zdrowotnej i najmniej stowarzyszenia.

W ramach **Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka** podpisanych zostało 309 umów zrealizowanych przez 217 beneficjentów. Największa liczba beneficjentów pochodzi z powiatu m. Zielona Góra (124 podpisane umowy, ok. 40%). Znajdujący się na drugim miejscu beneficjenci z powiatu m. Gorzów Wlkp. podpisali 39 umów (ok. 13%).

Program miał na celu wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności (w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym). W ramach POIG wsparcie mogły otrzymać przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu oraz jednostki naukowe, które chciały pomóc firmom we wdrażaniu najnowszych rozwiązań technologicznych. Ponadto POIG finansował duże projekty, które miały na celu stworzenie odpowiednich warunków rozwoju dla innowacyjnych przedsiębiorstw. W okresie 2007–2013 istotne było to, aby firma, która chce pozyskać środki z POIG chciała realizować projekt związany z innowacyjnością produktową (wytworzenie nowego, lepszego produktu), procesową (wytworzenie produktu w inny, nowocześniejszy sposób), marketingową lub organizacyjną. Należy pamiętać, że w ramach POIG nie była wspierana innowacyjność na poziomie lokalnym lub regionalnym. Tego rodzaju innowacyjne projekty (tzn. o zasięgu lokalnym i regionalnym) były finansowane z Regionalnych Programów Operacyjnych i Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

Głównym celem POIG był rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Cel ten został osiągnięty poprzez zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw, wzrost konkurencyjności polskiej nauki, zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym, zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym, tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy, wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.

Ogółem w województwie lubuskim w ramach POIG podpisano 335 umów o dofinansowanie:

- wartość umów ogółem 1 094 196 864,24 PLN,
- dofinansowanie UE 502 471 292,56 PLN (46%),
- dofinansowanie per capita 491,91 PLN.

Efekty rzeczowe realizacji projektów to:

- udostępnienie 371,25 ha terenów inwestycyjnych,
- wsparcie 272 przedsiębiorstw (w tym: 142 mikroprzedsiębiorstw; 85 małych; 45 średnich),
- utworzenie 840,75 miejsc pracy.
- 164,32 tys. badań wykonano za pomocą sprzętu medycznego zakupionego w wyniku realizacji projektów,
- wyposażenie 11 ośrodków medycznych w sprzęt medyczny lub jego zmodernizowanie.

- zmodernizowano i wybudowano 193,46 km sieci kanalizacyjnej i wodociągowej,
- przyłączono do nowej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej 865 osób,
- przyłączono do nowej lub zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej 16 157 osób,
- zabezpieczono przed pożarami lasów i innymi zagrożeniami 681 176 osób,
- na 40 ha zagrożonych obszarów podniesiono stopień bezpieczeństwa przeciwpowodziowego,
- wybudowano 4 remizy strażackie,
- zrekonstruowano 109,79 km dróg,
- zrekonstruowano 73,88 km linii kolejowych,
- wybudowano 11,72 km nowych dróg, w tym 5,30 km na obszarach wiejskich,
- 27 389 uczniów/studentów skorzystało z dofinansowanych projektów z obszaru edukacji,
- 40 obiektów z obszaru edukacji zmodernizowano, przebudowano lub doposażono,
- 326 miejscowości (tzw. białych plam) uzyskało dostęp do internetu,
- 1449 km światłowodu zostało położonych w ramach projektu „Szerokopasmowe Lubuskie”,
- 261 usług publicznych zrealizowano on-line,
- 17 ha obszarów objęto rewitalizacją,
- 137 397 osób skorzystało ze zmodernizowanej infrastruktury turystyki i kultury, w tym 14 216 turystów zagranicznych,
- zrealizowano 18 projektów mających na celu poprawę atrakcyjności obszarów lub obiektów poprzez ich rewitalizację.

Najmniejszą popularnością wśród lubuskich Beneficjentów cieszył się **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko**. W ramach POIiŚ dominowali beneficjenci z powiatu gorzowskiego oraz pow. m. Zielona Góra (po 9 podpisanych umów, ok. 17%), na drugim miejscu znalazł się powiat m. Gorzów Wlkp. (8 umów, ok. 15%). Natomiast w powiecie sulęcińskim, wschowskim oraz zielonogórskim podpisano po 1 umowie o dofinansowanie.

Celem programu była poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Poprawa stanu dróg, wody pitnej, sieci energetycznej służyć miała dwóm podstawowym celom – poprawie atrakcyjności Polski dla inwestorów oraz polepszeniu poziomu życia mieszkańców. Ogółem w województwie lubuskim w ramach POIiŚ podpisano 107 umów o dofinansowanie:

- wartość ogółem 5 816 294 266,42 PLN,
- dofinansowanie UE 3 431 196 310,52 PLN (59%),
- dofinansowanie per capita 3359,08 PLN.

Tabela 1. Liczba i wartość umów realizowanych na terenie woj. lubuskiego w ramach POIG w podziale na priorytety programu

Oś priorytetowa	Ilość umów	Wartość ogółem (PLN)	%	Dofinansowanie UE (PLN)	%
I. Badania i rozwój nowoczesnych technologii	19	100 890 672,38	9	47 536 419,18	9,5
II. Infrastruktura strefy B+R	–	0,00	–	0,00	–
III. Kapitał dla innowacji	3	4 088 898,11	0,4	3 358 331,39	0,6
IV. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia	56	828 805 545,17	76	350 290 192,10	70
V. Dyfuzja innowacji	33	5025 806,29	0,4	2 802 330,62	0,5
VI. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym	74	13 661 921,89	1,2	7 190 658,05	1,4
VII. Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji	–	0,00	–	0,00	–
VIII. Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki	150	141 724 020,40	13	9 1293 361,22	18
Suma	335	1 094 196 864,24	100	502 471 292,56	100

Źródło: lubuskie.pl

Projekty realizowane były przez 40 beneficjentów mających siedzibę w województwie lubuskim.

Dzięki inwestycjom i nieustannemu rozwojowi infrastruktury wzrosła atrakcyjność jednostki terytorialnej dla inwestorów i nowych mieszkańców.

Podsumowanie

Województwo lubuskie obok województwa opolskiego otrzymało najmniej środków pomocowych w perspektywie 2007–2013. Związane jest to nie tylko z mniejszą liczbą potencjalnych beneficjentów, ale również z charakterem samego

regionu, w którym nie ma jednego dominującego ośrodka miejskiego, zaś w dwóch największych miastach (Zielona Góra, Gorzów Wielkopolski) mieszka poniżej 200 tys. osób. Dodatkowo należy podkreślić, że na tle pozostałych województw na bardzo niskim poziomie był w Lubuskim udział środków pochodzących z Funduszu Spójności w środkach UE ogółem (tylko ok. 27%), co powodowało, że na terenie regionu nie zrealizowano ani jednej inwestycji o wartości powyżej 0,2 mld PLN. Ponadto w ramach całego POIiŚ podpisano zaledwie 107 umów (przy ponad 400 w woj. mazowieckim). Pozytywnym aspektem związanym z wdrażaniem projektów dofinansowanych ze środków UE w woj. lubuskim jest niewątpliwie fakt, że wśród ogółu beneficjentów odnotowano wysoki udział msp oraz organizacji pozarządowych (obie te grupy stanowiły łącznie ponad 80% wszystkich beneficjentów).

Podjęte na terenie województwa lubuskiego inicjatywy prorozwojowe w ramach perspektywy finansowej 2007–2013, spowodowały znaczące przeobrażenia społeczno-gospodarcze tego obszaru. Okres, w którym województwo mogło wykorzystywać środki przedakcesyjne, a następnie dostęp do pełnego wachlarza funduszy europejskich, został wykorzystany dla pozyskania środków na realizację kluczowych z punktu widzenia regionu projektów. Wskazuje na to dynamika zmian w zakresie kluczowych wskaźników na terenach wiejskich – odnotowany został znaczący przyrost sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej oraz liczby oczyszczalni ścieków, a także liczby osób korzystających z oczyszczalni ścieków. Od 2007 roku wielokrotnie wzrosły nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w sektorze publicznym i były one najwyższe w skali kraju. Województwo charakteryzuje również jeden z najwyższych w kraju wskaźników liczby dzieci do 3 lat korzystających z opieki w formach zorganizowanych. Prawie o 11% spadł wskaźnik bezrobocia osób pozostających bez pracy ponad rok. Pozytywnie kształtowała się dynamika wskaźników opisujących rolnictwo w regionie, np. wskazujących na spadek rozdrobnienia gospodarstw indywidualnych, na rzecz większych, a tym samym bardziej konkurencyjnych. Między rokiem 2007 a 2015 w województwie lubuskim spadł udział bezrobotnych z terenów wiejskich, w populacji bezrobotnych w regionie, z 44,2% do 37,1%, przy czym stopa bezrobocia rejestrowanego dla całego regionu nieznacznie wzrosła z 14 do 15,6%. Nieco wolniej niż w pozostałych województwach wzrastał wskaźnik długości dróg publicznych o nawierzchni twardej.

Bibliografia

1. Fundusze UE 2014–2020. Nowa perspektywa – nowe możliwości, (red.) M. Gwizda, M. Kosewska-Kwaśna, S. Żółciński, Warszawa 2014.
2. Sługocki W., *Lubuskie doświadczenia w wykorzystaniu funduszy Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2004.

3. Sługocki W., *Polityka regionalna Unii Europejskiej a rozwój polskich regionów – studium przypadku*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2013.
4. www.mr.gov.pl.
5. www.lubuskie.pl.
6. www.lubuskie.uw.gov.pl.
7. www.region.zgora.pl.
8. www.rpo2020.lubuskie.pl.
9. www.stat.gov.pl.

Zakończenie

Wstępując do Unii Europejskiej, Polska dołączyła do grona beneficjentów pomocy w ramach funduszy strukturalnych. Akcesja dała naszemu krajowi niezwykłą szansę nadrobienia opóźnień rozwojowych w stosunku do wiodących gospodarek Europy Zachodniej i wyrównania istniejących w kraju dysproporcji rozwojowych pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi regionami.

Poszczególne regiony naszego kraju cechuje duże zróżnicowanie w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego oraz jakości kapitału ludzkiego. Województwa zachodnie są lepiej zagospodarowane, dysponują także wyższą jakością kapitału ludzkiego niż część wschodnia kraju. Terytorialnie w dużo wyższym stopniu zaspokajane są potrzeby mieszkańców miast, gorzej sytuacja prezentuje się na obszarach wiejskich. Potwierdzają to także wyniki analiz przeprowadzonych przez autorów niniejszej publikacji. Niwelowanie istniejącego poziomu niedoborów będzie procesem długotrwałym, wymagającym bardzo wysokich nakładów finansowych.

Ważnym elementem finansowania procesów rozwoju są fundusze unijne. Polska jest beneficjentem netto budżetu Unii. Środki pozyskiwane z funduszy strukturalnych stanowią średniorocznie niecałe 3% PKB. Nie są to oczywiście wielkości decydujące o dynamice wzrostu gospodarczego, stanowią natomiast narzędzie wspomagające różnego rodzaju przedsięwzięcia, głównie o charakterze inwestycyjnym.

Na terenie dziewięciu opisanych województw rozdysponowano fundusze pomocowe w ramach RPO na łączną kwotę 9026,99 mld EUR. W podziale na analizowane województwa kwoty te rozkładają się następująco¹:

- woj. wielkopolskie 1 272,79 mln EUR,
- woj. małopolskie 1 290,27 mln EUR,
- woj. zachodniopomorskie 835,44 mln EUR,
- woj. opolskie 427,14 mln EUR,

¹ Źródło: www.mr.gov.pl

woj. dolnośląskie 1 213,14 mln EUR,
woj. pomorskie 885,06 mln EUR,
woj. kujawsko-pomorskie 951,00 mln EUR,
woj. śląskie 1 712,98 mln EUR,
woj. lubuskie 439,17 mln EUR.

Efekty pomocy strukturalnej mają charakter krótkoterminowy i długoterminowy. W krótkim okresie wyrażają się one przede wszystkim w nowych inwestycjach, zwiększeniu zamówień, wzroście zatrudnienia, dochodów pracowników i popytu konsumpcyjnego. Długoterminowe efekty to wyższa jakość kapitału ludzkiego, rozwój infrastruktury, lepsza efektywność małych i średnich przedsiębiorstw oraz wzrost konkurencyjności regionu.

Analiza oddziaływania wsparcia unijnej pomocy strukturalnej na sytuację makroekonomiczną Polski pozwala na stwierdzenie, iż umiejętne wykorzystanie funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności, przyczynia się do przyspieszenia procesów rozwoju społeczno-gospodarczego.

W okresie perspektywy finansowej 2007–2013 w Polsce następował stały wzrost konwergencji z gospodarkami krajów członkowskich Unii. Przeprowadzone przez autorów publikacji analizy wykazały, że dotacje unijne rozdysponowane w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych kierowano na projekty inwestycyjne w obszarze infrastruktury drogowej, wodociągowo-kanalizacyjnej i oczyszczania ścieków, wsparcie przedsiębiorstw, działalność innowacyjną, a także odnawialne źródła energii.

Autorzy publikacji wykazali, że we wszystkich województwach osiągnięto pozytywne efekty realizacji projektów unijnych, co doprowadziło to stopniowej poprawy konkurencyjności polskich regionów.

Informacja o autorach

dr Jacek Sierak – doktor nauk ekonomicznych, adiunkt w Katedrze Finansów i Bankowości Uczelni Łazarskiego. Opiekun Kół Naukowych: *Finansów publicznych* i *Finansowania projektów unijnych*. Specjalizuje się w problematyce finansów publicznych, finansów samorządowych oraz w ocenie efektywności projektów inwestycyjnych realizowanych przez podmioty sektora publicznego.

Kamila Lubańska – absolwentka studiów licencjackich Uczelni Łazarskiego, studentka II roku studiów magisterskich na kierunku Finanse i Bankowość. Uczestniczyła w pracach *Koła Naukowego Finansów Publicznych*. Zapalony siatkarski kibic i miłośniczka literatury kryminalnej.

Paweł Wielądek – student trzeciego roku studiów licencjackich Uczelni Łazarskiego, Wydział Ekonomii i Zarządzania. Uczestnik *Koła Naukowego Finansów Publicznych*.

Marcin Sienicki – absolwent Studiów Licencjackich Uczelni Łazarskiego, student I roku studiów magisterskich na kierunku Ekonomia. Przewodniczący kół naukowych: *Zarządzanie Projektem*; *Finansowanie Projektów Unijnych*. Interesuje się polityką, gospodarką oraz sportem.

Tetiana Kononenko – studentka trzeciego roku Uczelni Łazarskiego, Wydział Ekonomii i Zarządzania, specjalizacja: doradztwo finansowe i podatkowe. Uczestniczka kół naukowych: *Finanse Publiczne*; *Rachunkowość*. W czasie wolnym zajmuje się szkicowaniem, fotografią, czytaniem książek.

Ryma Alsharabi – absolwentka studiów licencjackich kierunku Finanse i Rachunkowość Uczelni Łazarskiego. Aktywna uczestniczka prac kół naukowych: *Finansów publicznych* i *Finansowania projektów unijnych*. Interesuje się finansami przedsiębiorstw oraz sektorem bankowym. Pracuje w centrali jednego z banków w Warszawie w dziale posprzedażowej obsługi klienta.

Malwina Kupska – studentka studiów magisterskich Uczelni Łazarskiego na wydziale Ekonomii i Zarządzania; kierunek: Ekonomia; specjalność: Zarządzanie Projektami. Mieszka w Warszawie aczkolwiek sercem związana jest z Pomorzem. Interesuje się gospodarką i rozwojem Pomorskiego Obszaru Metropolitalnego – Trójmiasta. Miłośniczka sztuki i kultury, w szczególności malarstwa.

Bartłomiej Rutkowski – absolwent studiów licencjackich Uczelni Łazarskiego, wydział Ekonomii i Zarządzania. Uczestnik *Koła Naukowego Finansów Publicznych*.

Bogdan Olesiński – od 2010 roku Burmistrz Dzielnicy Mokotów, od 10-ciu lat związany z organami wykonawczymi w warszawskim samorządzie. Wcześniej przez 20 lat prowadził własną działalność gospodarczą. Doświadczenie samorządowe zdobywał, będąc radnym w kadencji 1998–2002 w Gminie Michałowice. Zainteresowania naukowe: finanse publiczne, zarządzanie w sektorze publicznym.

dr Remigiusz Górniak – doktor nauk ekonomicznych. Specjalizuje się w problematyce funkcjonowania sektora publicznego i ocenie projektów inwestycyjnych. Zastępca Burmistrza Miasta Sulejówek. Prowadził zajęcia dydaktyczne na Uczelni Łazarskiego.

OFICyna WYDAWNICZA
UCZELNI ŁAZARSKIEGO

Publikacje roku 2016

Jacek Brdulak, Ewelina Florczak

Uwarunkowania działalności przedsiębiorstw społecznych w Polsce

Jan Grzymski

Powrót do Europy – polski dyskurs. Oznaczenie perspektywy krytycznej

Marian Guzek

Przyszłość Kapitalizmu – Cesjonalizm?

Łukasz Konopielko, Jacek Wytrębowski, Michał Wołoszyn

Handel elektroniczny – ewolucja i perspektywy

Stanisław Koziej

Rozważania o bezpieczeństwie. O bezpieczeństwie narodowym Polski w latach 2010–2015 w wystąpieniach i referatach szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego

Stanisław Koziej

Rozważania o bezpieczeństwie. O bezpieczeństwie narodowym Polski w latach 2010–2015 w wywiadach i komentarzach szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego

Michał Kuź

Alexis de Tocqueville's Theory of Democracy and Revolutions

Marcin Olszówka

Konstytucja PRL a system źródeł prawa wyznaniowego do roku 1989

Marcin Olszówka

Wpływ Konstytucji RP z 1997 roku na system źródeł prawa wyznaniowego

Bartłomiej Opaliński, Maciej Rogalski, Przemysław Szustakiewicz
Służby specjalne w systemie administracyjnym Rzeczypospolitej Polskiej

Jacek Sierak, Kamila Lubańska, Paweł Wielądek, Marcin Sienicki, Tetiana Kononenko, Ryma Alsharabi, Malwina Kupka, Bartłomiej Rutkowski, Bogdan Olesiński, Remigiusz Górniak

Efekty wykorzystania dotacji unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w latach 2007–2013

Cz. 1. Województwa Polski Północnej, Zachodniej i Południowej

Jacek Sierak, Anna Karasek, Angelika Kucyk, Oleksandr Korniienko, Marcin Sienicki, Anna Godlewska, Agnieszka Boczkowska, Albina Łubian

Efekty wykorzystania dotacji unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w latach 2007–2013

Cz. 2. Województwa Polski Wschodniej i Centralnej